

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

*0: EK

*1: 2004-2005

*2: 24

*3: WordXP

*4: 24ste vergadering

*5: Dinsdag 26 april 2005

*6: 13.30 uur

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 66 leden, te weten:

Van de Beeten, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pormes, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Tan, Terpstra, Van Thijn, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en de heer Balkenende, minister-president, minister van Algemene Zaken, de heer Bot, minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Peijs, minister van Verkeer en Waterstaat, en de heer Pechtold, minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties.

**

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Pastoor, wegens ziekte;

Bemelmans-Videc, Van der Linden, Dees, Jurgens, Kox, Platvoet en Van Thijn, wegens het bijwonen van een vergadering van de Raad van Europa;

Westerveld, wegens verblijf buitenslands.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**. De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik verzoek u te gaan staan.

Met verslagenheid ontvingen wij het bericht van het overlijden van onze collega Alis Koekkoek op 18 april jongstleden. Hij was lid van deze Kamer voor het CDA sinds 10 juni 2003 en heeft het lidmaatschap van de Senaat helaas slechts kort kunnen uitoefenen. Na een jaar al heeft hij de vergaderingen van deze Kamer niet meer kunnen bijwonen vanwege de ziekte die hem uiteindelijk fataal is geworden. Afgelopen zaterdag hebben velen, ook uit deze Kamer, hem de laatste eer bewezen.

Zijn rechtenstudie volgde hij aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, waar hij in 1978 promoveerde op een vergelijkende studie naar de rol van partijleiders bij kabinetsformaties in West-Europa. Drie jaar later op 36-jarige leeftijd werd hij aan de toenmalige Katholieke Hogeschool, later de Katholieke Universiteit van Tilburg, hoogleraar staats- en bestuursrecht. Zijn Brabant en zijn universiteit bleef hij trouw. Hij typeerde zichzelf graag als "een gereformeerde Koekkoek in een katholiek nest".

Zijn constante stroom van publicaties deed niet af aan de kwaliteit ervan en betrof een breed spectrum van terreinen. Internationale wetenschappelijke erkenning ondervond hij in 2003 met zijn benoeming tot lid van de International Academy of Comperative Law.

Hij was zeer betrokken bij zijn partij, de ARP (zelfs al bij de jongeren) later het CDA. Dat blijkt uit zijn vele lidmaatschappen o.a. van de partijraad, de commissie model gemeenteprogramma, de redactie van het blad Bestuursforum en de stichtingsraad van het wetenschappelijk instituut. Tot 1982 was hij vier jaar gemeenteraadslid in Tilburg. In de landelijke politiek zette hij zijn schreden voor eenzelfde periode vanaf 1994 als lid van de Tweede Kamer. Daar kreeg hij landelijke bekendheid vanwege zijn lidmaatschap van de parlementaire enquêtecommissie opsporingsmethoden.

Hij is steeds een gewild commentator gebleven op radio en tv vanwege zijn gave om ingewikkelde zaken op een heldere en beminnelijke manier uit te leggen. Een van de vele in memoriams stelde zelfs dat Alis zich had ontwikkeld tot het staatsrechtelijk geweten van politiek en samenleving.

Behalve het staatsrecht had het onderwijsrecht zijn warme belangstelling. Van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs was hij een krachtig pleitbezorger. Zijn deskundigheid en scherpzinnigheid werden niet alleen door geestverwanten geroemd. Vasthoudend was hij ook.

In deze Kamer was Alis Koekkoek woordvoerder onderwijs en justitie en tevens lid van de bijzondere commissie voor de JBZ-Raad. In zijn maidenspeech sprak hij bij de behandeling van het wetsvoorstel Experimenten kiezen op afstand, over de behoefte aan politiek leiderschap in deze tijd de volgende woorden: "Geen leiding van leiders die meedinen op de golven van het populisme, maar leiders met visie die de kiezers meekrijgen om het Nederland en het Europa van morgen een beetje rechtvaardiger te maken dan vandaag. Politieke visie, ideologie zo u wilt, heeft niet afgedaan maar blijft broodnodig."

Hij was een bevolgen man wiens maatschappelijke en kerkelijke betrokkenheid bleek uit zijn lidmaatschap van talloze besturen, commissies en verenigingen; een man die zich geïnspireerd en gedragen wist door zijn geloof.

Wij zullen zijn gaven van hoofd en hart missen. Wij herinneren zijn beminnelijkheid, zijn warme integere persoonlijkheid en zijn deskundigheid. Zijn vrouw en kinderen voor wie hij er altijd was, wensen wij alle kracht toe om dit zware verlies te dragen.

*N

Minister **Balkenende**: Mevrouw de voorzitter. Vorige week maandag overleed Alis Koekkoek. Hij was lid van uw Kamer en hoogleraar Staats- en Bestuursrecht, maar bovenal was hij een warm en meelevend mens. Ik kende Alis Koekkoek goed. Wij hadden regelmatig contact, ook tijdens zijn ziekte. Vorige maand bezocht ik hem nog. We hebben elkaar de hand geschud, gepraat en gezwegen. Dat bezoek was zeer waardevol. Je klopte nooit tevergeefs aan bij Alis Koekkoek. Hij stond altijd voor mensen klaar met zijn adviezen. Tot het laatst toe toonde hij betrokkenheid bij anderen en bemoedigde hen. Ook ik heb dat mogen ervaren.

Wij hebben afscheid moeten nemen van een bijzonder kundig rechtsgeleerde. Zijn hele carrière is hij verbonden geweest aan de Universiteit van Tilburg, eerst als wetenschappelijk medewerker en vanaf 1981 als hoogleraar Staats- en Bestuursrecht. In de in memoriam op de website van de universiteit wordt Alis Koekkoek geroemd om zijn accurate en brede kennis van het staatsrecht. Hij heeft door zijn inhoudelijke kennis en zijn vele publicaties groot gezag verworven. Hij was een vakman, een vakman die bovendien de gave bezat om te communiceren. Vanaf het moment dat hij Tweede-Kamerlid werd in 1994, wisten de media hem te vinden. Hij wist ingewikkelde constitutionele vraagstukken op een rustige, heldere manier te analyseren zonder zich van de wijs te laten brengen door de waan van de dag. Zijn vriendelijke en bescheiden houding gaven zijn woorden extra zeggingskracht.

Anders dan in de wetenschap is het in de politiek onvoldoende om gelijk te hebben. Gelijk krijgen, daar draait het om, zei Alis Koekkoek in 1998. Hij zal meer dan eens het spanningsveld hebben gevoeld tussen de hectiek van het politieke bedrijf enerzijds en zijn wetenschappelijke natuur, zijn zoektocht naar zorgvuldigheid, anderzijds. Zijn kwaliteiten pasten goed bij het werk en de functie van de Eerste Kamer als chambre de réflexion. Het is dan ook bijzonder te betreuren dat hij zijn vakmanschap maar zo kort ten dienste heeft kunnen stellen van deze Kamer. Alis Koekkoek heeft veel voor de samenleving betekend. Terecht is hij in september 2004 voor zijn grote wetenschappelijke en maatschappelijke verdiensten geëerd door zijn benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Zijn geloof was een bron van inspiratie en kracht voor Alis Koekkoek. De Almachtige is mijn herder en geleider, stond er boven de rouwkaart. Zo beleefde hij het, ook gedurende zijn ziekbed. Deze gedachte kan voor zijn vrouw, kinderen en kleinkind een troost zijn bij het dragen van dit immense verlies. Wat zijn dochter afgelopen zaterdag bij de rouwdienst zei, trof mij zeer: wij zijn er

nog niet aan toe om hem te missen. Ik denk dat dat voor ons allemaal geldt.

De **voorzitter**: Ik verzoek u allen om een ogenblik stilte.
**

(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet arbeid en zorg en enige andere wetten in verband met het tot stand brengen van een recht op langdurend zorgverlof en het aanbrengen van enkele verbeteringen (28467)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen (29524)**;
- het wetsvoorstel **Instelling van een aansluitende zone voor het Koninkrijk (29533) (R1758)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Politiewet 1993 in verband met het stellen van regels voor het treffen van samenwerkingsvoorzieningen op initiatief van politiekorpsen en voor de informatie- en communicatievoorzieningen van de politie (29703)**;
- het wetsvoorstel **Goedkeuring Protocol bij het Internationaal Verdrag betreffende de instelling van een Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie (29705) (R1766)**;
- het wetsvoorstel **Uitvoering van het op 16 mei 2003 te Londen tot stand gekomen Protocol bij het Internationaal Verdrag betreffende de instelling van een Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, 1992, alsmede aanpassing van de Wet aansprakelijkheid olietankschepen (29706)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet op de waterkering en intrekking van de Deltawet grote rivieren, de Deltawet, de Deltaschadewet, de Wet schade oesterkwekers, de Vergunningwet Westerschelde, de Zuiderzeewet en de Zuiderzeesteunwet (29747)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet op de rechtsbijstand en het Wetboek van Strafvordering houdende regeling van de vergoeding aan de verdachte ingeval van toepassing van artikel 591a van het Wetboek van Strafvordering (29756)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet milieubeheer en de Wet op de economische delicten in verband met de invoering van een systeem van handel in emissierechten met het oog op het beperken van de emissies van stikstofoxiden (handel in NOx-emissierechten) (29766)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2005 (29800-A)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2005 (29800-V)**;

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2005 (29800-VI);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2005 (29800-VIII);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2005 (29800-X);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2005 (29800-XI);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2005 (29800-XII);
- het wetsvoorstel Tijdelijke regels betreffende experimenten in het hoger onderwijs op het gebied van vooropleidingseisen aan en selectie van aanstaande studenten en op het gebied van heffing van collegegeld (Experimentenwet vooropleidingseisen, selectie en collegegeldheffing) (29819);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Invorderingswet 1990 en van de Wet inkomstenbelasting 2001 (29944);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Kieswet houdende enkele technische wijzigingen in verband met geconstateerde gebreken (30029).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B

!IJzeren Rijn!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden het Koninkrijk België inzake arbitrage betreffende de spoorlijn «IJzeren Rijn»; 's-Gravenhage, 22/23 juli 2003 (29579).

De **voorzitter**: Ik heet beide ministers van harte welkom hier vandaag.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. De vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat heeft in haar vergadering op 15 maart jl. de taken voor dit debat verdeeld. Namens de commissie, de hele commissie dus, mag ik hier spreken en de spits afbijten met de behandeling van een vraagpunt dat ons allen bezighoudt. Ik maak de nu volgende opmerkingen dan ook namens alle fracties van de Kamer die deelnemen aan de werkzaamheden van de vaste commissie V&W. Vervolgens zullen diverse woordvoerders van de verschillende fracties een aantal meer specifieke aspecten onder de loep nemen.

Wij spreken vandaag over een verdrag dat voorziet in arbitrage tussen Nederland en België over de

beslissingsbevoegdheid met betrekking tot de voorzieningen die moeten worden getroffen voor de modernisering van de spoorweg IJzeren Rijn en de daarmee gepaard gaande kosten, een en ander in het licht van het Scheidingsverdrag van 1839 en de in dat verband gemaakte afspraken. Het gaat in het bijzonder om de milieubescherpende maatregelen in verband met de aanwezigheid van grote bevolkingsconcentraties en in verband met de doorsnijding van het natuurgebied de Meinweg. Het verdrag verklaart voor een beslissing over de bevoegdheidsvragen ten aanzien van deze voorzieningen en voor de vaststelling van de aansprakelijkheid voor de kosten een speciaal tribunaal bevoegd, dat zijn werk zal doen onder de auspiciën van het Permanente Hof van Arbitrage in Den Haag.

Het probleem, dat is gerezen, bestaat uit onduidelijkheid over de precieze inhoud en wijze van uitvoering van een verplichting, die wordt toegedicht aan de Nederlandse staat. Maar aan zo'n vraag gaat een andere vraag vooraf, te weten: bestaat die verplichting wel, of met andere woorden, wat is de rechtsgrond waarop die verplichting is gebaseerd? Hierover zijn in de schriftelijke ronde vragen gesteld, maar de antwoorden van de minister van Buitenlandse Zaken hebben de leden van de Commissie nog niet overtuigd. In dit deel van het debat zal ik mij beperken tot deze vraag.

Uit de diverse verdragsteksten blijkt, kort gezegd, het volgende.

1. Nederland heeft bij artikel 3 van het Grensverdrag van 1842 - een artikel dat volgens de minister van Buitenlandse Zaken een nadere uitwerking is van artikel XII van het Scheidingsverdrag uit 1839 - aan België het recht verleend tot het verlenen van een concessie om een weg of kanaal aan te leggen of te doen aanleggen. Van dit recht heeft België geen gebruik gemaakt, aldus de minister van Buitenlandse Zaken in zijn brief van 31 januari jl.

2. Bij artikel 4 van het IJzeren Rijn Verdrag van 1873 heeft Nederland - en ik put opnieuw uit de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 31 januari van dit jaar - met instemming van België deze concessie verleend aan twee Belgische maatschappijen. Deze concessie heeft Nederland in 1897, in overleg met de Belgische regering, teruggekocht.

Daaruit volgt de conclusie dat Nederland zijn verplichting is nagekomen om een concessie aan België te verlenen én dat deze concessie met instemming van België is geëindigd. Er is dan ook geen grond meer waaraan België meer dan 100 jaar later het recht kan ontnemen op het gebruik, het herstel, de aanpassing en de modernisering van het Nederlandse gedeelte van het historische tracé van de IJzeren Rijn. Ik zeg hiermee niet dat de genoemde verdragen niet meer geldig zouden zijn, maar alleen dat die verdragen zijn uitgewerkt. Nederland is zijn verplichtingen nagekomen en de aan België verleende rechten zijn in overeenstemming tussen partijen beëindigd. Zo komt aan een juridische verbintenis een einde wanneer de partijen hun prestaties hebben verricht. Dat zegt overigens niets over de vraag of de overeenkomst die aan deze verbintenis ten grondslag ligt geldig is en al of niet kan worden opgezegd. Het gaat erom dat de prestatie is verricht en dat daarmee de uit de overeenkomst of de verschillende

verdragen voortvloeiende verbintenissen, verplichtingen, zijn geëindigd.

Het is merkwaardig dat de minister in de stukken spreekt van een recht van doortocht -- in sommige stukken zelfs van een eeuwigdurend recht -- dat op grond van de genoemde verdragen aan België zou zijn verleend. Die woorden worden niet in de verdragteksten gebruikt. België mag -- ik citeer artikel XII van het Scheidingsverdrag -- aan Holland vragen -- die vraag zal door Holland niet worden afgewezen -- een in België bestaande weg of vaart te verlengen naar Duitsland. Volgens de minister wordt aan deze bepaling een "nadere uitwerking" gegeven in artikel 3 Grensverdrag, waarin staat dat België zijn recht om een weg dan wel een kanaal of een spoorlijn te laten aanleggen of met andere woorden daartoe een concessie te verlenen, mag overdragen aan een particuliere maatschappij. Niets meer en niets minder. Wij hebben het al gehad over de afloop van die concessies, dus van doortocht en zeker van een eeuwigdurend recht daarop, is geen sprake! Bovendien, als van een volkenrechtelijk geconstrueerd recht op doortocht sprake zou zijn, is het wel heel onaannemelijk dat dit zou kunnen worden overgedragen aan een particuliere onderneming. Dat zou alleen kunnen als artikel XII Scheidingsverdrag een erfdiensbaarheid betreft, maar daarvan is ook naar de mening van de regering geen sprake.

Een bijkomend argument voor mijn stelling dat voor België het recht op gebruik, herstel, aanpassing en modernisering van het Nederlandse tracé van de IJzeren Rijn eigenlijk niet meer bestaat, is gelegen in de zogenaamde Verklaring bij het IJzeren Rijn Verdrag, waarin staat, dat "de vergunning tot daarstelling van een spoorweg ..." -- de Franse tekst luidt: "la concession de l'établissement" -- "... van Antwerpen naar Gladbach door het hertogdom Limburg, gaande langs Roermond zoals die bedongen is bij het tractaat van 13 januari 1873, de volledige en algeheel uitvoering daarstelt van art. 12 van het tractaat van 19 april 1839". Deze woorden zijn volgens de minister "enigszins ongelukkig", maar ze zijn mijns inziens wel duidelijk en kennelijk niet zonder reden tot stand gekomen. Het gaat om het verlenen van een vergunning. Dat is de van Nederland gevraagde prestatie en dat is iets anders dan het feit dat het alleen om een spoorweg zou mogen gaan.

Kortom, van een recht van doortocht -- dat overigens ook nog een historisch beladen term is -- is in dit geval geen sprake. In ieder geval is het zeer wel te verdedigen, dat de rechtsgrond voor het door België gepretendeerde recht op gebruik, herstel, aanpassing en modernisering van het IJzeren Rijn-traject ontbreekt.

Toch lijkt het niet zinvol het volkenrechtelijke debat hierover nu ten gronde te voeren, ook al om te voorkomen dat de minister zich misschien als een advocaat van de duivel zou moeten opstellen. Immers, hoewel naar onze mening niet vaststaat dat er een voldoende rechtsgrond is voor de Belgische aanspraken, hebben we er rekening mee te houden dat, blijkens de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 31 januari 2005, minister-president Kok in 1998 heeft erkend dat België het in dit arbitrageverdrag omschreven recht op gebruik, herstel, aanpassing en modernisering van het historische tracé van de IJzeren Rijn toekomt. Daarmee zijn dusdanige

verwachtingen gewekt, dat het ons voorkomt dat een eventuele procedure over de internationaal-publiekrechtelijke situatie op dit moment zinloos is geworden. Daarbij stel ik wel vast dat een stem voor dit arbitrageverdrag vandaag in deze Kamer niet betekent dat daarmee de juridische benadering van de regering wordt onderschreven. Integendeel, de Eerste Kamer behoudt zich ten aanzien van de juridische verplichting alle rechten voor. Er is bij een aantal leden van de Kamer slechts de bereidheid om voor te stemmen op basis van een incident, waardoor in volkenrechtelijke zin verwachtingen zijn gewekt, doch waaraan geen "eeuwigdurende" verplichtingen mogen worden ontleend. We willen daarover graag de mening van de minister horen. We willen bovendien graag van de minister horen of hij, met terzijdestelling van een zogenaamd al dan niet eeuwigdurend recht op doortocht, over de verdere uitwerking en duur van de op Nederland rustende verplichtingen met de Belgische regering overleg wil voeren; een overleg zoals dat past tussen overheden van verschillende regio's in het Europa van nu, en niet zozeer tussen verschillende nationale staten die toepassing moeten geven aan verdragsteksten die zijn belast met emoties uit de historie.

Wij zijn benieuwd naar het antwoord op onze vragen.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Nederland heeft iets ongemakkelijks met de besluitvorming over grote infrastructurele projecten. Formeel zijn zij onderwerp van een groot aantal procedures, die de inspraak van het volk en diens vertegenwoordigers moeten verzekeren. In de praktijk wordt met een zorgvuldige besluitvorming echter structureel de hand gelicht. Nog maar net is mijn partij gekomen van haar gelijk over het fiasco van de Betuwelijn, of met de IJzeren Rijn staat een nieuw bestuurlijk drama voor de deur. Als deze Kamer vandaag haar verantwoordelijkheid niet neemt, dreigt opnieuw de besluitvorming over een groot infrastructureel project fout te lopen. De heer Biermans verklaarde op een VVD-ledenbijeenkomst in Horn afgelopen zaterdag dat het in deze Kamer al een uitgemaakte zaak is en dat we binnen een week uitsluitel van het tribunaal zullen krijgen. Ik ben benieuwd of dat klopt. Ik ben er niet in gekend, dus misschien kan de heer Van Heukelum, die achter hem zit, hierover uitsluitel geven.

Met de Betuwelijn kreeg de Rotterdamse haven een hoogwaardige, maar ook grotendeels overbodige spoorverbinding met het Duitse achterland. De besluitvorming over de Betuwelijn verliep erg slecht en was zelfs aanleiding voor een parlementair onderzoek. Rotterdams concurrent Antwerpen eist nu ook een goederenlijn naar Duitsland, die echter deels door ons land zal lopen. De toekomstige IJzeren Rijn komt Nederland binnen bij het Brabantse Budel en gaat via de Limburgse steden Weert en Roermond door naar Duitsland.

Al met al doen de ministers deze Kamer vandaag een opmerkelijk voorstel: zij vragen ons om goedkeuring te geven aan een arbitrage over de kosten van de aanleg

van de IJzeren Rijn. Daarover hebben deze regering en die van België namelijk ruzie gekregen en een internationaal Arbitrage Tribunaal moet uitsluitsel geven over de vraag welk land de voorlopig geraamde 550 mln euro moet betalen die met de aanpassingen van het bestaande spoor zijn gemeoid. Mijn fractie kan zich echter niet herinneren dat deze IJzeren Rijn eerder deze Kamer is gepasseerd. Had het kabinet niet wat eerder moeten komen? Vinden de ministers het niet vreemd dat deze Kamer goedkeuring moet geven aan arbitrage over een besluit waarover zij niets te zeggen heeft gehad?

De loop van deze goederenspoorweg wordt niet bepaald door infrastructurele logica maar door historische aanspraken van België; in 1839 is het zogenaamde "Scheidingsverdrag" gesloten met de Belgen. In dat verdrag werd aan België een "recht van doortocht" gegeven. Op basis van dat recht maakt België aanspraak op de IJzeren Rijn. Over deze Belgische aanspraken is veel discussie ontstaan en de heer Franken heeft daarbij namens de commissie al enkele vraagtekens geplaatst. In een uitwerking van het verdrag wordt gesproken van een weg of kanaal en niet van een spoorlijn. In een speciaal IJzeren Rijn-verdrag uit 1873 heeft Nederland weliswaar een concessie verleend aan twee Belgische spoormaatschappijen, maar die is in 1897 van de Belgen teruggekocht. Tot op de dag van vandaag is er nog veel onduidelijkheid. Mijn fractie kan niet instemmen met de arbitrage zolang zij niet overtuigd is van de juistheid van de Belgische aanspraken. Willen de ministers nog eens een poging wagen?

Toenmalig minister-president Wim Kok heeft de Belgische rechten in 1998 opnieuw erkend en daarmee de Eerste en Tweede Kamer voor het blok gezet. Nationale onderzoeken naar de gevolgen voor het milieu en de woonomgeving zijn daardoor gefrustreerd en gemeenten en omwonenden zijn buiten spel gezet. Waarom heeft de Nederlandse regering in 1998 toch zo snel ingestemd met de Belgische eisen? Ik kan niet in het hoofd van de toenmalige minister-president kijken maar het lijkt mij niet uitgesloten dat de hogesnelheidslijn een rol heeft gespeeld. Een snelle verbinding tussen Amsterdam en Brussel vereist investeringen in België, de IJzeren Rijn vraagt investeringen aan Nederlandse kant en een deal is dan snel gemaakt. Kan de regering ons meer inzicht geven in de redenen om in 1998

in te stemmen met de Belgische eisen? Was het een foutje van Kok of was er meer aan de hand? Als het om een foutje gaat, hoe herstellen wij dat dan? Staan deze ministers nog steeds achter dit besluit of kunnen zij zich in het licht van de discussies die sindsdien zijn gevoerd een andere beslissing voorstellen? Het scheelde niet veel of het Nederlandse parlement had überhaupt niets meer te vertellen gehad over de IJzeren Rijn. De regering beschouwde het traject immers als de uitwerking van een bestaand verdrag, totdat de regeringen van Nederland en België in 2002 ruzie kregen over de centen en besloten tot arbitrage waarmee het parlement wél moet instemmen. Achten de ministers het wenselijk dat het parlement geen inspraak heeft in grote infrastructurele projecten?

Veel extra geld is nodig voor een omleiding om Roermond en een tunnel onder natuurgebied de Meinweg. Eerder vroeg mijn fractie waarom het kabinet voor de stad

Weert en voor de natuurgebieden Weerter en Budeler Bergen niet soortgelijke voorzieningen nodig acht. Een antwoord op deze vraag is uitgebleven. Kunnen de ministers het nog eens proberen? Bij Weert ligt een hoge talud; daar zou een geluidswal moeten komen, waarmee een twaalf meter hoge muur dwars door de stad Weert wordt gerealiseerd. Over de IJzeren Rijn kan volgens de ministers verantwoord vervoer van gevaarlijke stoffen plaatsvinden. Staatssecretaris Van Geel verklaarde op 23 december in het Eindhovens Dagblad dat voor 2010 een einde moet komen aan de LPG-transporten per trein door de grote Brabantse steden. Kunnen de ministers aangeven wat het verschil is tussen Brabantse en Limburgse steden? Waarom mogen door Weert en Roermond wel LPG-treinen rijden? Kunnen de ministers mij geruststellen door toe te zeggen dat over de nieuwe IJzeren Rijn geen gevaarlijke stoffen zullen worden vervoerd?

De Eerste Kamer heeft de speciale taak om de kwaliteit van de besluitvorming in de gaten te houden. Veel vragen zijn nog onbeantwoord. De naar mijn opvatting premature toezegging van toenmalig minister-president Wim Kok in 1998 heeft geleid tot grote bestuurlijke problemen. Door deze toezegging zijn de nodige procedures in Nederland voortijdig stopgezet of tot een einde gekomen. Een ontwerp-tracébesluit over de uitbreiding van het bestaande spoor is niet afgerond. Hetzelfde geldt voor de milieueffectrapportage. Gemeenten en omwonenden hebben daardoor niet de gebruikelijke kans gekregen om bezwaren aan te tekenen. In de memorie van antwoord wordt door de ministers toegezegd dat deze procedures, die door de centenruzie met België zijn stopgezet, worden voortgezet als de arbitrage achter de rug is. Dat wordt toch een bestuurlijke poppenkast?

Als deze Kamer vandaag instemt met arbitrage, stemt zij indirect ook in met de IJzeren Rijn zoals de Belgen die voor ogen staat. Kunnen de ministers uitleggen wat na goedkeuring van de voorgestelde arbitrage nog de zin is van al die lopende nationale procedures? Die hebben wij toch niet voor niets bedacht.

Volgens de huidige prognoses zouden in 2020 dagelijks 43 dieseltreinen gaan rijden. Dat lijkt mijn fractie zeer onaannemelijk. Wij geloven dat niet. Voor de IJzeren Rijn is Europees geld aangevraagd in het kader van de Trans-Europese Netwerken. Sinds 2004 vormt deze lijn een zogenoemd Europees prioritair project, dat met voorrang voor financiering in aanmerking komt. Doel van de aanwending van deze TEN-geleden is: in de toekomst een hoogwaardige railverbinding tot stand brengen, zoals die van de Betuwelijn.

Ik hoop dat de ministers mij gerust kunnen stellen, maar mijn fractie acht de kans heel groot dat in de toekomst veel meer treinen gaan rijden dan ons nu wordt voorgeschoteld en dat er ook treinen met gevaarlijke stoffen zullen rijden. Dan, zo kan ik de ministers voorspellen, zal tussen Nederland en België opnieuw ruzie over deze spoorlijn ontstaan. Voor mijn fractie is onduidelijk hoeveel zeggenschap de Nederlandse overheden in de toekomst over deze Nederlandse spoorlijn nog houden. Kunnen de ministers toezeggen dat de Eerste en de Tweede Kamer en de betrokken provincies en gemeenten de baas over de IJzeren Rijn blijven?

De regering vraagt ons om in te stemmen met een arbitrage over een voorstel waarover wij niets te zeggen hebben gehad. De IJzeren Rijn was tot op heden een onderonsje tussen de regeringen van Nederland en België. De inspraak van gemeenten en omwonenden is onvoldoende serieus genomen. Onduidelijk is of Limburgers in de toekomst nog veel over de lijn te vertellen zullen hebben.

Voorzitter. Mijn fractie staat voor een dilemma. Wij zijn er nog niet uit. Als wij instemmen met arbitrage laten wij de regering weggelaten met een in onze ogen slechte besluitvorming. Dat doen wij niet graag. Dan laten wij zien dat wij niet veel geleerd hebben van het fiasco met de Betuwelijn. Als wij niet instemmen met de arbitrage, brengen wij de regering in een lastig parket. Zij zal dan moeten verdergaan waar zij in 2002 strandde en opnieuw met de Belgen moeten gaan onderhandelen. Mijn fractie vindt dat reuze vervelend, maar hier geldt: eigen schuld dikke bult. De regering had maar beter haar best moeten doen. Bovendien komt deze Kamer de ministers tegemoet door serieuze vraagtekens te plaatsen bij de aanspraken van België. Dat kan bij nieuwe onderhandelingen voor de ministers een steun in de rug zijn.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik voer het woord ook namens de fractie van de ChristenUnie.

Het is bekend dat onze fracties positief staan tegenover een modal shift richting het spoorwegvervoer en de binnenvaart. De gedachte om door middel van het reactiveren van de IJzeren Rijn aan deze modal shift richting het spoor een impuls te geven, kunnen wij derhalve steunen.

De beslissing tot het al dan niet reactiveren van deze lijn mag echter niet geïsoleerd plaatsvinden. Zij mag niet los worden gezien van de beoogde toekomst van het goederenspoorvervoer in Zuid-Nederland en van het grensoverschrijdende goederenvervoer. Aan de besluitvorming rondom de IJzeren Rijn moet ten minste een integrale visie ten grondslag liggen voor het goederenrailnetwerk in Zuid-Nederland, maar ook voor het netwerk daarbuiten. Is deze visie voldoende uitgekristalliseerd? Heel concreet wil ik de minister vragen wat haar opvattingen zijn over de onderlinge verhouding en de dwarsverbanden tussen de IJzeren Rijn, de Betuweroute, de Zuidtak, de Brabantroute en de Goederenlijn 11. In het bijzonder ben ik daarbij geïnteresseerd in de functionele relatie tussen de IJzeren Rijn en de Betuweroute. In hoeverre zijn deze spoorlijnen complementair dan wel concurrerend? Het antwoord op deze vraag lijkt mij ook voor de toekomst van de Betuweroute -- toch al niet de meest winstgevende spoorlijn, zo moeten wij vrezen -- van groot belang.

Eigenlijk dient het voorgaande plaatje nog breder te zijn en dient ook de toekomst van het totale goederenvervoer in ons land en in internationaal verband in aanmerking te worden genomen.

Naast rail, dient hierbij dan ook het vervoer over water en het wegvervoer te worden betrokken; dit in relatie tot de

ontwikkeling en de toekomst van de Noordzeehavens en de ontwikkelingen van de goederenstromen naar het achterland. Om het beeld compleet te maken dient hierbij ook de voor het personenvervoer benodigde capaciteit te worden betrokken. Als vanzelf raak je hierbij tegelijkertijd aan de discussie rond het concept Nederland Distributieland.

Waarom haal ik het voorgaande nu zo omstandig aan? Ik wil er maar mee aangeven dat wij voor een reactivering van de IJzeren Rijn niet kunnen volstaan met louter een verwijzing naar een Scheidingsverdrag uit 1839, hoe belangrijk en interessant wellicht ook. De reactivering van de IJzeren Rijn verdient een serieuze inhoudelijke afweging. En voor onze fracties staan er dus nog wel wat vragen open.

Over de juridische en verdragsrechtelijke aspecten van de reactivering van de IJzeren Rijn heeft collega Franken namens de commissie voor Verkeer en Waterstaat het nodige gezegd. Ik laat dat dus grotendeels liggen. Wij vinden zijn betoog erg deskundig en daarom hebben wij er ook voor gekozen om hem hiervoor namens die commissie het woord te laten voeren. Ik wil hierbij wel beklemtonen, dat ook los van allerlei mogelijke volkenrechtelijke factoren, Nederland op zichzelf gehouden is zo veel mogelijk te voldoen aan de verplichtingen die kleven aan een goed nabuurschap. Echter, een goed nabuurschap geldt wél naar twee kanten. Ook België moet begrijpen dat een verdrag uit 1839 niet zomaar gekopieerd kan worden naar de situatie in 2005. Zeker als het gaat om een goederenspoorlijn die nu door natuur- en woongebieden zoals het Meinweggebied, Weert en Roermond zou komen te lopen, gelden aspecten van bijvoorbeeld externe veiligheid. Er moet in ieder geval ruimte zijn om minder schadelijke alternatieven voor deze passage serieus onder de loep te nemen, zoals het A67-tracé via Venlo.

Al zou het zo zijn dat de Belgen inderdaad historische rechten hebben op reactivering van de IJzeren Rijn, dan dienen zij bij ingebruikname wel te rekenen met de Nederlandse en Europese wet- en regelgeving ter zake. Dit impliceert derhalve dat omwille van het Meinweggebied, vallend onder de Habitat- en Vogelrichtlijn, de effecten van reactivering van de IJzeren Rijn onderzocht moeten worden, alsmede alternatieve tracés.

Dat dit laatstgenoemde A67-tracé een latere oplevering zou kennen dan het historische tracé, vinden onze fracties niet doorslaggevend. Het gaat hier om infrastructuur die decennialang moet meegaan. Dan is het zaak om voor het minst overlappende traject te kiezen. Dit klemte te meer, daar Nederland in economisch opzicht helemaal niets opschiet met deze lijn; wij hebben alleen de nadelen hiervan, zoals blijkt uit het onderzoek van TNO Inro en A&S Management. Ik vrees zelfs dat de IJzeren Rijn alleen maar een concurrent zal worden van de Betuweroute. Heeft België juist zo'n haast omdat in 2006 de Betuweroute opengaat? Hoe dan ook, enig begrip van België voor onze voorzichtige opstelling mag ook verwacht worden.

Kortom, onze fracties staan kritisch tegenover een reactivering van het historische tracé van de IJzeren Rijn.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Daarom volgt nu mijn belangrijkste punt ten behoeve van dit debat. Het voorgelegde Arbitrageverdrag suggereert op z'n minst dat België recht heeft op heringebruikneming van het historisch tracé. Het gaat nog slechts om een juiste verdeling van kosten, risico's en dergelijke. Onze fracties zijn bepaald nog niet zover. Als instemming met dit verdrag betekent, dat ons parlement zonder meer het genoemde recht van België erkent, dan voelen wij daar in ieder geval niets voor.

Als het gaat om de kosten begrijpen onze fracties nog steeds niet dat Nederland al een forse financiële bijdrage heeft toegezegd, terwijl het Scheidingsverdrag de kosten van de treinpassage volledig bij België legt. Op dit punt kunnen we blijkbaar wel afwijken van de letterlijke tekst van het Scheidingsverdrag. Dat biedt hoop voor het bezien van alternatieve tracés. Maakt onze financiële toezegging onze positie in de arbitrage ook niet zwakker, door bij voorbaat een deel van onze rechten in te leveren? Is werkelijk de enige reden voor die financiële toezegging van Nederland gelegen in een goed nabuurschap? Dat vind ik wel erg nobel voor een land dat zo zwaar moet bezuinigen.

Een belangrijke vraag voor de toekomst is de vraag wie precies gebruik mag maken van de IJzeren Rijn. Wat is de stand van zaken in de onderhandelingen die hierover met België gaande zijn? Zal de IJzeren Rijn deel uitmaken van het Trans-Europees netwerk, waarvoor een geharmoniseerd en geliberaliseerd gebruiksregime van toepassing zal zijn? Of zal de IJzeren Rijn qua gebruiksrechten een mengvorm vormen van de Nederlandse, Belgische en Duitse regimes?

Heel belangrijk in dit verband vind ik het beginsel van reciprociteit. Het Nederlandse spoorwegnet is vrij toegankelijk voor de Belgen, maar Nederlandse bedrijven hebben niet zomaar toegang tot het Belgische net. Zal na eventuele aanleg van de IJzeren Rijn reciprociteit gegarandeerd zijn?

Met veel belangstelling wachten wij de beantwoording door de minister af.

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Het kan geen kwaad om voor een goed beeld even terug te gaan in de tijd. En wel naar 3 juni 1879, de dag dat de IJzeren Rijn in gebruik werd genomen. Nederland zag er toen totaal anders uit. Het enkelspoor dat ten zuiden van Weert de Nederlandse grens overstak, trok een baan door een tamelijk onontgonnen landschap richting Roermond en verderop Duitsland. Van het spoorje hadden ook maar weinig mensen last, het vond zijn weg voor een belangrijk deel door woeste gronden, gronden die grotendeels onbestemd waren, en die tot op dat moment nog geen plaats hadden gekregen in het economisch proces. Ook mensen kwam de IJzeren Rijn in die dagen niet in overvloed tegen; het spoorje trok door een relatief laag bevolkt gebied.

De achteraf-conclusie is dan ook dat de toenmalige tracékeuze, die op geen enkele manier onderworpen was aan ingewikkelde

ruimtelijkeordeningsregels, om nog maar te zwijgen over Vogel- en Habitatrichtlijnen, in de context van die tijd nog zo slecht niet was. Maar ja, ook als de IJzeren Rijn dertig kilometer zuidwaarts was aangelegd, of op de plek waar Nederland op zijn smalst is, had het spoor in die dagen weinig kwaad gedaan. Het land steunde en kreunde nog niet onder de lasten van een overdaad aan infrastructuur. Voor alles was plek.

Hoe anders is dat anno 2005. De ruimte is schaars en overbelast, het land is dichtbevolkt, we moeten buitengewoon zorgvuldig omgaan met onze natuurgebieden die op alle mogelijke manieren onder grote druk staan. Dat is een totaal andere context dan 1879. Toen kon je overal een streep door het landschap trekken, nu is dat overal problematisch.

Toch staan wij vandaag de dag opnieuw voor de vraag of er precies op dit 126 jaar geleden gekozen traject voor de komende eeuw een volwaardige nieuwe goederenspoorlijn moet worden aangelegd. De regering vraagt ons vandaag daarvoor de deur open te zetten. Niet officieel, maar in de praktijk komt het daar natuurlijk op neer. Het is natuurlijk ondenkbaar dat, even afgezien van de vraag wie het nu precies betaalt, er straks een half mld euro in een lijn wordt geïnvesteerd die vervolgens niet uitgebouwd zal gaan worden tot een volwaardige en drukgebruikte spoorverbinding. Het besluit dat wij geacht worden te nemen, legt dus een zware hypotheek op de toekomst. Daarover mag geen misverstand bestaan.

Het valt de regering te verwijten dat zij over deze onontkoombare consequentie niet echt duidelijk is. Zij zegt niet waar dit besluit allemaal uiteindelijk toe zal leiden, zij zegt alleen maar dat het onvermijdelijk is; het is een erfenis uit het verleden, waar wij niet omheen kunnen. Als dat onbetwistbaar zou zijn, zou er wat voor te zeggen zijn. Bij die redenering vallen echter, zoals namens de commissie Verkeer en Waterstaat door de heer Franken uiteen is gezet, de nodige vraagtekens te plaatsen.

Zowel naar de toekomst toe als naar het verleden blinkt deze regering uit in het creëren van onhelderheid. Wie kennis neemt van het IJzeren Rijn- dossier ontkomt niet aan de indruk dat er meer aan de hand is dan er staat. Je kunt er niet echt de vinger achter krijgen. Je komt er bijvoorbeeld niet achter waarom de regering niet meer weerwerk heeft geleverd tegen de Belgische claim dat het historische tracé van de IJzeren Rijn moet worden geactiveerd. Zeker, het betreft een gevoelige kwestie voor onze zuiderburen, maar wie te rade gaat bij mensen die zich minder door historische emoties laten leiden, moet al snel constateren dat de meningen over de rechtmatigheid van deze aanspraak op zijn minst uiteenlopen. Niets ligt dan meer voor de hand dan om juist daarover arbitrage te vragen. Dat had precies die duidelijkheid geschapen die nu ontbreekt. Je zou bijna zeggen dat dat een morele plicht was van de regering ten opzichte van de omwonenden en betrokkenen in de regio, maar de regering heeft helaas omwille van de lieve vrede met onze zuiderburen zelfs geen moment overwogen om deze weg te bewandelen.

In plaats daarvan heeft de regering deze principiële juridische twist ingewisseld voor een financieel meningsverschil over wie nu precies de extra kosten van de reactivering van de oude IJzeren Rijn in de nieuwe moderne omstandigheden moet betalen. Het past een

beetje in de reputatie die wij toch al hebben bij onze zuiderburen, namelijk dat wij een volk zijn dat vooral op de centen let. Een arbitrage over de meerkosten is nog net acceptabel voor onze zuiderburen, een arbitrage over het principiële meningsverschil ligt kennelijk te gevoelig.

Dat heeft de regering dus niet aangedurfd. Dat we daardoor de betwistbare rechten voor de eeuwigheid continueren, moeten we maar op de koop toe nemen. Het lijkt erop alsof de regering erop gokt dat de waarheid van het geld onze zuiderburen wel bij zinnen zal brengen. Als ze weten hoe hoog de rekening is, zal snel duidelijk worden dat ze geen behoefte hebben aan hun eigen Betuwelijndeacle en dus van de hele onderneming afzien.

Door de samenloop van Nederlandse dubbelzinnigheid en Belgische koppigheid is – ik raak daarmee aan de kern van ons bezwaar tegen dit voorstel -- een blokkade ontstaan om op een zorgvuldige wijze tegemoet te komen aan de op zichzelf reële behoefte van de Antwerpse haven om een spoorverbinding te creëren met het Duitse achterland. Al het nadenken daarover is vastgezet op het historische tracé en daarmee was de kous af. Een reëel vergelijk van alternatieven was onbespreekbaar. Zelfs de Milieu Effect Rapportage werd door deze patstelling ontkracht: alleen trajecten die precies de bestaande grensovergang als uitgangpunt namen, konden worden overwogen. Onder het grootst mogelijke protest is nog de A67/A40-variant meegenomen, maar alle andere alternatieven werden door onze zuiderburen uitgesloten. De uitkomsten daarvan zijn daarom ook op geen enkele manier serieus te nemen, omdat voor de Belgen bij voorbaat maar één uitkomst vaststond: het historische tracé.

Die halsstarrigheid staat mijn fractie buitengewoon tegen. Laat ik op dit punt duidelijk zijn: we willen België het recht op doortocht absoluut niet ontnemen om -- zoals in Antwerpen wel gesuggereerd wordt -- onze eigen Rotterdamse Haven te bevoordelen of langs deze "onsportieve" weg de Betuwelijn rendabel te maken. Dat laatste is in ieder geval onmogelijk, maar ook het eerste is natuurlijk een onzinnige gedachte. Het gaat ons erom dat het, als we anno 2005 een volwaardige goederenlijn gaan aanleggen, niet onmiddellijk vanzelfsprekend is om daartoe de realiteit van 1879 als vertrekpunt te nemen en te doen alsof er daarna niets is gebeurd. We zijn het aan onszelf, aan de natuur, het landschap en de mensen in de regio verplicht om in de realiteit van deze tijd een zorgvuldig afwegingsproces te organiseren, waarin alle mogelijke varianten ook echt serieus overwogen worden. Die zorgvuldigheid is nu bij voorbaat geblokkeerd. Misschien zou je na zo'n zorgvuldig proces opnieuw de keuze moeten maken voor het historische tracé. Ik sluit dat zeker niet uit. Maar het punt is nu juist dat deze toekomstbestendige afweging onmogelijk is gemaakt door de Belgische eis dat er feitelijk maar één traject in de overwegingen kon worden betrokken.

Dat is voor mijn fractie onverteerbaar. Het gaat niet langer om dat enkelvoudige spoorlijntje maar om een volwaardige TEN-verbinding over een kwart eeuw. Dat is dus een majeure ingreep in het landschap, in de natuur, in de regio die niet zonder zorgvuldige afwegingen kan. Welnu, die zijn achterwege gebleven.

"Ja maar", zegt de regering, "daar gaat het Verdrag helemaal niet over. Het verdrag dat wij goed moeten keuren, gaat alleen over de vraag wie de extra kosten van de modernisering betaalt".

Dat was waar geweest, als het verdrag niet in de derde alinea onomwonden het historische tracérecht van onze zuiderburen erkent. Ik citeer: "België en Nederland zijn het erover eens dat België recht heeft op het gebruik, het herstel, de aanpassing en de modernisering van het Nederlandse gedeelte van het historische tracé van de IJzeren Rijn."

Als deze zin er niet had gestaan, was hier vandaag een totaal andere kwestie aan de orde. Sterker, dan had de CDA-fractie in de Tweede Kamer niet aan de bel hoeven te trekken om de regering tot een parlementaire behandeling van dit verdrag te dwingen. Nog sterker, dan was de uitslag van de arbitrage al lang en breed bekend geweest. Dan was dit verdrag inderdaad niet meer dan een vorm van financiële arbitrage over de vraag wie in het geval van reactivering voor de extra kosten opdraait.

Juist door deze alinea is het verdrag een vrijbrief voor het aanleggen van een toekomstige dubbelsporige TEN-verbinding op een traject dat in 1879 in totaal andere omstandigheden door min of meer toevallige oorzaken is vastgelegd. De vraag rijst waarom de regering met deze alinea heeft ingestemd. Waarom is niet gekozen voor een verdragtekst, waarin het Hof alleen om een uitspraak wordt gevraagd welk recht geldt en wie voor de extra kosten moet opdraaien bij mogelijke reactivering van het recht op doorgang?

Het is vermoedelijk een retorische vraag. Het antwoord is dat onze zuiderburen daar niet aan wilden, omdat zij *coûte que coûte* aan dit tracé wilden vasthouden. Dat hebben zij Nederland achter de schermen voortdurend voorgehouden: wat er ook gebeurt, er wordt niet getornd aan het historische tracé. Om die wens kracht bij te zetten is de IJzeren Rijn deel gaan uitmaken van een ondoorzichtig spel tussen de twee buurlanden waarbij ook nog andere dossiers op tafel lagen. Eigenlijk is de IJzeren Rijn nooit op zijn eigen merites beoordeeld, maar gegijzeld door andere infrastructurele projecten die met Nederland speelden, zoals de HSL en de Westerschelde. Zo kreeg de voortgang bij het ene dossier betekenis voor de besluitvorming in een ander dossier.

Naar de mening van mijn fractie is dat de belangrijkste verklaring voor het feit dat Nederland zich nooit ten principale tegen de Belgische claims op het historische tracé heeft gekeerd. De rekening zou immers bij andere dossiers moeten worden uitbetaald? Deze sfeer van diplomatiek gescharrel verklaart ook de Nederlandse instemming met het opnemen van de IJzeren Rijn als TEN-project. Het verklaart ook waarom minister-president Kok in juli 1998 nog eens volmondig de Belgische claims onderstreepte. Het verklaart ten slotte dat de Nederlandse regering al deze zaken bij voorkeur buiten het parlement om regelde. Het heeft bij dit dossier totaal ontbroken aan het actief verantwoording afleggen en het op een heldere manier politieke keuzen voorleggen aan het parlement. Het liefst waren deze kwesties als hamerstukken afgedaan. Bijna was dat ook gebeurd, ware het niet dat een alerte

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

CDA-fractie in de Tweede Kamer daar een stokje voor heeft gestoken, waarvoor dank.

Er zijn nog heel veel concrete opmerkingen te maken. Mijn collega's hebben dat voor een belangrijk gedeelte al gedaan. Ik zal niet in herhaling vervallen. Wel wordt mijn fractie graag geïnformeerd over de precieze rol van Duitsland. Er bereiken ons namelijk berichten dat Duitsland helemaal niet heeft ingestemd met dit reactiveringsplan en hooguit voor een aantal jaren wil meewerken. Als dat waar is, is het sowieso einde verhaal. Het ligt niet in de rede dat er flink in de buidel wordt getast voor een spoortje dat maar vijf jaar op een verbinding met Duitsland kan rekenen. Graag krijgen wij daarover meer helderheid.

De vraag rest wat er naar de mening van mijn fractie moet gebeuren. Ik kom tot drie punten:

1. De regering zou de garantie moeten geven dat instemmen met dit verdrag niet betekent instemmen met modernisering van het historische tracé van de IJzeren Rijn tot een volwaardige, dubbelsporige TEN-verbinding.
2. De regering zou de garantie moeten geven dat andere varianten en alternatieven alsnog onderzocht worden, dat daarvoor kan worden afgeweken van het historische tracé en dat echt alle alternatieven worden overwogen. De MER zou dus onvoorwaardelijk overgedaan en uitgebreid moeten worden.
3. De regering zou moeten garanderen dat alle mogelijkheden en consequenties van inspraak die door de Nederlandse wet aan de ingezetenen worden gegeven, optimaal tot hun recht kunnen komen. De uiterste consequentie daarvan kan zijn dat het historische tracé niet op deze plaats geactiveerd kan worden.

Wij kunnen ons eerlijk gezegd niet voorstellen dat de regering in staat is om dit toe te zeggen. In feite zegt zij daarmee dat ze opnieuw met onze zuiderburen om de tafel gaat zitten om zorgvuldige besluitvorming een kans te geven. De wonderen zijn de wereld nog niet uit. Ik heb er een hard hoofd in dat we vandaag zo'n wonder gaan beleven, maar je weet maar nooit.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Bij zoveel zwaarigheid wil ik beginnen met een citaat uit het gedicht Minimumprogramma van Hans Magnus Enzensberger. Ik hoop dat uit mijn betoog duidelijk wordt waarom ik daarmee begin.

Afzien, onthouding, ascese
dat lijkt al te hoog gegrepen
overweldigend wat allemaal ontbeerlijk is
om van speciale aanbiedingen geen nota te nemen
wat een genot nergens op te duiken
het meeste na te laten.

Mevrouw de voorzitter. Waarom gemakkelijk als het moeilijk kan. Dat is het gevoel dat de fractie van de Partij van de Arbeid heeft overgehouden aan de behandeling van dit wetsvoorstel tot nu toe. Dat geldt voor de tijd die is genomen voor de verschillende fasen in dit proces. Wij vinden dat niet aanvaardbaar, noch zakelijk, noch voor het behouden van een legitieme basis bij de burgers. De gang van zaken roept veel vraagtekens op over

de gekozen route, het tijdsverloop van de onderhandelingen over reactivering van de spoorlijn en de uitwerking van het feitelijke verdrag tot arbitrage.

Het is vreemd dat in Beneluxverband geen pogingen door de regeringen zijn ondernomen om te zoeken naar draagvlak voor oplossingen. Vergelijk dat eens met de uitkomst rond het proces rond de Westerschelde. Dat geldt ook voor de benadering van de regio. Het resultaat is een zwaar juridisch debat, forse polarisatie en een dreigende burenruzie waar niemand op zit te wachten. Bestuurlijk verdient de aanpak geen schoonheidsprijs.

Ons valt ook op dat er weinig dynamiek zit in de redeneringen. Ik verwijs naar de bijdrage van collega Van der Lans. Zo hebben wij dat in de negentiende eeuw geregeld en zo doen wij dat nu nog. Het geldt voor beide regeringen, maar het geldt soms ook voor de tegenstrevers en de deskundigen. Zo is er veel juridisch-historisch geweld in het spel, maar durf ik te spreken van een gebrek aan inhoudelijk kader. Het moet primair gaan om een goed af te wegen, complex besluit waaraan verschillende kanten zitten.

In de eerste plaats gaat het om een afweging tussen milieu en economie. Dat is extra lastig, omdat wij verondersteld worden mee te denken met onze burens. Een beetje zwart-wit geredeneerd gaat het om ons milieu en hun economie. Met iets meer nuance gaat het natuurlijk niet om wij tegen zij, maar om onze gezamenlijke belangen op het gebied van transport, het gezamenlijk benutten van economische potenties en ons gezamenlijk belang in het beschermen van natuur, milieu, landschap en veiligheid.

In de tweede plaats willen wij een betrouwbare buur en een betrouwbaar bestuur zijn. In deze kwestie is dat een lastig dilemma, want vanuit beide invalshoeken spelen verschillende dimensies een rol, inclusief emoties. In feite is het dan ook logisch dat men terugvalt op de juridische werkelijkheid van oude verdragen en contracten. Dat belemmert echte mede het uitzicht op goede oplossingen.

In de derde plaats moeten wij meewegen hoe het internationale transportnetwerk uitgevoerd moet worden. Voor Nederland is dat extra lastig omdat wij inmiddels enkele omstreden besluiten hebben genomen waarmee ons eigen belang is gediend. Voor de HSL-Zuid en de Betuwelijn zijn minstens even grote ingrepen in landschap, natuur en milieu nodig geweest. Wij zijn ook nog druk doende met de HSL naar Duitsland en de Hanzelijn. Dat maakt een zuivere weging extra lastig. Wij moeten ervoor waken niet met twee maten te wegen. Dat kan door te laten zien dat wij hebben geleerd van eerdere grootschalige projecten, waarbij dezelfde belangen van milieu, natuur en veiligheid op het spel stonden.

De fractie van de PvdA is niet tegen een verbinding door Nederland om de Antwerpse haven te accommoderen. In die zin leggen wij de erkenning van het recht op doortocht uit, zoals door minister-president Kok in 1998 is verwoord. Wij zijn de tijd echter voorbij dat wij puur op nationaal belang gericht zijn. In 1927 heeft de senaat het zogenaamde Kanalenverdrag gestuit inzake de aanleg van het Moerdijkkanaal en het beheer van de Westerschelde om zo Antwerpen beter te ontsluiten. Dat

was onder meer het gevolg van een intensieve lobby van de Rotterdamse havenbaron Van Beuningen.

Een dergelijke beperkte, bijna provinciale benadering, zeker in het perspectief van de internationale, Europese verhoudingen van vandaag, kan in 2005 echt niet meer. De verbinding kan echter ook niet meer op de manier waarop die in het historische verdrag is geregeld. Het betoog van collega Franken toont mijns inziens aan dat het ook niet meer juridisch is af te dwingen. Juist omdat verhoudingen, inzichten en opvattingen veranderd zijn, moet het op een andere manier. Er moet meer dynamiek komen in de manier van redeneren, zou ik nogmaals willen stellen.

In de vierde plaats is de vraag hoe wij de eisen van burgers wegen. Daarover bestaat bij mijn fractie de grootste zorg. Hoe wegen wij hun kijk op veiligheid, hun mogelijkheden om hun belang te blijven behartigen in procedures en hun kijk op de geloofwaardigheid van overheden. Wij mogen best kritisch kijken naar burgers, hun vertegenwoordigers en de medeoverheden. Er mag ook best goed gekeken worden wat precies de nadelen zijn en hoe wordt omgesprongen met veiligheidsrisico's en extra belasting van een gereactiveerde IJzeren Rijn. Wat behelst bijvoorbeeld de belasting van 43 treinen per etmaal precies? Wat voegt het toe aan de huidige belasting? De minister heeft tot nu toe vooral geredeneerd dat dit soort vragen pas aan de orde zijn wanneer de uitslag van het Hof van Arbitrage bekend is. Zolang ons niet duidelijk is of die vragen nog aan de orde zijn in het vervolg zijn die voor nu relevant. Ik vraag daarom de minister om ons duidelijkheid hierover te verschaffen. Minstens zo belangrijk is de vraag welke mogelijkheden burgers hebben in de toekomst om een zwaardere belasting te controleren in casu tegen te gaan. Ook daarover graag helderheid van de minister.

Ik spits deze vragen toe door naar de situatie van de stad Roermond te kijken. Roermond vraagt om bijzondere aandacht omdat hier het stadscentrum en de omliggende woonwijken in het bijzonder belast worden. Het historisch traject door de stad handhaven is ons inziens niet verantwoord. Mijn vraag is of het alternatief rondom de noordkant reëel is, de zogenaamde A1-variant. Hoe wordt daarin rekening gehouden met de belasting van de stad? Voorts heeft mijn fractie zich afgevraagd of er nog mogelijkheden zijn om, nu bij Roermond de infrastructuur sterk wordt aangepast met bijvoorbeeld de A73, te combineren en daardoor werk met werk te maken. Graag een reactie van de minister op deze vragen.

Het belangrijkste voor mijn fractie blijft of al deze vragen er nog toe doen als wij met het arbitrageverdrag zouden instemmen. Ik heb in het voorgaande aangegeven dat twee criteria daarbij in het bijzonder belangrijk zijn. In de eerste plaats de inhoudelijke keuzen en hun effecten. In de tweede plaats de geloofwaardigheid naar burgers en medeoverheden. Voor de Partij van de Arbeid gaat het in de uiteindelijke afweging om het volgende. Blijft een reële afweging aan Nederlandse zijde mogelijk nadat wij dit arbitrageverdrag hebben goedgekeurd? Kan de regering garanderen dat een oordeel van het Hof van Arbitrage een finale politieke afweging niet in de weg staat, inclusief de optie dat burgers overheidsbesluiten naar Nederlands recht

laten toetsen tot en met de consequentie dat het allemaal niet doorgaat zoals het is afgesproken?

Ons finale politieke oordeel hangt af van het antwoord op deze vraag. Er zijn nog twee andere onderwerpen die voor mijn fractie van belang zijn. In het antwoord op eerdere vragen over het Meinweg-tracé, waarin ik vroeg welke effecten de ondertunneling voor natuur en milieu zou hebben, antwoordde de minister dat die tunnel bedoeld was om de schadelijke effecten te vermijden van een bovengronds tracé. Dat is mooi. Mijn vraag was bedoeld om helderheid te krijgen over verstoringen veroorzaakt door de tunnel. Een Alterra-rapport uit 2000 heet Beoordeling ecologische effecten reactivering IJzeren Rijn op het gebied De Meinweg; een toetsing in het kader van de EU-vogelrichtlijn en de EU-habitatrichtlijn 140. Het geeft informatie over de effecten van bovengrondse oplossingen. Het zou goed zijn om die te kunnen vergelijken met tunneloplossingen. Het mag niet zo zijn dat het middel van een tunnel voor natuur en milieu erger is dan de kwaal van een bovengronds tracé. Is dat afgewogen? Kan de minister de Kamer hierover informeren? Overigens wijs ik erop, vast ten overvloede, dat het Alterra-rapport aantoont dat de noordelijke variant, de A1-variant, de minste belasting oplevert.

Ik kijk vreemd aan tegen het gegeven dat er tot op heden weinig gebruik is gemaakt van de Benelux. Het is een actief werkverband dat vooral zijn nut voor de grensstreek bewezen heeft. Ik doel niet zozeer op termen van besluitvorming, maar op wederzijdse beïnvloeding, op beeldvorming over elkaars politieke cultuur en op informatie-uitwisseling. Ik heb al eerder naar de Westerschelde verwezen, waarbij het gezamenlijk formuleren van een aanbeveling tussen parlementsleden zeer effectief is gebleken. Het heeft ook de kans geboden om de gebruikelijke primaire nationale oriëntatie los te laten en de kansen van Rotterdam en Antwerpen in samenhang te bezien. Dat is met gezond verstand over de toekomst van Europa denken. Dat zouden wij ook graag zien in de aanpak van de IJzeren Rijn. Dan kan zowel het internationale belang als het regionale belang een plek krijgen in de discussie. Dan kan ook een inhoudelijk kader gecreëerd worden en kan draagvlak opgebouwd worden. Waarom is deze weg tot op heden niet bewandeld? Bestaat er de bereidheid bij de regering om bij welke uitkomst van dit debat ook alsnog het werkverband van de Benelux aan te spreken?

De Eerste Kamer wil ondermeer herkend worden aan de aandacht voor de kwaliteit van de wetgeving, de aandacht voor de uitvoering en het rechtstatelijk optreden van de overheid. In de aanpak van het dossier IJzeren Rijn zijn die aspecten onvoldoende in beeld geweest. Het wetgevingsproces is met horten en stoten tot stand gekomen en heeft veel te veel tijd gekost. De aandacht voor de uitvoering is verwaarloosd. Dat wil zeggen dat er nog geen oplossing is door een keuze voor een traject waarvoor draagvlak bestaat en de belangen van veiligheid, natuur en milieu geborgd zijn en waar "last but not least" het belang van de goede buur gediend is. Er is geen garantie dat bij het aanvaarden van het arbitrageverdrag voor burgers die in rechte voor hun belang opkomen ook daadwerkelijk uitzicht bestaat op toetsing van genomen besluiten.

Vooraf dit laatste punt weegt zwaar voor mijn fractie, zoals ik eerder heb betoogd. Wij kijken met belangstelling uit naar het antwoord van de regering. De inhoud daarvan is bepalend voor onze definitieve standpuntbepaling.

De heer **Van Raak** (SP): Ik heb aan de ministers gevraagd hoe zij de erkenning van minister-president Kok van zeven jaar geleden waarderen. Hoe waardeert de heer Eigeman die erkenning door minister-president Kok van de aanspraken van België?

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik kan uit eigen werk parafaseren, dat doen veel mensen graag. In die zin verstaan wij ook de erkenning van het recht op doortocht, zoals door minister-president Kok in 1998 verwoord. Wij mogen nu niet zeggen dat het niet kan en dat het niet meer past in deze tijd, zodat er geen IJzeren Rijn komt. Daarmee zouden wij de belangen van de Belgen buiten beschouwing laten. Dat is wat mij betreft aan de orde. De implicaties die dat besluit heeft, bekijken wij zeer kritisch. Dat heb ik zojuist aangegeven. Niet voor niets heb ik het zwaarste punt verwoord zoals ik het heb verwoord. De vrije rechtsgang voor de Nederlandse burger moet mogelijk blijven na instemming met het arbitrageverdrag. Wij betwijfelen of dat het geval is.

*N

De heer **Hoekzema** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Allereerst zeg ik het volgende tegen de heer Van Raak. Het is mijn fractie in haar totaliteit niet gegeven om de helderziendheid te betrachten zoals de heer Biermans kennelijk heeft gedaan. Wij waren ook niet op de hoogte van die helderziendheid. Wij zijn hier vooral gekomen om het antwoord van de regering te horen. Vandaar dat de heer Hoekzema hier staat en niet de heer Van Heukelum.

De heer **Van Raak** (SP): Excuses daarvoor!

De heer **Hoekzema** (VVD): Graag aanvaard. Voorzitter. Wij behandelen vandaag een wetsvoorstel aangaande goedkeuring van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België. Het gaat over de arbitrage inzake de spoorlijn "de IJzeren Rijn". Het voorstel is met name ingrijpend voor de mensen die wonen in Weert en in Roermond en voor de gebieden de Weerter- en Budelerbergen en de Meinweg. Leef- en woongenot dreigen te worden aangetast bij reactivering van de IJzeren Rijn. De heer Franken is namens alle fracties die deelnamen aan de werkzaamheden in dezen van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat in een uitvoerig betoog ingegaan op de prealabele vraag of er voldoende rechtsgrond is voor de Belgische aanspraken. Toch wil mijn fractie daarover het een en ander zeggen. Het gaat er namelijk om op welke manier zij het betoog interpreteert. Zij interpreteert het zo, dat de verdragen waarop België haar recht van doortocht baseert, zijn uitgewerkt. Nederland is zijn verplichtingen eind negentiende eeuw nagekomen en de aan België verleende rechten zijn in overeenstemming

tussen de Belgische en Nederlandse regering beëindigd. Dan heeft België dus geen recht van doortocht meer – er wordt zelfs van een eeuwigdurend recht gesproken – en ontbreekt de rechtsgrond voor het door België gepretendeerde recht op gebruik, herstel, aanpassing en modernisering van het IJzeren-Rijntraject.

Verder interpreteert mijn fractie het betoog van de heer Franken in deze zin, dat er alleen verwachtingen zijn gewekt voor dit moment omdat minister-president Kok medio 1998 het recht heeft erkend dat in het nu voorliggende arbitrageverdrag is geformuleerd. Ik doel op het recht van België op het gebruik, het herstel, de aanpassing en de modernisering van het Nederlandse gedeelte van het historische tracé van de IJzeren Rijn. Kok deed dat op een verzoek van de Belgische minister-president om de reactivering van de IJzeren Rijn. Voor mijn fractie kan er op basis van een incident medio 1998 geen sprake zijn van een eeuwigdurend recht van doortocht. Mijn fractie wacht met belangstelling de reactie van de regering hierover af. Mijn fractie is benieuwd naar het antwoord van de regering op het verzoek om met terzijdestelling van een zogenaamd eeuwigdurend recht op doortocht over de verdere uitwerking en duur van de op Nederland rustende verplichtingen overleg te voeren met de Belgische regering, als een logisch gevolg van wat hiervóór is gezegd. De VVD-fractie vraagt hier dan ook aan de regering wanneer en met welke inzet zij dat overleg gaat voeren, omdat de historisch beladen situatie rondom de IJzeren Rijn tussen twee landen in het ene Europa van nu uit de wereld moet.

Met inachtneming van wat ik zojuist heb gezegd, blijft er voor mijn fractie nog een aantal vragen over na lezing van de memorie van antwoord. De VVD-fractie leest in de memorie van antwoord dat de regering het met ons eens is dat de in deze oude verdragen, te weten het Scheidingsverdrag, het Grensverdrag en het IJzeren Rijnverdrag neergelegde rechten beïnvloed kunnen worden door het Europese recht en wel met name door de Vogel- en Habitatrictlijnen. Het valt mijn fractie op dat in deze beantwoording niet wordt gesproken over de MER-procedure, waarvan in onze schriftelijke inbreng wel sprake was. Wij willen gaarne van de minister van Verkeer en Waterstaat de verzekering dat alsnog in de vervolgprocedure na een eventuele uitspraak van het Arbitragetribunaal de MER-procedure in haar geheel wordt doorlopen, en dat de toetsing aan de Vogel- en Habitatrictlijnen plaatsvindt.

Ten slotte wil mijn fractie van de regering gaarne de verzekering dat de bezwaar- en beroepsmogelijkheden van de belanghebbenden in stand blijven, want die moeten nog heel nadrukkelijk aan bod komen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): U wilt dat in de vervolgprocedure alsnog de MER-procedure wordt doorlopen. Bedoelt u daarmee dat er meerdere alternatieven moeten worden overwogen?

De heer **Hoekzema** (VVD): Tot nu toe is de MER-procedure niet volledig doorlopen. Deze procedure is in feite gestaakt. Als de uitspraak luidt dat gevolg moet worden gegeven aan de modernisering van de IJzeren Rijn,

dan is het van het grootste belang dat belanghebbenden nog al hun rechten moeten kunnen laten gelden die zij in het Nederlandse en het Europese recht hebben.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Met alle respect, maar dat is niet helemaal een antwoord op mijn vraag. Mijn kritiek op de MER-procedure is, dat deze eigenlijk is ingekaderd. Als er een procedure komt waarin de zorgvuldigheid bovenaan staat, zoude ook alle alternatieven tegen elkaar moeten kunnen worden afgewogen. Dat zou een uitgebreide MER-procedure veronderstellen. Wat vindt de VVD-fractie daarvan?

De heer **Hoekzema** (VVD): In de eerste fase, die dus vóór de procedure van de arbitrage-aanvraag ligt, zijn verschillende alternatieven gezien via de Tracéwetprocedure en via de MER-procedure. Nu is aan de orde wat uiteindelijk de uitkomst zal zijn van het debat hier met betrekking tot de aanpak van de IJzeren Rijn zoals wij die nu kennen. Als de IJzeren Rijn wordt gemoderniseerd, is het voor mijn fractie van belang dat de belanghebbenden dan nog alle rechten hebben die wij in Nederland kennen rond belangrijke grote projecten.

De heer **Van Raak** (SP): Als wij vandaag instemmen met arbitrage, stemmen wij ook in met het historische tracé en dat wil de VVD-fractie dat allerlei procedures, zoals de MER-procedure, worden gevolgd. Hoeveel zin heeft dat dan nog? Het tracé ligt helemaal vast. Een alternatief tracé zal er wel niet komen, want wij hebben ingestemd met het historische tracé. Is dan niet een ernstige inperking? Wat voor functie heeft een MER dan nog?

De heer **Hoekzema** (VVD): Ik denk dat het heel veel zin heeft, omdat de belangen van de omwonenden en de belangen van de natuurgebieden in alle opzichten nog aan bod moeten komen. Mijn fractie wil de zekerheid dat met name de procedures die wij in Nederland kennen met betrekking tot inspraak- en beroepsrechten ook in die situatie volledig tot hun recht komen.

*N

De heer **Walsma** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Aansluitend op de bijdrage van collega Franken, die uitvoerig ingegaan is op de juridische kwesties, wil ik nog een paar vragen en onderwerpen aan de orde stellen, waarop naar ons oordeel in de memorie van antwoord geen bevredigend antwoord gegeven is.

De minister laat in de memorie van antwoord weten dat werken volgens het Scheidingsverdrag ook betekent dat de kosten van de spoorverbinding in principe ten laste komen van België. Tijdens de onderhandelingen heeft de regering destijds bij monde van minister Netelenbos voorgesteld om een niet geringe eigen bijdrage te leveren aan de aanleg van de IJzeren Rijn. Nadat de onderhandelingen waren beëindigd, is gezamenlijk gekozen voor een arbitrageprocedure, waarbij door Nederland het standpunt is ingenomen dat alle kosten door België betaald moeten worden.

Uiteraard zal het Hof van Arbitrage een bindende uitspraak doen, maar is de minister het met ons eens dat evenals in de juridische kwestie ook hier geen sprake is van een consistent beleid? Dat komt de geloofwaardigheid niet ten goede.

Naar aanleiding van onze vraag over de verhouding tussen de uitspraak in arbitrage en de gelding van het Nederlands recht antwoordt de regering dat vanaf de aanvang van de onderhandelingen is gesteld dat het Nederlands recht onverkort van toepassing is. Dit is ook opgenomen in artikel 12 van het Scheidingsverdrag.

Daarop volgend schrijft de minister in de memorie van antwoord "dat de mate waarin Nederland zijn regelgevende, rechterlijke en uitvoerende macht kan uitoefenen na de uitspraak in arbitrage wordt bepaald door de inhoud en strekking van deze uitspraak".

Dit betekent dus -- ik kan het niet anders lezen -- dat niet geheel duidelijk is welke uitvoerende macht de rechter heeft ten aanzien van zaken die voorgelegd zullen worden, met andere woorden in welke mate rechters gebonden zijn aan het arbitragebesluit. Ik wil graag de mening van de minister daarover horen.

De Tracénota en de MER zijn in 2001 afgerond. Vervolgens hebben de ministers van België, Duitsland en Nederland geoordeeld dat het historische Tracé inclusief de omleiding om Roermond het beste is. De gemeenten Weert en Budel hebben echter laten weten dat de procedure niet is afgerond, omdat deze zaak niet in het parlement aan de orde geweest is. Ook zijn er geen formele besprekingen geweest met de lagere overheden. Het is dus bij publicatie van de Tracénota en de MER gebleven, omdat geen overeenstemming met België bereikt kon worden. Nadat een standpunt is bepaald, zal alsnog in het kader van de Tracéwetprocedure inspraak mogelijk zijn. Wij weten allemaal dat het vooral aan het Tweedekamerlid Hessels te danken is dat de Tweede Kamer het arbitrageverdrag heeft behandeld en dat in dat verband allerlei andere zaken aan de orde gekomen zijn. Wij hebben daar inmiddels genoeg over gehoord.

Wij vragen ons af hoe het mogelijk is dat deze problematiek niet eerder ook door anderen onderkend en aan de orde gesteld is. Ook de betreffende gemeenten hebben erg laat van zich laten horen. Deelt de regering onze mening dat de besprekingen met de gemeenten anders, dat wil zeggen eerder formeel, hadden moeten plaatsvinden en dat het beter was geweest dat deze problematiek ook eerder in de Tweede Kamer aan de orde was gesteld?

De Nederlandse regering werkt aan een samenhangend beleid om transport van gevaarlijke stoffen door stedelijke gebieden te vermijden. Helaas is er in dezen nog geen Europees beleid. De IJzeren Rijn, die een TEN-verbinding wordt, zal straks de verbinding zijn tussen de havensteden Antwerpen/Vlissingen en het Ruhrgebied. Het gevolg zal zijn een concentratie van goedertransport en dus ook van transport van gevaarlijke stoffen, zoals LPG. Dit betekent dat dit transport gaat door de stedelijke kernen van Weert, Roermond, Krefeld en Mönchen Gladbach. Graag willen wij van de regering vernemen hoe dit te rijmen is met het voorgenomen beleid om dit transport, vanwege de onveiligheid, door de steden te vermijden.

Mevrouw de voorzitter. Wij zien uit naar de reactie van de bewindsliden.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Koninkrijksrelaties!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2005 (29800-IV).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet minister Pechtold van harte welkom in dit huis en maak graag van de gelegenheid gebruik om hem van harte te feliciteren met zijn nieuwe ambt en om hem veel wijsheid toe te wensen, ook in deze zaal waar in het verleden en in de toekomst wijsheid steeds welkom is.

**

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Wijsheid in deze Kamer, daar zal ik aan het slot van mijn betoog op terugkomen, met name op wijsheid bij vrouwen. De titel van de inbreng van de fractie van de PvdA in de begrotingsbehandeling van dit jaar is "De Antillen bestaan niet". Die titel is ontleend aan het boek "De Antillen bestaan niet", geschreven door journaliste Miriam Sluis, dat de ware identiteit op de 6 eilanden beschrijft. Haar beschrijving ontkracht de fictieve beelden die Nederlanders ervan hebben. Het is een verslag van een groep eilanden die een land vormen, dat op het punt staat om als een zeepbel uiteen te spatten, getuigen de uitslagen van de diverse referenda.

Eindelijk wordt nu duidelijk wat de wensen van de bevolking op de eilanden zijn. Dat heeft zeer verstreckende consequenties. Nu komt namelijk vast te staan dat Nederland niet zomaar van de Antillen af kan. Dat was immers alleen maar mogelijk als de burgers op de eilanden hadden gekozen voor de optie van onafhankelijkheid. Daarvan blijkt echter geenszins sprake te zijn. Een eenzijdig Nederlands besluit om uit het Koninkrijk te treden, is een optie die ver achter de horizon ligt volgens de heersende leer. Ik verwijs hiervoor naar het werk van meester Borman "Het Statuut voor het Koninkrijk". Hoe moet het dan wel verder? Worden Bonaire, Saba en Sint Eustatius Koninkrijkseilanden? Wat houdt dat dan in qua bevoegdheden? Krijgen Sint Maarten en Curaçao een status aparte naar Arubaans model of worden overheidsfinanciën en rechtshandhaving koninkrijkstaken, zoals aanbevolen door de commissie-Jessurun? Hoe moet het met de sanering van de schuldenlast van 2,5 mld en de schuldenlast van Curaçao

zelf? Komen er straks drie gevolmachtigde ministers in de Koninkrijksregering?

De gevolmachtigde Antilliaanse minister Paul Comenencia waarschuwt tegen schrikbeelden van kleine eilanden met eigen centrale banken en politiekorpsen, maar signaleert dat realiteitszin bij Antilliaanse politici hard nodig zal zijn. Wanneer gaat de minister de rondetafelconferentie met alle betrokken partijen organiseren? Wat zal daarbij de inzet van Nederland zijn?

De PvdA-fractie kiest nadrukkelijk voor het gezamenlijk ontwikkelen van een nieuwe constellatie die alle inwoners meer perspectief biedt en energie en ambities de ruimte geeft in plaats van frustrereert, zoals in het huidige regime. Het Koninkrijksverband zal op hoofdpunten aan essentiële voorwaarden als hoogwaardig bestuur, oftewel goed governance, rechtspleging, oftewel justitie en politiek en de sociale rechtsstaat moeten voldoen. Op gebieden als volksgezondheid, onderwijs, sociale zorg, financiën en economische ontwikkeling zal de Koninkrijksregering zich een oordeel moeten vormen over de kwaliteit van de prestaties en handelend moeten optreden bij gebleken ernstige lacunes. Daar heeft het nogal aan ontbroken. Voor de PvdA-fractie is de status aparte als zodanig bespreekbaar, maar wel onder bovengenoemde voorwaarden en afhankelijk van de schaal. Over Sint Maarten hebben wij twijfels vanwege de beperkte schaalgrootte en de verbondenheid met het Franse Saint Martin. Nadere uitwerking vergen het vormgeven van de toezichtrol door de tweede bestuurslaag en, afgebakend daarvan, de bevoegdheden van de Koninkrijkseilanden. Gaat Nederland straks de rol van het land Antillen overnemen, als dat land wordt opgeheven?

Duidelijk is dat sterke regie nodig is voor het gezamenlijk maken van nieuwe keuzes. Die regie kan alleen van Nederland komen. Gelet op de ervaringen in het verleden, vragen wij ons af of Nederland daartoe in staat is. De Nederlandse bemoeienis met de Antillen is, in tegenstelling tot de beeldvorming hier, tot nu toe afstandelijk, afwachtend en weinig doortastend geweest. Er is sprake van een beperkt, zo niet te beperkt draagvlak en een te beperkt gevoel van medeverantwoordelijkheid in Nederland voor de ontwikkelingen in het Koninkrijk. Te veel heerst aan deze zijde een slachtofferhouding van "zij maken er daar maar een potje van en wij draaien ervoor op", terwijl Nederland daar minstens voor de helft voor verantwoordelijk is door afwachtend of halfslachtig op te treden.

Te veel is er bij dit laatste gewerkt op basis van niet toepasbare Nederlandse denkbeelden en oplossingen, via dure adviseurs en met contraproductieve gevolgen. Wat denkt de minister hier aan te kunnen doen? Is het niet de hoogste tijd om krachtiger gebruik te maken van de instrumenten die het Statuut wel biedt, namelijk in acute noodsituaties besluiten schorsen en vernietigen op grond van Rijkswetten en Rijks-AMvB's, ook al vinden ook wij dat het Statuut dringend aan herziening toe is?

Welke samenhang brengt de minister aan met de keuze voor de UPG- of de LGO-status van de eilanden in EU-verband? Ligt het voor de hand dat Koninkrijkseilanden een UPG-status krijgen? Hoe wordt dan de positie van Sint Maarten, mede gelet op de status van het Franse Saint Martin? Aruba heeft zich

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

uitgesproken voor de LGO-status. Is het denkbaar dat de verschillende eilanden elk een ander regime krijgen? Wat betekent dat dan voor de transparantie van de structuur van het geheel van het Koninkrijk?

Bij het bezoek aan Curaçao in het kader van het Contactplan in januari 2005 was de sterk verslechterde veiligheidssituatie een zeer alarmerende ervaring. De bezichtiging van nachtelijk Willemstad per autobus liet in verschillende buurten een spookachtig beeld zien van laat op straat te voorschijn komende tjollers en heroïneprostituees. Maar de onveiligheid voor burgers is niet beperkt tot achterstandsbuurten; bij het indrukwekkende bezoek aan de kustwacht was het treffend om van de bemanning te vernemen dat men overwoog naar Nederland terug te keren omdat de situatie, ondanks alle voorzorgsmaatregelen, zelfs voor deze jonge weerbare mensen als burger niet meer leefbaar aan het worden was. Hoe voortreffelijk de demonstraties van de kustwacht in actie ook waren, steeds hardnekkiger drong zich de vraag op of deze repressie geen druppel op de steeds heter gloeiende plaat van onveiligheid is. Kan de Minister hierop een reactie geven?

Het Urgentieprogramma van het tweede kabinet-Ys geeft aan dat de Koninkrijksregering is benaderd voor uitbreiding van de kustwacht, de Koninklijke Marechaussee en de Koninklijke Marine. Daarover zijn in december 2004 overeenkomsten gesloten. Kan de Minister aangeven wat de huidige stand van zaken is betreffende de inzet en de resultaten op deze onderdelen?

Over de armoedebestrijding is naast de structurele aanpak op basis van het onderzoek door UNDP en Wereldbank aangegeven dat er gewerkt wordt aan: projecten Integrale Wijkaanpak, invoering van sociale vormingsplicht voor inactieve jongeren tussen 16 en 24 jaar, werkgelegenheidsprojecten voor jongeren en achterstandprojecten in het kader van het solidariteitsfonds op basis van het rapport-Havermans. In het overleg met de commissie voor Nederlands Antilliaanse en Arubaanse Zaken van deze Kamer op 15 maart 2005 gaf minister De Graaf aan, welke financiële steun het kabinet aan de regering-Ys heeft toegezegd. Is deze minister voornemens, deze lijn voort te zetten? Verder gaf de minister aan dat het beperkte absorptievermogen op de Antillen een voortvarende en effectieve aanpak in de weg staat. Het zal duidelijk zijn dat de neerwaartse spiraal van armoede en onveiligheid niet met geld alleen te keren zal zijn. Wat is de minister voornemens, hieraan in overleg met het kabinet-Ys te doen? Hoe kunnen Nederland en de Antillen de krachten bundelen van de samenleving aldaar en die in Nederland bij de aanpak van de armoedebestrijding? Hoe staat het met het door een van de voorgangers van deze minister, te weten minister van Boxtel, opgezette initiatief dat heeft geleid tot het rapport *Nèt loke falta*, waarbij Antillianen in Nederland werden gemobiliseerd voor de opvang van Antilliaanse jongeren? Kortom, zal ook deze minister sociaal krachtige Antillianen hier en op de Antillen inzetten voor de opbouw van de samenleving? En hoe denkt hij dit te kunnen doen?

Tijdens de discussies over het Contactplan in januari 2005 heeft de Antilliaanse delegatie aandacht gevraagd voor de verarming op de eilanden door de globalisering en de

daarmee samenhangende migratie vanuit andere eilanden in het Caribische gebied naar de Antillen. Er is een aanbod ontstaan van arbeiders die onder het minimumloon werken, ook als gevolg van het Bananenbesluit van de EU en het Suikerbesluit van de WTO. Met name Curaçao heeft dringend behoefte aan extra impulsen voor economische activiteiten. Is voor de structurele toekomstperspectieven en de economische ontwikkeling van de Antillen niet veel meer aandacht van het kabinet nodig en waarom blijft dit aspect zo onderbelicht?

Sinds de indiening van de motie-Sterk in december 2004 is er verscherpte aandacht voor de toelating en inburgering van Antillianen en Arubanen in Nederland, die de onderlinge verhoudingen danig onder druk heeft gezet. Nog onlangs hebben delegaties uit de Staten van zowel Aruba als de Antillen hun verontwaardiging en verontrusting over de gang van zaken uitgesproken. Zij zijn ook bij de commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken op bezoek geweest. Wat is de stand van zaken bij toelating en inburgering? Voor welke inzet kiest de minister op grond van zijn portefeuille waaronder het behartigen van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken? In de knipselkranten staat een bericht uit het AD van 11 april met als kop "Pechtold: nee tegen Verdronk. Pechtold tegen verwijderingsregeling". Inmiddels is de minister op de Antillen geweest. Wij zijn benieuwd naar zijn laatste ideeën en standpunten. Naar de overtuiging van meerdere fracties in deze Kamer zullen toelatingsbepalingen voor burgers van het Koninkrijk op juridische belemmeringen stuiten. Deelt de minister deze inschatting? Is het creëren van economische en sociale toekomstperspectieven niet veel effectiever en constructiever dan deze negatieve discussies over toelating en inburgering?

Daarmee zijn wij beland bij de situatie in Nederland. Ik wil het nu niet hebben over de drugsproblematiek in Venlo of in andere gemeenten, maar over de algemene houding van Nederland tegenover de Antillen en Aruba. In het begrotingsdebat van vorig jaar was reeds onze inschatting dat het resultaat van een meningspeiling onder de bevolking in Nederland over de toekomst van de Antillen en Aruba waarschijnlijk zal uitwijzen dat wij ons liever niet aan een referendum wagen. Het koninkrijksbewustzijn aan deze kant van de oceaan staat in geen verhouding tot de beleving op de eilanden. Zoveel is wel duidelijk. Nog schrijnender is het te moeten constateren dat in de Tweede Kamer wel eens uitlatingen worden geventileerd waaruit een volstrekt ontbreken van enig besef van de staatkundige verhoudingen blijkt. Ik heb het dan over uitlatingen als het verkopen aan de meest biedende enzovoorts. Eigenlijk zijn die uitspraken niet voor herhaling vatbaar. Dat niet alleen de bevolking, maar ook de volksvertegenwoordiging zich niet realiseert dat Nederland zich nog steeds in een dekolonisatieproces bevindt, waarop internationale rechtsregels van toepassing zijn en waarop VN-instanties toezicht houden, mag toch tamelijk bizar heten. Wat denkt de minister die primair verantwoordelijk is voor de bestuurlijke en staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk hieraan te doen? Is het niet de hoogste tijd om een campagne te starten waarmee op zijn minst de onontbeerlijke basiskennis voor een deugdelijk debat kan

worden bijgebracht aan degenen die een bepalende rol bij de besluitvorming hebben, te weten de volksvertegenwoordiging?

Premier Balkenende heeft het debat over normen en waarden in de samenleving aangezwengeld. Voor het oplossen van de problemen met de multiculturele samenleving die in Nederland na 11 september en na de moord op Van Gogh alleen maar is verhard, is meer aandacht voor de Nederlandse cultuur en identiteit nodig. Dat moet het startpunt van de discussie zijn. Ook in deze Kamer wordt meer aandacht gevraagd voor de Nederlandse taal en geschiedenis. Hoe kunnen wij weten waar we naar toe willen als we niet weten waar we vandaan komen?

Willemstad heeft een met private middelen bekostigd museum waar op indringende wijze wordt vertoond wat slavernij inhield en hoe eenieder's rol en positie daarin was. Is het niet tekenend dat Nederland een slavernijmuseum van een dergelijke statuus ontbeert?

De Antillen bestaan niet, maar de drie Bovenwindse en de drie Benedenwindse eilanden bestaan wel degelijk, met ieder hun eigen cultuur en samenlevingsopbouw. Hoe kan Nederland de verwachting hebben aan de ontwikkeling daar een goede bestuurlijke bijdrage te leveren als bestuurders hier zich nog niet eens de moeite willen getroosten zich in de bevolking en de samenleving van die eilanden te verdiepen? Wat zou dan wel effectief kunnen zijn?

Ter ere van 50 jaar Statuut heeft Medy van der Laan, staatssecretaris voor Cultuur en Media in december 2004 een bezoek gebracht aan Curaçao en Aruba. Als vertegenwoordiger van deze Kamer had ik de eer en het genoegen ervan getuige te zijn dat dit bezoek tot vruchtbare en inspirerende ontmoetingen heeft geleid met cultuurprofessionals op beide eilanden. De staatssecretaris gaf aan open te staan voor voorstellen tot samenwerking op het gebied van kunst en cultuur.

De minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties heeft UNDP en Wereldbank ingeschakeld voor een Poverty Assessment op de eilanden. Op 15 juli 2004 heeft UNDP het Human Development Report uitgebracht met als titel Cultural Liberty in Today's Diverse World. Het is een nadrukkelijk pleidooi voor diversiteit in tegenstelling tot gedwongen assimilatie, als antwoord op de migratiegolven in de wereld. Niet onvermeld mag hier blijven dat Nederland op de vijfde plaats staat van de Human Development Index -- Suriname staat op 67 van de 177 -- en op de eerste plaats voor vertegenwoordiging door etnische groepen in het parlement. Het UNDP-rapport ziet kunst en cultuur als een van de belangrijke elementen van die diversiteit. Vooral de prioriteit voor cultureel erfgoed is dan van belang.

In Nederland is op diverse plaatsen toenemende aandacht voor kunsteducatie als onderdeel van het onderwijsprogramma, al dan niet in verband met de multiculturele samenleving. Op Aruba zal de komende jaren introductie van het Papiaments als instructietaal in het basisonderwijs plaatsvinden en op Curaçao wordt gewerkt aan het curriculum voor de sociale-vormingsplicht voor jongeren van 16 tot 24 jaar. Dat zijn ontwikkelingen

die openingen bieden en waarop Nederland in koninkrijksverband zou kunnen inspelen.

Mevrouw de voorzitter. De PvdA wil als slot een mogelijk perspectief schetsen. Staatkundige hervorming is hoognodig, zodat er heldere keuzes komen die recht doen aan datgene waarvoor de bevolkingen van de eilanden in de referenda gekozen hebben. Heldere keuzes met afgebakende bevoegdheden binnen het Koninkrijk waardoor gezamenlijk met inspiratie en ambitie aan de toekomst gewerkt kan worden. Duidelijk moet inderdaad ook worden wiens bevoegdheid het is op het gebied van rechtshandhaving, financieel-economische ontwikkelingen en good governance de eindverantwoordelijkheid te dragen, wat daarbij ook de rolverdeling is binnen het Koninkrijk tussen de verschillende partners en de reikwijdte van de bevoegdheden van de eilanden.

De wijze waarop Nederland de regie voert in het proces van gezamenlijk overleg is bepalend voor het welslagen. Daarom is ook zo belangrijk dat op zo kort mogelijke termijn de rondetafelconferentie van start gaat onder zo goed mogelijke voorwaarden en condities. Wij zien ernaar uit er meer over te horen.

Naast staatkundige hervormingen zijn investeringen in financieel, justitieel en economisch opzicht essentieel. Nogmaals, met geld alleen zijn economische ontwikkeling en de opbouw van een samenleving niet tot stand te brengen. Uiteindelijk komt het aan op het stimuleren en bundelen van menselijke kwaliteit, energie en krachten. Dat kan alleen door meer kennis, begrip en motivatie. Daarvoor moeten cultuurverschillen overbrugd en bestaande werelden van onbegrip, desinteresse en karikaturale beeldvorming aangepakt worden. Sport en kunst zijn bij uitstek geëigende instrumenten daarvoor. Cultuur kan bovendien een belangrijke economische factor zijn bij het vermarkten van de eilanden. Ligt het dan niet voor de hand een substantieel samenwerkingsproject in Koninkrijksverband op te zetten met kunsteducatie en uitwisseling voor alle leeftijdscategorieën van burgers? Misschien kan er een specifieke module met toeries over Nanzi, de slimme spin en vooral zijn wijze vrouw Chimera, worden ontwikkeld voor de doelgroep politiek bestuurders.

Mevrouw de voorzitter. Wij zien de reactie van de minister met meer dan gebruikelijke belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Lemstra** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie feliciteert deze minister met zijn benoeming en uiteraard ook met deze portefeuille! De portefeuille Koninkrijksrelaties was de afgelopen decennia veelal een zaak van pappen en nathouden, maar is door de jongste ontwikkelingen in een bestuurlijke stroomversnelling geraakt.

De belangrijke rapporten van de werkgroep-Jesurun over de staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen en de financiële verhoudingen, alsmede het rapport van de commissie-Van Beuge over de toekomstige relatie tussen Aruba en de Nederlandse Antillen en de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Europese Unie -- LGO- of UPG-status -- hebben bouwstenen op tafel gelegd en discussies losgemaakt, waarmee iets gedaan moet worden!

De voorganger van deze minister koos om tactische redenen voor een uiterst behoedzame benadering van de gesignaleerde problemen en de aangedragen oplossingen. Het kabinet wilde het proces van standpuntbepaling op de eilanden van de Nederlandse Antillen niet verstoren en volstond daarom met de formulering van een aantal inhoudelijke uitgangspunten. Men wilde voorkomen dat de discussie op de eilanden zich zou gaan richten op een reeds uitgewerkt Nederlands standpunt in plaats van op de aanbevelingen van de verschillende rapporten.

Zo schreef toenmalig minister De Graaf op 25 februari jongstleden aan deze Kamer bereid te zijn om in overleg te treden met de landsregering over de mogelijke inhoud van een hoofdlijnenakkoord, een akkoord dat ook ondertekend moet worden door alle eilandgebieden, waarna er werkgroepen kunnen worden ingesteld. Mijn fractie vraagt zich af of hiervan iets terecht is gekomen.

Hoewel wij op zichzelf deze benaderingswijze van de regering kunnen onderschrijven en die van wijsheid getuigt, kon deze uiterst behoedzame benadering ook wel eens de goede krachten op de Antillen in de wielen gaan rijden! Het risico het momentum te verliezen, kan gemakkelijk cynisme en berusting in de hand werken. Zo is er bijvoorbeeld de vraag of de brede steun die de vorige minister ter plekke wilde voor het afschaffen van de landslaag, betekent dat er daarover unanimititeit moet zijn bij de eilanden.

Het kabinet acht het advies van de werkgroep-Jesurun om de huidige landslaag af te schaffen, bespreekbaar, indien het Land en de Eilandbesturen dat onderschrijven en de eveneens door de werkgroep voorgestelde verplichte intereilandelijke samenwerking voldoende verankerd is in de verhoudingen tussen de eilanden in een krachtiger koninkrijk.

De CDA-fractie vraagt zich hierbij af of dit zal leiden tot een nieuwe bestuurslaag en of daarmee het al zo vaak gememoreerde democratisch deficit zal worden vergroot. Gaarne een reactie van de regering.

Kan de regering ook aangeven hoe zij Aruba bij de verdere aanpak van de bestuurlijke verhoudingen op de Antillen zal gaan betrekken?

Het regeerakkoord maakt melding van de bereidheid tot gesprekken met eilanden afzonderlijk. Dat is ook van belang voor de bestuurlijke verhoudingen! Zeker nu uit de volksraadpleging op de eilanden verschillende standpunten naar voren komen ten aanzien van nieuwe bestuurlijke verhoudingen binnen het Koninkrijk. Het zal uiteindelijk om maatwerk gaan.

Deze minister is pas aangetreden en heeft zijn eerste bezoek aan de Antillen achter de rug. Hij stapt op een rijdende trein en heeft het voordeel van een frisse kijk op een reeds jaren smeulend probleem. Wij kennen deze minister voldoende uit vorige bestuurlijke constellaties om te weten dat hij niet bij de pakken gaat neerzitten, maar daadkrachtig zal gaan optreden. Wij hebben er dus grote verwachtingen van.

Mevrouw de voorzitter. De opgave voor deze minister is niet eenvoudig. Het gaat hier om een uiterst gevoelige materie. Mevrouw Tan heeft dat goed omschreven. Daarbij kunnen heel snel inschattingfouten worden gemaakt. Het betreft hier tegelijk een proces van lange duur, waarbij het erom zal gaan om op de juiste momenten de meest adequate stappen te zetten, zo mogelijk onomkeerbaar. Dat zal heel veel aandacht vragen van de minister en zijn ambtenaren, veel meer dan in het verleden ooit gegeven kon worden.

De CDA-fractie vraagt zich zelfs af of voor dit majeure vraagstuk van de nieuwe bestuurlijke verhoudingen binnen ons Koninkrijk, uiteindelijk leidend tot een aanpassing van het Statuut, niet op hoog niveau een begeleiding moet worden aangeboden, in de vorm van een staatscommissie op koninkrijksniveau, waarin zowel Nederland als de Nederlandse Antillen participeren. Het gaat hier om een majeur probleem met zeer veel consequenties en gevoeligheden. Deze fractie is van mening dat je dat niet alleen in handen van de minister en zijn ambtenaren kunt leggen, maar dat daar zoveel tijd en bestuursinzicht voor nodig is dat je het waarschijnlijk op het niveau van een staatscommissie moet tillen. De CDA-fractie ziet met belangstelling de reactie van de minister op deze beschouwingen tegemoet.

Wanneer kan het kabinetsstandpunt op het rapport van de commissie-Van Beuge over de toekomstige relatie tussen Aruba en de Nederlandse Antillen en de Europese Unie over de UPG-status worden verwacht?

Is er al een uitspraak mogelijk of de eilanden van het Koninkrijk van de Europese fondsen gebruik kunnen maken? Is de regering bereid om de voortgang van het keuzeprocess LGO of UPG te faciliteren door bijvoorbeeld het verschaffen van verdere beleidsrelevante informatie?

Mevrouw de voorzitter. Nu de eilandgebieden bezig zijn te beslissen over hun toekomstige status, ligt het waarschijnlijk niet voor de hand dat de landsoverheid de eilandgebieden kan binden in een beslissing over de toekomstige relatie met de Europese Unie. Gaarne horen wij hierop een reactie van de regering.

Doet het niet wat vreemd aan dat de Nederlandse regering in het verdrag slechts heeft weten te bewerkstelligen dat via een zware procedure van unanimititeit de UPG-status is te verwerven, terwijl dit voor de Franse eilanden een kwestie is van zelf de vinger opsteken? Minister Bot van Buitenlandse Zaken zei in een toespraak op de Universiteit van de Nederlandse Antillen op 20 januari 2005 dat de zogeheten "ultraperifere gebieden" in de ogen van alle 25 lidstaten onlosmakelijk verbonden zijn met de Europese Unie en dat de band met de EU ook moet worden gezien in het licht van de vraag of de Nederlandse Antillen en Aruba zich willen profileren als vooruit geschoven post van de Europese Unie in dit deel van de wereld. Het antwoord op die vraag zal volgens de heer Bot afhangen van de overweging of er reële alternatieven zijn, met name op het gebied van integratie in de regio.

Bij het maken van de uiteindelijke afweging moet men ook bedenken dat binnen de EU, en zeker ook binnen de Europese Commissie, de sympathie voor de LGO-status

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

van landen en gebieden overzee minder groot is dan voorheen.

Kan de minister van Koninkrijksrelaties op dit punt aangeven wat hij wil? Waar kiest hij voor? Dat is om een aantal redenen van belang. Allereerst voert hij daarmee de morele druk op. Verder kan een keuze voor de UPG-status niet zonder argumentatie worden gemaakt. Met die argumentatie kan het nodige worden rechtgezet, zoals dat de landen dan wel degelijk aanspraak kunnen maken op de sociale fondsen, dat de landen de euro helemaal niet hoeven in te voeren, zoals men ziet bij het Verenigd Koninkrijk, en dat de EU de regiofunctie gaandeweg zelf van belang vindt, vandaar de opening naar de sociale fondsen.

De landen kunnen een stepping stone zijn naar andere regio's in de wereld. Aruba en de Nederlandse Antillen hebben een behoorlijk potentieel aan mensen die een springplank kunnen zijn naar deze regio's, omdat men Spaans, Engels en Nederlands spreekt. Een keuze voor de UPG kan leiden tot nadere, min of meer officiële erkenning in Brussel van de economische implicaties van de UPG-status voor deze gebieden. Zo worden afwegingen helder.

Ik nodig de minister uit om eens een beschouwing te houden over de bestuurlijke en rechtstatelijke gevolgen van de LGO- en de UPG-status. Zo kent het verdrag een cohesiebeginsel. Overzeese gebiedsdelen mogen niet te veel uit de pas lopen met de ontwikkelingen in de EU. Uit bestuurlijk, sociaal en rechtstatelijk oogpunt kan dit bepaald geen kwaad. Als de ontwikkelingen in deze landen verbeteren, komt de overloop van Antillianen naar Nederland wellicht ook in een ander daglicht te staan. Naar de mening van de CDA-fractie zou het goed zijn als Nederland als partij in dit afwegingsproces zelf eens positie kiest, uiteraard gebaseerd op argumenten. Gaarne hoor ik een reactie van de regering hierop.

De armoedebestrijding op de Nederlandse Antillen krijgt de laatste jaren terecht bijzondere aandacht. De Antillen zijn in zekere zin een rijk land met een vrij hoog inkomen per capita, 5 tot 7 maal hoger dan het gemiddelde in het Caribisch gebied, maar deze rijkdom is zeer ongelijk verdeeld over de bevolking. Het is dus ook een verdelingsvraagstuk. Bovendien verschillen de oorzaken, achtergronden en sociale dimensie van de armoede sterk per eiland. De armoede is eilandspecifiek.

Armoedebestrijding op de Nederlandse Antillen is voor alles een probleem van de Nederlandse Antillen zelf, maar evenzeer van Nederland. Het gaat om rijksgenoten, waarvan er velen onder menonwaardige omstandigheden leven, vooral op Curaçao. Binnen de zogeheten achterstandsgroepen ligt ook de voedingsbodem voor het drugstransport. Wie deze ellende met eigen ogen heeft aanschouwd, kan niet anders dan pleiten voor een daadkrachtiger aanpak dan voorheen.

De vorige minister heeft dit begrepen en het kabinet-Ys-II hulp toegezegd bij de aanpak van criminaliteit, armoede en economische problemen. Naast kwijtschelding van schulden is ruim 28 mln extra verkregen uit onderuitputtingsgelden, die beschikbaar zijn gesteld voor armoedebestrijding en rechtshandhaving. In de toekomst zal er terecht sprake zijn van een tweesparenbeleid, dat wil zeggen van een structurele

aanpak terwijl er ook wordt getracht om een bijdrage te leveren aan acute noden.

Wanneer hierover overeenstemming is bereikt, zullen de Wereldbank en UNDP een integrale armoedeanalyse uitvoeren en op korte termijn adviseren over acute maatregelen die snel kunnen worden getroffen. Wanneer is dit te verwachten?

Met een zo groot mogelijke inbreng van de eilanden zelf zal een integrale armoedeanalyse per eiland worden uitgevoerd. Ook daarop wordt met smart gewacht. Welke harde afspraken zijn of kunnen daarover worden gemaakt? Deze analyse is immers nodig om te komen tot een Poverty reduction strategy.

De CDA-fractie was in dit kader ingenomen met de oprichting van de Antilliaanse medefinancieringsorganisatie (AMFO) die sedert begin 2004 operationeel is. Langzamerhand mogen wij daarvan de vruchten plukken, zoals wij op Aruba met eigen ogen hebben kunnen zien. Kan deze minister ons een totaal overzicht geven, zonodig schriftelijk met een aantal bijzonderheden zoals datum aanvraag, goedkeuring project, start en dergelijke? Dit overzicht is nodig om te kunnen beoordelen of deze gewenste centralisatie, noodzakelijk geworden vanwege de versnipperde steun aan de NGO's niet leidt tot meer bureaucratie waarover tijdens ons werkbezoek werd geklaagd.

In relatie tot het armoedevraagstuk is de sociale vormingsplicht van het allergrootste belang, allereerst vanwege het perspectief in eigen land, maar ook om te voorkomen dat de kansarme Antilliaanse jongeren door de komst naar Nederland ook daar kansloos worden. Komt het er werkelijk van, zo vragen wij deze minister en zal er voldoende oog zijn voor de noodzakelijke onderwijsvoorzieningen waar deze jongeren zich kunnen oriënteren op een baan? De sociale vormingsplicht zal moeten slagen. Kan de minister ons reeds inlichten over de laatste stand van zaken en kan hij ons de garantie geven dat de bovengenoemde onderwijsvoorzieningen ook voldoende voor hun taak zullen worden toegerust?

Ik kom te spreken over het belang van de kustwacht. Mevrouw Tan wees daar ook al op. Opnieuw werd tijdens het laatste bezoek gevraagd, marinepersoneel in te zetten voor de strandbewaking in het kader van een effectieve bestrijding van de drugsinvoer op de Antillen en Aruba. Wil de regering hierop reageren?

Mijn fractie ziet met buitengewoon veel belangstelling de antwoorden van de regering op deze bijdrage tegemoet.

*N

De heer **Van Heukelum** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Namens de VVD-fractie wens ik de nieuwe minister voor Bestuurlijke vernieuwing en Koninkrijksrelaties van harte geluk met zijn benoeming en hem wijsheid en sterkte toewensen bij de uitoefening van zijn ambt. Die wijsheid en sterkte zal hij naar de mening van mijn fractie zeker nodig hebben bij dit dossier. Omdat wij uitgaan van de continuïteit van het regeringsbeleid zullen wij de minister uiteraard ook aanspreken op uitlatingen en toezeggingen die door zijn ambtsvoorganger zijn gedaan.

Bij de begrotingsbehandeling van Koninkrijksrelaties op 9 maart 2004 heb ik namens mijn fractie waardering uitgesproken voor de betrokkenheid bij en de aanpak van de minister van het Antilliaans-Arubaanse dossier. Ik heb deze waardering nadrukkelijk vergezeld doen gaan van een oproep tot meer daadkracht van de minister. Ik heb er toen tevens op gewezen dat de geschiedenis van de Nederlands-Antilliaanse verhouding er vooral een is geweest van werkgroepen, commissies en telkens weer goede voornemens hoe het beter moest. Ik heb toen de hoop en verwachting uitgesproken dat die tijd voorbij zou zijn.

Wij zijn inmiddels ruim een jaar verder en meer en meer bekruipt mijn fractie het gevoel dat het erop begint te lijken dat wij de geschiedenis zich laten herhalen. De minister voor Bestuurlijke vernieuwing en Koninkrijksrelaties zei op 9 maart vorig jaar in dit huis: wij staan op een betrekkelijk cruciaal punt in de geschiedenis van het Koninkrijk dat wij vijftig jaar geleden met het Statuut hebben vorm gegeven. Ik, aldus de minister, en velen met mij zijn tot de overtuiging gekomen dat de huidige politieke verhoudingen tot wijzigingen en veranderingen noodzakelijk zijn. Einde citaat.

De beleidsnota van de begroting voor Koninkrijksrelaties 2005 begint met de volgende zin. Ik citeer. 2005 wordt een belangrijk jaar voor het Koninkrijk. In 2005 zullen zich nieuwe verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk aftekenen. Einde citaat. Als het er dit jaar bij blijft dat nieuwe verhoudingen zich alleen maar aftekenen, dan vindt mijn fractie dat een te mager resultaat. Het door de minister gebezigde woord noodzakelijk duidt immers op meer urgentie dan in het woord aftekenen wordt weergegeven.

De minister heeft vorig jaar ondermeer een werkgroep Bestuurlijke en financiële verhoudingen Nederlandse Antillen in het leven geroepen, de commissie-Jesurun. Deze commissie is met voortvarendheid aan de slag gegaan en heeft op 8 oktober vorig jaar haar aanbevelingen gepresenteerd in het rapport met de titel Nu kan het ... nu moet het. Wij zijn inmiddels ruim een half jaar verder. Zijn wij nu ook echt verder op de weg naar die andere verhoudingen?

Op de Antillen zetelt sedert medio vorig jaar een kabinet waarmee de minister zegt een goede verstandhouding te hebben. Over al een jaar zijn er echter nieuwe verkiezingen op de Antillen. Niemand weet op dit moment wat daarvan de resultaten zullen zijn. In de beleidsagenda van de begroting zegt de minister hierover: "Tot aan de Antilliaanse verkiezingen in het voorjaar 2006 zal de Antilliaanse regering op de terreinen armoedevermindering, criminaliteitsbestrijding en de verbetering van de zorgelijke situatie van de openbare financiën flinke vooruitgang willen laten zien". Is het toevallig dat het thema van bestuurlijke en staatkundige verhoudingen tussen Nederland en de Antillen ontbreekt in het rijtje? Of valt inderdaad te verwachten dat het kabinet-IJs in aanloop naar de verkiezingen minder prioriteit aan dit thema zal toekennen?

Het rapport van de commissie-Jesurun heeft op hoofdlijnen veel positieve reacties opgeleverd, zowel van Nederlandse als van Antilliaanse zijde. De bevolking van de Nederlandse Antillen heeft zich door middel van

referenda uitgesproken over haar voorkeur met betrekking tot de staatkundige inrichting van het Koninkrijk. Tot op heden blijft echter een concreet standpunt hieromtrent van de Nederlandse regering achterwege. Het onlangs gegeven antwoord van de minister op vragen van de vaste commissie Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken van de Tweede Kamer, gesteld naar aanleiding van het bezoek van de minister aan Aruba en de Antillen op 10, 11 en 12 januari jongstleden, blijkt nog eens de terughoudende opstelling van de regering. Een citaat uit de antwoorden van de minister op vragen van de commissie van 13 april jongstleden: "De aanbevelingen van de werkgroep-Jesurun zijn zeer verstrekkend en zijn gericht op veranderingen op een groot aantal terreinen. Het veranderingsproces zal daarom geruime tijd in beslag nemen. De eerste stap in het vervoltraject is het bereiken van een politiek akkoord op hoofdlijnen waarin de Nederlandse en de Antilliaanse regering vastleggen op basis van welke inhoudelijke uitgangspunten de verdere uitwerking van Jesurun zal plaatsvinden".

Dit soort uitspraken spoort naar de mening van mijn fractie niet met de urgentie die door de commissie-Jesurun wordt aanbevolen. Die doet immers aanbevelingen in de zin van: de uitvoering van de aanbeveling krijgt een hoge bestuurlijke prioriteit, voor 15 december 2004 wordt een politiek akkoord op hoofdlijnen gesloten.

Op de vraag van de genoemde commissie welke mogelijkheden de minister ziet voor een meer pro-actieve rol voor Nederland in het traject zoals geschetst door de commissie-Jesurun, antwoordt de minister: "Nederland speelt al een zeer actieve rol door zich (...) actief en constructief op te stellen in het proces, bijvoorbeeld door deel te nemen aan besprekingen over de totstandkoming van een hoofdlijnenakkoord". Een pro-actieve rol kan zich echter niet beperken tot deelnemen aan besprekingen. Dit soort antwoorden liggen overigens in lijn met eerdere uitspraken van de minister, waarbij hij te kennen gaf het besluitvormingsproces op de Antillen niet te willen frustreren door een vroegtijdige, duidelijke standpuntbepaling van de Nederlandse regering. Dat was vorig jaar misschien nog te begrijpen. Nu zeker niet meer. Nu kan het ... nu moet het, aldus de commissie-Jesurun. Het woordje nu is een tijdsbepaling, zij het van korte duur.

Ik heb vorig jaar op 9 maart, namens mijn fractie, de minister opgeroepen om als minister van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken het heft in handen te nemen. Ik herhaal dat nu nog eens met nadruk! Wij moeten hoe dan ook voorkomen dat de titel van het rapport-Jesurun in de toekomst zal blijken te luiden: Toen kon het ... nu is het te laat.

De minister heeft over de toekomstige verhoudingen binnen het Koninkrijk bij herhaling gesteld: minimale bevoegdheden bij het land, maximale bevoegdheden bij de eilandgebieden en cruciale bevoegdheden bij het Koninkrijk. Ook de commissie-Jesurun adviseert een versterking van het Koninkrijk als randvoorwaarde voor een verandering van de staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen. Inmiddels is wel duidelijk geworden dat vooral deze versterking van koninkrijksaangelegenheden en koninkrijksbevoegdheden de nodige kritiek ontmoet, zowel binnen de Nederlandse

Antillen als op Aruba. Hiermee dreigt zich een herhaling voor te doen van de situatie in 1993. Ook toen hadden zowel Sint Maarten als Curaçao aangegeven om, in navolging van Aruba, het land Nederlandse Antillen te willen verlaten. Maar tijdens de toen gehouden toekomstconferentie bleken er grote verschillen in opvatting te bestaan over de inhoud en omvang van de koninkrijkstaken. Mede hierdoor en misschien wel juist hierdoor is toen de mogelijkheid niet benut om te komen tot wijziging van de staatkundige verhoudingen binnen het koninkrijk. De geschiedenis kan en mag zich in dezen niet herhalen. Het lijkt mijn fractie alleszins gewenst dat de minister vroegtijdig volstrekt duidelijk maakt wat voor de Nederlandse regering de concrete inhoud is van het begrip "cruciale bevoegdheden" als het om het Koninkrijk gaat. Is de minister bereid duidelijkheid te verschaffen?

Mijn fractie onderkent wel degelijk de gevoeligheid en de complexiteit van de materie. Mijn fractie vindt echter niet dat Nederland een al te passieve rol moet vervullen in de discussie over andere bestuurlijke verhoudingen binnen het Koninkrijk. Integendeel, als grootste partner binnen het Koninkrijk heeft Nederland niet alleen het recht maar ook de plicht het voortouw te nemen in de discussie. Mijn fractie zou graag een dergelijke proactieve houding van het kabinet zien.

De huidige minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties is nog maar enkele weken in functie en zal ongetwijfeld verklaren dat hij het ingezette beleid van zijn ambtsvoorganger zal voortzetten. Dat is ook logisch, want wij hebben het over kabinetsbeleid. Dat beleid kon vorig jaar rekenen op brede steun in dit huis. Wij zijn inmiddels echter ruim een jaar verder. Mijn fractie wil vandaag graag van de minister vernemen welke concrete stappen hij op welke momenten denkt te nemen om de voorstellen van de commissie-Jesurun te effectueren. Mijn fractie wil graag op korte termijn met de regering discussiëren over haar visie op de aanbevelingen van de genoemde commissie. Het zal duidelijk zijn dat wij met meer dan gewone belangstelling de reactie van de minister afwachten.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw de voorzitter. Bij het aantreden van de minister deden sommige commentatoren wat spottend over zijn portefeuille, die na het aftreden van zijn voorganger zou zijn uitgekleeft. Niets is natuurlijk minder waar. Er staat de minister nog veel vernieuwingswerk te wachten. Ook mijn partij is overtuigd van de noodzaak daarvan. D66 werd opgericht om de Nederlandse politiek te veranderen. De SP werd opgericht om heel de wereld te verbeteren. De manier waarop onze partijen veranderingen willen aanpakken, ook bestuurlijke vernieuwingen, loopt nogal uiteen. Misschien heeft dat te maken met onze verschillen in uitgangspunten. Stellen wij in de politiek personen centraal of parlementen en partijen? Heeft bestuurlijke vernieuwing te maken met regels en wetten of met politieke cultuur? Soms lijkt het of de partij van de minister zich vooral druk maakt over de manier waarop politici worden gekozen en mijn partij vooral over de manier waarop wij falende bestuurders

weer kwijt kunnen raken. Ik hoop dat de minister met betere voorstellen komt dan zijn voorganger. En dat onze partijen, die beide vernieuwing hoog in het vaandel voeren, elkaar wat meer zullen vinden. De toekomst zal het leren.

Veel vernieuwingswerk staat deze minister ook te wachten in andere delen van het koninkrijk. Wie stelt dat bestuurlijke vernieuwing in Nederland een moeizaam proces is, zou eens naar de Nederlandse Antillen en Aruba moeten kijken! Vergeleken met de ontwikkelingen die daar op stapel staat, is wat wij in Nederland doen immers kinderspel. In Nederland spreken wij over aanpassingen aan het constitutionele huis. Elders in het koninkrijk moet een heel nieuw huis worden opgetrokken, en is de verdeeldheid zo mogelijk nog groter.

In april spraken de bewoners van de Nederlandse Antillen zich uit over hun bestuurlijke toekomst. De wensen waren verdeeld. Slechts weinig mensen willen onafhankelijk worden, en nog minder mensen willen blijven behoren tot het land Nederlandse Antillen. Een meerderheid van de inwoners van Curaçao wil onafhankelijk worden binnen het koninkrijk, net als het buureiland Aruba. Ook Sint-Maarten kiest voor een Status Aparte-model. De bewoners van de andere eilanden staat in meerderheid echter een andere bestuurlijke toekomst voor ogen. Sint-Eustatius wil deel blijven uitmaken van een opnieuw te vormen land Nederlandse Antillen; Bonaire en Saba willen directe banden met Nederland. Eind april spreken, als ik het goed heb begrepen, de eilandbesturen over de toekomst van de Nederlandse Antillen. Later volgen wij. Wat is de inzet van de minister daarbij? Wat kunnen wij volgens de minister de komende jaren verwachten van de bestuurlijke verhoudingen tussen Nederland en de Antillen? Wat is in zijn ogen een verstandige politiek? Mevrouw Tan vroeg al wanneer er een rondetafelconferentie komt en wat de inzet van de minister daarbij is.

Ik denk dat de verdeeldheid op de Antillen deels is te verklaren uit een gebrekkig staatsvormingsproces. Vorig jaar vierden wij het vijftigjarig bestaan van het Koninkrijksstatuur, maar in die vijftig jaar is er op de Antillen niet zoiets ontstaan als een samenhangende idee of een gevoel van een nationale staat. De Antillen zijn eilanden, die bovendien vaak ver van elkaar liggen. Dit heeft er mede toe geleid dat Aruba in 1986 een eigen weg koos, en niet geheel zonder succes.

Vorig jaar stelde de Rijksoverheid de commissie-Jesurun in, die met voorstellen kwam voor bestuurlijke vernieuwing: minimale bevoegdheden voor het land Nederlandse Antillen, maximale bevoegdheden voor de eilandbesturen en cruciale bevoegdheden voor het Koninkrijk. De Nederlandse regering reageerde in een eerste reactie positief op die aanbevelingen. tot de cruciale bevoegdheden rekent de minister onder meer de integriteit van het bestuur, het financiële beheer en het in stand houden van bovineilandelijke voorzieningen. Alledrie de voorwaarden lijken voor mijn fractie hard nodig. Zeker Curaçao is de afgelopen jaren geen toonbeeld geweest van goed bestuur. Tijdens het referendum over de toekomst van het eiland zei bijna een kwart van de bevolking volledig deel te willen worden van Nederland. Dit is opvallend, omdat geen van de gevestigde partijen voor

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

deze optie was en ook de meeste opiniemakers en media een directe band met Nederland niet zagen als een serieuze optie. Heeft het de minister ook verrast dat bijna een kwart van de Curaçaöënaars kiest voor een directe band met Nederland? Kan dit volgens de minister worden opgevat als een protest tegen het slechte functioneren van het bestuur op Curaçao?

In een rapport met de prachtige titel "Nu kan het, nu moet het" -- deze titel zou je voor elk onderzoek kunnen gebruiken -- heeft de werkgroep voorstellen gedaan voor verbetering van het financiële beheer. De Antillen hebben een miljardenschuld. De invloed van de drugseconomie neemt toe. Deze problemen trekken een zware wissel op de onderhandelingen. Welke ingrepen zijn er volgens de minister nodig om de eilanden weer financieel en economisch gezond te maken? Wie is in staat om dat uit te voeren, en tegen welke kosten?

Curaçao, het grootste eiland, heeft ongeveer evenveel inwoners als Enschede. Saba is wat inwonertal betreft vergelijkbaar met Schin op Geul. Het verder opknippen van de Nederlandse Antillen kan een gevaar vormen voor de voorzieningen. De grote toestroom van vluchtelingen, bijvoorbeeld, zorgt voor problemen in het onderwijs. Er zijn financiële problemen in de gezondheidszorg, bijvoorbeeld op Sint-Maarten. Wat de veiligheid betreft, is er met name op Curaçao sprake van een schrikbarende toename van drugs-smokkel, bendeoorlogen en liquidaties. De heer Lemstra legde wat dat betreft een verband met de armoede. Hoe denkt de minister dat in de toekomst tussen de eilanden kan worden samengewerkt om voorzieningen in stand te houden?

Ten slotte wil ik nog iets zeggen over de toekomst van de Antillen in de Europese Unie. Sommige Antillianen hebben hun hoop gevestigd op Nederland en willen dat hun eiland een gemeente of provincie wordt van Nederland, en dat op het moment dat Nederland zelf een provincie dreigt te worden van Europa! Ik denk niet dat het zal lukken, maar stel dat de propagandamachine van het kabinet erin slaagt om de Nederlandse bevolking tijdens het referendum op 1 juni tot een "ja" te bewegen, en wij dus een Europese grondwet zullen krijgen, wat voor gevolgen heeft deze nieuwe Europese grondwet voor de Nederlandse Antillen en Aruba?

Franse, Spaanse en Portugese eilanden hebben de status van zogenaamd Ultra Perifeer Gebied. Een nauwere band hoeft niet altijd slecht te zijn voor een eiland, zo laten de grote verschillen zien op het Franse deel en het Nederlandse deel van Sint-Maarten. Het land Nederlandse Antillen heeft zich, als ik het goed heb begrepen, positief uitgesproken over een UPG-status. Aruba heeft, als ik het goed heb begrepen, de voorkeur voor de status van LGO. Hoe eensgezind zijn de verschillende eilanden, ook Aruba, over de toekomstige bestuurlijke verhoudingen tot de Europese Unie? Welke vorm heeft de voorkeur van deze minister?

Mijn fractie beseft dat makkelijke oplossingen voor de grote bestuurlijke problemen op de Antillen niet mogelijk zijn. Met de minister zijn wij het echter eens dat er veel veranderd moet worden. Heel graag zouden wij de minister willen uitnodigen om vandaag meer in het algemeen zijn visie -- wij hebben immers een nieuwe

minister -- te geven op de toekomst van de Nederlandse Antillen en Aruba.

De heer Lemstra sprak van onomkeerbare processen. Dat is misschien een enigszins beladen term in deze omgeving, maar van een nieuwe minister verwachten wij in ieder geval wel een frisse blik.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Uiteraard wil ik ook van de kant van de D66-fractie de nieuwe minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties hartelijk welkom heten in deze voor hem en voor zijn partij zeer bijzondere Kamer. Wij vinden het buitengewoon plezierig dat wij al zo snel met hem over een dusdanig boeiend onderwerp als het Koninkrijk en Koninkrijksrelaties kunnen debatteren.

Onze fractie heeft echter dit jaar weinig behoefte om heel uitvoerige algemene beschouwingen te houden over de Antillen. Hiervoor zijn in hoofdzaak drie redenen. De eerste is dat wij net een nieuwe minister hebben. Deze zal zich niet alleen eerst de dossiers eigen moeten maken, maar ook bekend moeten worden met de hoofdrolspelers in het veld. Daarnaast gunnen wij hem, net als elke andere nieuwe minister, gewoon een paar gelukzalige 'wittebroodsweken', om een eigen lijn ook op dit heel bijzondere dossier te trekken.

De tweede reden heeft te maken met de uitkomst van het referendum op Curaçao en de conclusies die daaraan zijn te verbinden, want het zal enige tijd kosten om een verstandige koers uit te denken en uit te zetten. De derde reden is dat de fractie van D66 vindt dat zij de Tweede Kamer niet al te hinderlijk voor de voeten moet gaan lopen door nu al heel ferme standpunten in te nemen daar waar het de toekomstige staatskundige inrichting betreft. Het politieke primaat -- het lijkt mij goed om dat hier even te zeggen -- hiervoor ligt immers in beginsel bij de Tweede Kamer.

Dat gezegd hebbende, zou ik de minister wel een aantal punten willen voorleggen, met het verzoek hierop te reageren. Het eerste punt heeft te maken met de uitkomst van het referendum op Curaçao, het staat nog vers in ons geheugen. Met de uitkomst van dit referendum heeft het Nederlandse kabinet naar de mening van de D66-fractie een feit in handen gekregen om de herijking van de bestuurlijke relaties -- en misschien nog wel dit jaar -- onomkeerbaar vorm te geven. Ik hoef niet uit te wijden over de geschiedenis rondom dat moment, want dat hebben mijn voorgangers net al gedaan. Meer dan ooit geldt dat de vraag niet is óf er iets moet gebeuren, maar wát er moet gebeuren en wanneer precies.

De bevolking op Curaçao heeft gekozen en 68% wil autonomie, dat wil zeggen los van de overige Antilliaanse eilanden, maar met behoud van de band met Nederland. Daarmee lijkt op het eerste gezicht een vrijwel definitief einde te zijn gekomen aan een Antilliaans staatsverband. De Antillen als staatsverband zijn op sterven na dood, kopte het Antilliaans Dagblad daags na de referendumuitslag. Immers Curacao, St. Maarten, Bonaire, Saba en het al uitgetreden Aruba zien geen heil meer in een staatsverband.

Mijn vraag aan de minister is of hij dit ook zo ziet. Meent hij ook dat de energie vooral moet gaan zitten in het maken van afspraken tussen het moederland en de afzonderlijke eilanden?

Mijn tweede punt heeft te maken met het huidige momentum. De heer Van Heukelum heeft daar ook al roerende woorden aan gewijd. De voorganger van de minister, de heer De Graaf, heeft naar de opvatting van de fractie van D66 buitengewoon veel goed voorwerk verricht. Van rechtshandhaving, financieel toezicht en sociale investeringen is in betrekkelijk korte tijd veel werk gemaakt. Wij vertrouwen er natuurlijk op dat deze minister die duidelijke en besliste lijn van zijn voorganger onverminderd voortzet.

Er is echter misschien meer mogelijk. Ik zei zojuist ook al dat er een momentum is ontstaan waarin nieuwe mogelijkheden open liggen: een nieuwe minister, een uitslag van een referendum en de nadrukkelijk politieke wens, ofte wel het nadrukkelijk politieke draagvlak om de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Nederland en de eilanden op een modern, eigentijdser manier vorm te geven. De ervaring in dit dossier leert echter dat vrijwel automatisch een procesaanpak wordt verkozen boven een inhoudelijke. De argumenten zijn: het is moeilijk, ingewikkeld, veel partijen, veel belangen, veel posities en de noodzaak om een beetje tijd te kopen. In de praktijk komt dat vaak neer op gestudeer, werkgroepen, commissies en rapporten. Kortom, het zijn tijdrovende zaken die een oplossing niet al te vaak dichterbij brengen, zo leert de geschiedenis.

Ik vind het dan ook een sympathieke gedachte van de heer Lemstra om een staatscommissie in te richten. Die staat echter een beetje haaks op mijn observatie dat er al zo ontzettend veel procesaanpakken zijn geweest. Zou het toch niet, zoals het ook een beetje doorklonk in het betoog van de heer Lemstra en de vorige woordvoerders, het proberen waard zijn om op zeer korte termijn uit de consensusaanpak te stappen en te kijken of wij een inhoudelijke aanpak kunnen voorstaan? Laat de minister met een standpunt komen en laten wij kijken of daarvoor een politiek draagvlak is. Soms kunnen wij dingen niet oplossen door te blijven zoeken naar consensus. Er zou eigenstandig een koers aangegeven moeten worden. Hoe gaat de minister dit unieke moment gebruiken? Is de minister het eens met onze fractie dat hij eigenlijk snel een eigen richting zou moeten bepalen?

De heer **Lemstra** (CDA): Mijn suggestie voor een staatscommissie is niet ingegeven door processuele kanten om overeenstemmingen te bereiken, om iets weg te drukken of om processen nog langer te laten duren. Het gaat mij er echter om, dit momentum aan te grijpen om op hoog niveau, zelfs nog hoger dan het kabinet, een staatscommissie opdracht te geven om spijkers met koppen te slaan. Mijn redenering is: of de minister nu het voortouw neemt of de eilanden, er zal iets moeten zijn wat daar bovenuit stijgt en wat de richting aangeeft die ingeslagen kan worden. Het is dus absoluut niet mijn bedoeling om processen te verlengen. Integendeel, het gaat mij erom inhoudelijk knopen door te hakken. Daarom ben ik zo hoog mogelijk gaan zitten.

De heer **Schouw** (D66): Ik heb ook geprobeerd om die suggestie niet direct af te serveren. Toch wil ik het punt vasthouden dat er in dat dossier snel beweging moet komen. Ik ben het volkomen met u eens: als het nodig is om dat op het hoogste niveau te zoeken, moet dat gebeuren. Wij moeten er echt voor uitkijken dat er steeds maar weer gestudeerd wordt en dat er procesmatig gekeken wordt. Daar komen wij namelijk weinig verder mee.

Mevrouw de voorzitter. Een tussenopmerking is dat het eigenlijk wel jammer is dat er in Nederland geen serieuze raadpleging is geweest over de vraag hoe dit deel van het koninkrijk aankijkt tegen de relaties met de eilanden. Wij moeten het doen met de uitkomsten van het webcongres van NRC Handelsblad van enkele weken geleden. Daarin gaf 61% van de respondenten aan dat de Antillen op eigen benen moeten gaan staan. Er is dus enige urgentie om tot daden te komen. Kan de minister nog eens aangegeven hoe hij aankijkt tegenover zo'n peiling en de uitkomst daarvan? Het is weliswaar een beetje een houtje touwtje peiling, maar ik heb niets anders beschikbaar. Toch geeft die peiling op dit punt wel heel duidelijk een richting aan van in elk geval de respondenten van NRC Handelsblad.

Mijn derde punt betreft het al dan niet bindend zijn van de uitslag van het referendum op Curaçao. Toevallig was ik op de dag van het referendum op Curaçao. Mij viel op dat in het krantje over het referendum stond en dat in de publiciteit daaromheen duidelijk werd gemaakt dat de inwoners van Curaçao de staatkundige status van het eiland rechtstreeks konden kiezen. "Uw keuze wordt onverkort uitgevoerd". Er zou sprake zijn van een zelfbeschikkingsrecht. De vraag is natuurlijk of dat staatsrechtelijk juist is. Acht de minister zich gebonden aan de uitkomst van dat referendum? Is daar tijdens zijn bezoek aan Curaçao over gesproken?

Overigens veroorzaakt de verkozen oplossing dat Nederland rechtstreeks relaties onderhoudt met de afzonderlijke eilanden, in mijn ogen een aantal problemen die niet één twee drie op te lossen zijn. Enkele voorgangers hebben ze al genoemd. Er valt bijvoorbeeld te denken aan de financiële ontvlechting van de Antillen met daarbij de verdeling van de geweldige schuldenlast als knelpunt. Het getouwtrek over een verdeelsleutel kan nog vele jaren duren. Ook moeten er afspraken worden gemaakt over het al dan niet handhaven van de Antilliaanse gulden. Wat voorts te denken van afspraken over voorzieningen op het gebied van onderwijs en medische zorg? Dit zijn zeer tijdrovende procedures. Is het, gezien alle tijdrovende uitwerkingen van zo'n variant, niet beter om serieus een andere mogelijkheid te overwegen, oftewel optie D in het referendum op Curaçao? Curaçao, en wat mij betreft ook de andere eilanden, worden dan meer een onderdeel van Nederland. Deze optie heeft veel praktische voordelen, bijvoorbeeld voor het niveau van de voorzieningen, sociale investeringen, de handhaafbaarheid van rechtsregels en het financiële toezicht. Een bijkomend voordeel is dat het land veel stabielier wordt. Dat is weer aantrekkelijker voor investeerders.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Probeert de heer Schouw de minister de suggestie van de hand te doen om ondanks de overduidelijke uitslag van het referendum op Curaçao, een optie na te streven die de bevolking heeft afgewezen of begrijp ik hem verkeerd?

De heer **Schouw** (D66): U begrijpt mij heel goed, dus dat doet mij deugd. Ik probeer duidelijk te maken dat ruim 60% van de bevolking op Curaçao voor de ene variant heeft gekozen en een kwart van de bevolking voor de andere. Die variant heeft een partijgenoot van u in de Tweede Kamer overigens met enig enthousiasme begroet. Ik verzoek om die optie niet weg te gooien, maar om die samen met andere alternatieven serieus in overweging te nemen. Dat is het enige wat ik opmerk.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Ik gun u uw argumenten. Ik wilde alleen even reageren op uw opmerking over de mening van iemand anders tijdens het proces. Die vind ik niet zo relevant.

De heer **Schouw** (D66): Nou ja, het is aan de overkant toch een belangrijke politieke fractie? Ik vind het prima als u dat wilt relativeren.

De heer **Schuurmans** (ChristenUnie): Afgezien van de consequenties van referenda die inmiddels hebben plaatsgevonden en waar wij mijns inziens niet omheen kunnen, had de suggestie van de heer Schouw vroeger mijn bijval gekregen. Toen ik hier jaren geleden een dergelijke suggestie deed, viel iedereen over mij heen. Nu val ik een beetje over de heer Schouw heen. Ik heb namelijk geleerd dat onze financiële bijdrage, vergeleken met onze huidige financiële bijdrage, met een veelvoud van zeven toeneemt, als wij van Curaçao en eventueel de andere Antillen overzeese provincies zouden maken. Een dergelijke gebeurtenis in het Caribisch gebied oefent bovendien een enorme aantrekkingskracht op illegalen uit. Je introduceert namelijk een soort Fremdkörper in het Caribisch gebied. Gezien de ervaringen die ik in de loop van de jaren heb opgedaan door daar veel te zijn en door veel naar anderen te luisteren, merk ik op dat de suggestie van de heer Schouw uit de tijd is.

De heer **Schouw** (D66): Ik twijfel natuurlijk niet aan de inzichten en feiten die op tafel worden gelegd, maar roep graag in herinnering dat tot nu toe alle sprekers de minister hebben opgeroepen om een richting aan te geven. Waarschijnlijk doet de heer Schuurman dat ook. Ik probeer aan te geven dat er globaal twee denkrichtingen mogelijk zijn; laten wij die nu eens heel serieus bekijken en geen denkrichting "dichtschoeien". En laten wij ook niet op voorhand verder gaan met de denkrichting die voortkomt uit de uitslag van het referendum op Curaçao.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Het verbaast mij, deze opstelling te vernemen van de heer Schouw, die spreekt namens de fractie van D66. Ik heb altijd begrepen dat D66 een groot voorstander van referenda was. Het gaat er nu niet om, for the sake of the argument te praten over de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden, het gaat erom dat er

een referendum heeft plaatsgevonden en dat het een bepaalde uitkomst heeft. Het verbaast mij dat het nu lijkt alsof D66 deze uitkomst niet serieus neemt.

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter, het verbaast mij nu juist dat mevrouw Tan de uitslag van een referendum op één eiland consequenties wil laten hebben voor de staatkundige verhoudingen binnen het hele Koninkrijk. Dat kan natuurlijk niet; ik heb hierover al een paar opmerkingen gemaakt en ik hoor daar graag een reactie van de minister op.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Uiteraard is de reactie van de minister voor ons allen het belangrijkste, maar als u goed naar mij hebt geluisterd, weet u dat ik uitgegaan ben van de uitslagen van de referenda op de verschillende eilanden. Die uitslagen zijn verschillend en ik heb dan ook aan de minister gevraagd, welke conclusies hij daaruit trekt. Als je ervan uitgaat dat Bonaire en Saba Koninkrijkseilanden worden, dat Sint Eustatius bij het land blijft en dat Sint Maarten en Curaçao een status aparte willen, nog afgezien van hoe die zou moeten worden ingevuld, moet je je afvragen hoe je nog een overzienbaar geheel kunt verkrijgen. Dat vergt een inhoudelijke discussie over de modaliteiten, maar dat is iets anders dan uw suggestie om in het geval van Curaçao af te wijken van de duidelijke uitslag van het referendum aldaar.

De heer **Schouw** (D66): Ik wil het nog wel een keer uitleggen, mijn punt is dat de uitslag van het referendum op Curaçao voor Nederland geen absoluut gegeven kan zijn. Het is toch geen ijzeren wet dat deze uitkomst de toekomstige staatkundige positie van dit eiland bepaalt? Die vraag leg ik aan de minister voor.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Ik ben het met u eens, het is duidelijk dat je die uitkomsten niet zo maar in een model kunt persen, want de resultaten kun je dan niet zo maar aan elkaar breien. Het gaat mij om uw suggestie dat de uitslag van het referendum op Curaçao aan de kant zou moeten worden geschoven, ondanks dat de grote meerderheid op dat eiland een duidelijke keuze heeft gemaakt. Dit vind ik hoogst merkwaardig. Maar laten wij hier nu niet verder over twisten, wij horen het antwoord van de minister wel.

De heer **Schouw** (D66): Het is voor mij geen twistpunt.

Er is nog een ander aspect. De voorkeursvariant van autonome landen binnen het Koninkrijk behelst het reduceren van het geheel met één bestuurslaag: de landsregering. Dit is aan de ene kant logisch, maar aan de andere kant toch ook opmerkelijk. In Nederland lossen wij sinds jaar en dag het probleem van gebrekkige bestuurskracht van gemeenten op door middel van schaalvergroting. In de regel leidt dit tot een professioneel bestuur en een professioneel ambtelijk apparaat. Met andere woorden, schaalvergroting is een succesformule gebleken voor het vergroten van de bestuurskracht. Maar als wij niet uitkijken, komt er voor de Koninkrijkseilanden een oplossing, tegenovergesteld aan deze oplossing die zich in de praktijk bewezen heeft, want hierbij denken wij het probleem van een gebrek aan bestuurskracht juist met schaalverkleining te kunnen oplossen.

Maar hoe verhoudt zich dat, zo zou ik de minister willen voorhouden, tot eigenlijk de bestuurlijke leer op dit punt? Hoe kom je in dat model tegemoet aan de voornaamste bezwaren van schaalverkleining, een professioneel apparaat en een professioneel bestuur?

Tot slot, voorzitter, wil ik evenals een aantal andere collega's vragen naar de feitelijke uitvoering en voortgang van de voornemens die wij hier eerder hebben besproken. Kan de minister iets meer vertellen over de voortgang van de rechtshandhaving, de voortgang van de investering in sociale programma's en het drugsbestrijdingsbeleid? Onze fractie ziet met buitengewone belangstelling uit naar de beantwoording door de minister.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Ik spreek in dit debat mede namens de SGP-fractie. Graag verwelkomen onze fracties de nieuwe minister. Wat ons betreft had minister De Graaf niet behoeven af te treden. Zijn beleid inzake Koninkrijksrelaties had onze steun, alhoewel -- en dat mag toch niet onvermeld blijven -- wij meer haast hadden met de aanpak van de problemen dan hij.

Voor de nieuwe minister is het beheer van de Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken binnen het Koninkrijk der Nederlanden geen eenvoudige zaak. Het dossier is bepaald complex en de problemen zijn niet met kreten op te lossen. Jammer genoeg maken wij in Nederland ons nog wel eens schuldig aan het suggereren van ogenschijnlijk voor de hand liggende oplossingen, terwijl die vanwege het Statuut helemaal niet meer of niet mogelijk zijn. Daarmee hebben wij te rekenen. En voorts is er in de onderlinge relaties veel kommer en kwel. De nieuwe minister wensen wij veel sterkte, doortastendheid en zegen bij zijn nieuwe taak. Wij hopen op een constructieve samenwerking.

Wij zijn dankbaar dat de vorige minister in overleg met de Nederlands-Antilliaanse regering de bestrijding van armoede goed heeft aangepakt. Alhoewel vanwege de grootte van de problemen goed ook weer niet gauw genoeg is. Daarover straks meer. Een ander positief punt is dat het ontwikkelingsfonds voor de Nederlandse Antillen van de grond is gekomen. Wij hopen dat daarmee sneller, effectiever en efficiënter ontwikkelingsprojecten voor de eilanden van de Nederlandse Antillen kunnen worden gestart en afgerond. Dat zo'n fonds een enorme verbetering is vergeleken met alles wat in het verleden is beproefd, maken ook de positieve resultaten van een dergelijk fonds op Aruba duidelijk.

Een derde beleidspunt dat wij graag positief willen benadrukken betreft de steun aan meer veiligheid op de Nederlandse Antillen en de bestrijding van drugsinvoer en -uitvoer. Ook hierbij is echter iets doen nog lang niet voldoende. Wij hopen van harte dat de samenwerking van de Koninkrijksregering met het kabinet Ys vele vruchten op de genoemde gebieden mag afwerpen.

De kwestie rond inburgering en toelatingscriteria voor Arubaanse en Antilliaanse jongeren heeft in de andere landen van het Koninkrijk voor heel veel onrust

gezorgd. Men is niet zo zeer gekant tegen inburgering van die jongeren, want men ziet wel in dat er geen toekomst voor die jongeren in ons land is als ze de taal niet spreken en niet weten hoe het een en het ander bij ons toegaat. Hun probleem betreft de toelating waarin zij discriminatie zien van een groep mensen die evenals andere rijksgenoten allemaal eenzelfde paspoort hebben. Wij zijn steeds van mening geweest dat ze juridisch gezien sterke argumenten hebben. Inwoners van Europa, Turkije en landen waarmee wij vriendschaps- en handelsbetrekkingen hebben, evenals Surinamers onder bepaalde omstandigheden, zijn beter af dan onze rijksgenoten met een Nederlands paspoort. Dat wringt enorm. Dat neemt overigens niet weg dat wij met de voorstanders van een toelatingsregeling inzien dat wij met een fors toegenomen probleem te maken hebben. Daarop hoor ik graag een reactie van de minister.

Met betrekking tot dat eigenlijke probleem geven wij er de voorkeur aan dat er zo snel mogelijk veel gedaan wordt aan de opvang van de vele ontspoorde kinderen en jongeren op de Nederlandse Antillen. Wat ons betreft is het alle hens aan dek. De schrijnende armoede onder grote groepen van de bevolking, de drugseconomie, de toenemende criminaliteit en de wens van veel jongeren hun geluk te gaan zoeken in ons land terwijl wij weten dat dit op een mislukking uitloopt, moeten de drie regeringen van de landen zeer alert en inventief maken om gezamenlijk de volgende problemen aan te pakken.

1. Alle kinderen moeten de leerplicht van 4-16 jaar daadwerkelijk nakomen. De verhalen van het tegendeel beloven anders voor de toekomst niet veel goeds.
2. De inmiddels verplichte sociale-vormingsplicht voor jongeren van 16-24 jaar moet ook daadwerkelijk voor alle 3500 jongeren ter hand worden genomen. Er is capaciteitsvergroting nodig en er moeten zo snel mogelijk geschikte onderwijskrachten worden aangetrokken. Omdat veel jongeren al vroeg de mist zijn ingegaan omdat zij niet aan de leerplicht voldeden, moet ervoor gezorgd worden dat voor die jongeren aparte opvang en scholing plaatsvindt voordat zij 16 jaar zijn. Anders wordt het een verloren generatie.
3. Er moet een sociaal-economisch plan komen waarin jongeren voldoende werkgelegenheid wordt geboden. Een integrale aanpak is nodig. Goedbedoelde afzonderlijke maatregelen zullen niet meer zijn dan dweilen met de kraan open. In bestuurlijk opzicht -- zo laten zakenmensen op Curaçao weten -- is het vaak willekeur en rechtsonzekerheid. Dat is niet het geschikte klimaat om investeerders aan te trekken. Aandacht voor "good governance" zal straks ook bij de onderhandelingen veel aandacht moeten krijgen.
4. Bij een integrale aanpak hoort onzes inziens ook dat ngo's die zich inzetten voor opvang van en onderwijs aan ontspoorde kinderen, sterk worden gesteund en gesubsidieerd. Vooral moet daarbij bureaucratiesing worden bestreden en voorkomen. Wij horen te vaak dat sterk gemotiveerde mensen stranden in de bureaucratie en dat de kinderen niet worden geholpen. Later zullen wij die jongeren weer tegenkomen in een moeilijk te bestrijden crimineel milieu.

Ik maak een opmerking over Sint Maarten. De bevolkingsgroei aldaar moet reden tot zorg zijn. In zeer korte tijd is de bevolking opgelopen tot 45.000. Daarbij zijn de illegalen niet meegeteld. Ook daar dreigt veel sociale uitsluiting en armoede. Laten wij de les van Curaçao geleerd hebben. Beter nu zo snel mogelijk overleg met Sint Maarten om de problemen aanpakken, dan jaren later veel geld moeten steken in de probleemjongeren van Sint Maarten die naar Nederland zullen komen.

Ik kom op de ontwikkeling van het Koninkrijk. Wij zijn binnen het Koninkrijk op een punt aangekomen waarop de onderlinge relaties weer aan de orde kunnen en moeten worden gesteld. Het land van de Nederlandse Antillen verkeert in een crisis en de relatie met de Europese Unie verdient heroverweging. Na de uitgekomen rapporten van respectievelijk Jessurun en Van Beuge was de aanvankelijke verwachting dat de herstructurering snel zou kunnen worden gerealiseerd. Met de vorige minister deelde ik de mening dat dit nog wel eens zou kunnen tegenvallen. Er komt heel wat op tafel dat bij de overwegingen voor de herstructurering nodig is. Snelheid, zo zei de minister, mag niet ten koste gaan van zorgvuldigheid. Ik voeg daaraan toe: maar vraagt ook doortastendheid.

Ondertussen zijn wij een eindje verder in de tijd. De verschillende eilanden van de Nederlandse Antillen hebben via referenda hun voorkeur kenbaar gemaakt. Tegelijk heerst er onzekerheid over wat Nederland nu precies wil. Tot nu toe is Nederland niet verder gekomen dan het formuleren van randvoorwaarden. Dat was begrijpelijk vanwege de wens dat de discussie op de Antillen niet door Nederland gefrustreerd mocht worden, maar aan de andere kant mag het de eilanden van de Nederlandse Antillen vanaf nu toch ook niet meer aan duidelijkheid van de kant van Nederland ontbreken. Zo hebben in de loop van de tijd Bonaire en Sint Eustatius gevraagd wat Nederland nu precies wil. Wat betekent het dat sommige eilanden Koninkrijkseilanden willen worden? Zal de status aparte van Curaçao en Sint Maarten dezelfde kunnen zijn als die van Aruba?

En zijn de verschillen tussen Curaçao en Sint Maarten niet zo groot dat de status aparte die zij begeren, op maat moet zijn en dus niet bij voorbaat identiek? Ik maak mij er grote zorgen over als Sint Maarten een status aparte zou kunnen krijgen op hetzelfde niveau als Aruba, omdat men in alle opzichten de capaciteit daartoe ontbeert. En hoe ziet Nederland bij afschaffing van de huidige Landslaag van de Nederlandse Antillen -- en daar zal het toch op uitlopen -- precies de toch wel noodzakelijke intereilandelijke samenwerking? Is het geen tijd geworden dat Nederland nu snel een meer concrete invulling geeft aan wat zij wenselijk acht en wat niet? Maar misschien moeten we hier spreken van een gewenste invulling die de Koninkrijksregering zou moeten formuleren. Het ligt in de verwachting dat niet Nederland, maar het Koninkrijk in de toekomst meer kracht zal moeten vertegenwoordigen. Is het inderdaad zo moeilijk om bijvoorbeeld het overleg binnen de regering van het Koninkrijk te starten om gezamenlijk een begaanbare route naar de toekomst van het Koninkrijk uit te stippelen? In een aan onze Kamer gerichte brief van 28 feb. jl. zegt de vorige minister dat hij

bereid is om in overleg te treden met de Landsregering van de Nederlandse Antillen over de mogelijke inhoud van een hoofdlijnenakkoord. Onze vraag is: moet de regering van Aruba daar niet van meet af aan als partner binnen het Koninkrijk ook bij betrokken worden? Dat voorkomt later bij de uitwerking allerlei problemen.

Het ligt overigens wel voor de hand dat de regering van de Nederlandse Antillen en de afzonderlijke eilanden een grote rol spelen bij zo'n hoofdlijnenakkoord. Wanneer kunnen we dat verwachten? En kan de minister al iets meer zeggen over de concrete inhoud ervan? Nederland heeft toch zelf ook concrete ideeën over de invulling ervan? Ik zou niet alleen aandacht willen vestigen op de noodzakelijke procedures, maar ook sterk de nadruk willen leggen op de inhoud van het beleid.

In elk geval zal dit akkoord er in juni moeten zijn. De minister-president van de Nederlandse Antillen heeft al laten weten dat wanneer dat niet lukt, de voorgestelde verkiezingen van de Staten van de Nederlandse Antillen begin volgend jaar en de te starten verkiezingscampagne begin september het onmogelijk maken voorlopig grote vorderingen te maken. Of is de minister bereid om -- mocht onverhoopt het tot stand komen van een hoofdlijnenakkoord uitlopen -- met de Landsregering te overleggen om die verkiezingen lopende het herstructureringsproces op te schorten? Het is te gek voor woorden dat een land dat in crisis is en uiteenvalt, nog eens verkiezingen zou houden voor de Staten, terwijl deze in de toekomst geen enkele bevoegdheid meer hebben. Deze verkiezingen kunnen gemakkelijk worden gebruikt binnen het kader van een vertragingstactiek, zoals we meer dan eens gezien hebben. Ons lijkt het gewenst vast te stellen dat we geen tijd in het proces van nieuwe ontwikkelingen binnen de Nederlandse Antillen en binnen het Koninkrijk meer mogen verliezen. In dat verband zou ik ook willen vragen om het bilateraal overleg tussen Nederland en de eilanden van de Nederlandse Antillen die zich inmiddels allemaal hebben uitgesproken over hun toekomst, met kracht ter hand te nemen. Er moeten nu snel richtinggevende beslissingen worden genomen. Het instellen van werkgroepen om een rondetafelconferentie voor te bereiden, duldt geen langer uitstel na de totstandkoming van het hoofdlijnenakkoord en zeker na het overleg dat alle eilanden vandaag en morgen hebben op Sint Maarten. Graag hoor ik van de minister een uitgewerkt actieprogramma in de tijd.

De heer **Schouw** (D66): Misschien is dit het geëigende moment om u even een reactie te vragen op de suggestie van de heer Lemstra over de staatscommissie.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik heb in mijn notities opgenomen dat ik hier aan het eind op terugkom. Als u dan niet tevreden bent, merk ik het wel.

Bij alles zal vanzelfsprekend de schuldenlast van de Nederlandse Antillen van bijna 2,5 miljard euro een grote rol spelen. Ik vermoed dat er maar één uitweg is en dat is dat Nederland de schuldenlast overneemt en de consequenties daarvan in de toekomst met de autonome landen en de Koninkrijkseilanden op de een of andere manier verrekent. Deze financiële benadering is voor

Nederland tegelijk een stok achter de deur. Het adagium van de vroegere minister voor Koninkrijksrelaties, Jan de Koning: "Wie betaalt, bepaalt", zal aan actualiteit bij de onderhandelingen winnen.

In het rapport van Jesurun is duidelijk gepleit voor een versterking van het Koninkrijk door toezicht op het bestuur en de openbare financiën en versterking van de rechtshandhaving. Gezien allerlei internationale ontwikkelingen lijkt dat ons van het grootste belang. Een valkuil is natuurlijk wel dat men op Curaçao en op Aruba gewend is, voor het Koninkrijk Nederland in te vullen. Hoe kan worden voorkomen dat de waarborgtaak van het Koninkrijk wordt gezien als een alleen maar Nederlandse aangelegenheid? Dat kan mijns inziens alleen maar gebeuren indien de regeringen van de Nederlandse Antillen en Aruba zo snel mogelijk via hun gevolmachtigde ministers meer met de Nederlandse regering overleggen en besluiten voorbereiden.

Dan zal ook inhoud gegeven moeten worden aan de vraag wat "koninkrijkseilanden" nu precies zijn. Meestal denkt men dat dit eilanden zijn die rechtstreeks onder Nederland vallen, zoals Texel, maar dat lijkt ons onjuist. Volgens ons moeten de toekomstige vijf landen van het Koninkrijk gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor de speciale eilanden. Graag een reactie van de minister.

Als wij het over het Koninkrijk der Nederlanden hebben, wordt dat voor het gemak en vanwege de financiën in de West vaak ingevuld met "Nederland", zoals ik al zei. Onzes inziens kan dat niet langer. De afzonderlijke eilanden zullen elk meer gezamenlijk verantwoordelijkheid moeten dragen. Niet alleen Nederland, maar ook Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben elk hun verantwoordelijkheid voor de Koninkrijkseilanden. Gezamenlijk dragen zij verantwoordelijkheid voor goed bestuur, gezonde financiële verhoudingen en eenduidige rechtspraak. In dat verband verdient het misschien overweging om de zetel van de Koninkrijksregering, die cruciale taken in handen heeft, te laten rouleren. Is daar al eens over nagedacht? De permanente vertegenwoordiger van Nederland in Willemstad heeft uitstekende bureaus tot zijn beschikking.

Tegelijk met de herstructurering van de Nederlandse Antillen, en daarmee van het Koninkrijk, moet de relatie met de Europese Unie worden geregeld. Daarover bestaat al evenmin overeenstemming. Het lijkt ons ongewenst om voor de verschillende eilanden en voor Aruba aparte regelingen te hebben. Alles moet erop gericht zijn om voor alle betrokkenen tot een uniforme regeling te komen. In elk geval is duidelijk dat Nederland als onderdeel van het Koninkrijk steeds meer in Europa integreert. Buitenlandse Zaken en Defensie worden meer en meer Europees. Het zijn juist deze departementen die Nederland voor de Nederlandse Antillen en Aruba vertegenwoordigen.

Een eerste indruk is daarom dat de UPG-status het meest voor de hand ligt. Evenzeer ligt voor de hand dat de UPG-status niet tot verzwaring van de bureaucratische lasten van de Nederlandse Antillen en Aruba mag leiden. Wanneer die bureaucratiesering te voorkomen is, lijken de

toekomstige economische voordelen ons toch de doorslag te moeten geven. De voorlichting daarover moet sneller van de grond komen. Wanneer wordt er meer betrouwbare informatie verstrekt, zo vragen wij de minister. Het is in elk geval nodig om inzicht te verschaffen in de mogelijkheden van de Europese structuurfondsen voor de overzeese landen van het Koninkrijk.

Ook moet in de overwegingen worden betrokken wat het effect is van een versterkt Koninkrijk op de LGO- of de UPG-status. Wanneer bij de andere landen niet voldoende vertrouwen heerst in de onpartijdigheid van Nederland, moet dat op tafel komen. In dat verband wil ik iets zeggen over de niet geringe suggestie die de heer Lemstra deed. Ik zie een staatscommissie niet als mogelijkheid. Een staatscommissie is een commissie voor de Nederlandse Staat. Ik denk dat de heer Lemstra daarbij een fout maakte, dat een staatscommissie een hoger gezag zou hebben dan het kabinet. Misschien bedoelde hij een Koninkrijkscommissie die de Koninkrijksregering adviseert.

De heer **Lemstra** (CDA): Inderdaad, ik bedoelde een staatscommissie op Koninkrijksniveau.

De heer **Schuurman**(ChristenUnie): Ik zou dat dan geen staatscommissie noemen, maar een Koninkrijkscommissie. Over het algemeen zijn wij geen voorstander van alweer een commissie. Er zijn al zoveel commissies geweest. Ik ben het met de heer Lemstra eens, zoals ik het ook eens ben met de toenmalige minister Jan de Koning die in een variatie op het rapport van Jesurun "Nu kan het, nu moet het" eens gezegd heeft: als het niet kan, zoals het moet, moet het maar, zoals het kan. Het is goed mogelijk dat een dergelijke Koninkrijkscommissie met de oud-gouverneurs van Aruba en de Nederlandse Antillen vrij snel tot overeenstemming kan komen over de toekomstige structuur en de relatie tot Europa. Als dat de eensgezindheid in het Koninkrijk kan bevorderen, moet die weg misschien worden bewandeld. Het mag echter niet veel tijd kosten. Ik vermoed dat de heer Lemstra dat met mij eens is.

Meer dan anders zie ik met spanning uit naar de reactie van de minister.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Mevrouw de voorzitter. Ik feliciteer de minister graag met zijn benoeming. Ik wens hem succes en sterkte, zeker bij dit dossier. Het is niet makkelijk wanneer een moeilijk dossier waaraan door de zittende minister terecht veel aandacht is geschonken, halverwege de rit moet worden overgenomen. Deze minister heeft als nieuweling in het kabinet het probleem Koninkrijksrelaties op zijn bord gekregen. Hij zal daar hard mee aan het werk moeten. Ik vermoed dat hij daarmee al aan het werk is. Wij kunnen ons niet veroorloven deze kans op een oplossing te laten lopen, nu alle partijen echt naar een snelle oplossing uitzien en daaraan lijken te willen meewerken.

Het gaat hierbij om iets dat het hart van onze staatkundige structuur raakt, ook al merk je daar in Europa niet zoveel van. Het gaat om de erfenis uit ons verleden en

onze geschiedenis als Europese en koloniale grootmacht. Ik denk daarbij aan de slavenhandel, aandacht voor economische belangen, maar gebrek aan aandacht voor menselijke belangen. Een dergelijk gebrek aan aandacht mag ons nu niet weer verweten worden. Wij zijn door de geschiedenis verplicht, ons best te doen voor een regeling met de West-Indische eilanden die tegemoet komt aan hun behoefte aan zelfstandigheid enerzijds en zekerheid en economisch perspectief anderzijds. Als daarbij gekozen wordt voor voortzetting van een koninkrijk waarvan Nederland en de eilanden gezamenlijk deel blijven uitmaken, en daar lijkt het op, dan ben ik daar blij mee. Het in een aantal opzichten minder fraaie verleden levert dan toch nog een gezamenlijk gekozen toekomstperspectief op.

Nu duidelijk is waar de afzonderlijke eilanden voor gekozen hebben, moet en kan het gesprek over de gezamenlijke staatkundige toekomst beginnen. Dat lijkt nog niet zo makkelijk. Curaçao en Sint Maarten kiezen beide voor een status als land in het Koninkrijk, maar op Curaçao ziet de ene partij dat als een duurzame keuze en de andere als een opstapje naar zelfstandigheid. De mate waarin men bereid zal zijn, bevoegdheden op het gebied van rechtshandhaving en financiën aan het Koninkrijk toe te kennen, wordt waarschijnlijk mede door die achterliggende bedoelingen bepaald.

Ziet de minister mogelijkheden om tot een deugdelijke afbakening van de autonomie van de toekomstige landen te komen, waarbij gewaarborgd is dat Nederland de verantwoordelijkheden die het formeel of moreel draagt ook echt kan dragen? Ziet de minister daarbij enige mogelijkheid om tot één uniforme regeling voor de landen te komen, ook voor Aruba? Of moeten wij ons erop voorbereiden dat er drie verschillende posities ontstaan? Misschien dat hierbij het aspect van het zelfbeschikkingsrecht een rol speelt, waarover de heer Schouwen sprak. Hebben de eilanden afzonderlijk zelfbeschikkingsrecht en hoever reikt dat recht?

Nu Sint Eustatius niet voor de positie van koninkrijkseiland heeft gekozen maar voor handhaving van het land Nederlandse Antillen, welk effect heeft dat volgens de minister op de opties die nog mogelijk zijn? Betekent dat, zoals op de Antillen al is gesuggereerd, dat Sint Eustatius op zijn eentje het land Antillen met alle daarbij behorende autonomie kan blijven vormen? Heeft overigens de minister al enig idee wat hij zich moet voorstellen bij het begrip koninkrijkseiland? Iedereen vraagt daarnaar. Wat vindt de minister overigens van de gedachte dat bij koninkrijkseilanden in juridisch en economisch opzicht beter de status van ultraperifeer gebied van de EU dan de LGO-status past, omdat dat voor de kleine eilanden betekent dat ze door de EU meegetrokken worden naar een Europees peil van sociale en economische omstandigheden én omdat het betekent dat niet voor deze kleine eilanden afzonderlijk allerlei wetgeving tot stand moet worden gebracht maar ze eenvoudig de Nederlandse wetgeving, althans op hoofdlijnen, accepteren? Een koninkrijkseiland is niet hetzelfde als een gemeente. Het kan er in veel opzichten echter dichtbij liggen.

Heeft voor de grotere eilanden Curaçao, wellicht ook Aruba maar zeker Sint Maarten, de status van ultraperifeer gebied ook niet de voorkeur, gelet op de nadruk die de EU wil leggen op en het geld dat de EU wil uittrekken voor het economisch meetrokken van deze gebieden? En geldt daarnaast als extra argument voor Sint Maarten niet de positie van het Franse deel van het eiland? Lijkt er dan uiteindelijk niet heel weinig noodzaak over te blijven voor het scheppen van bovineilandelijke structuren, waar de regering tot nu toe toch telkens nogal wat nadruk op heeft gelegd en kan dan niet het eenvoudigst het monetaire aspect ofwel Europees ofwel eilandelijk geregeld worden en het aspect van de rechtshandhaving volledig op koninkrijksniveau worden aangepakt? Ik hoor hierover graag iets van de minister.

De minister zal niet met een panklare oplossing het overleg over een hoofdlijnenakkoord ingaan. Dat kan hij natuurlijk ook maar beter niet doen. Er is echter al wel zoveel bekend over de meningen op Aruba en op de Antilliaanse eilanden dat hij daar met bepaalde ideeën heen kan gaan. Ik hoor daar, mede naar aanleiding van de vragen die ik en anderen zojuist geformuleerd hebben, graag wat over. Ik noem ook het hoofdlijnenakkoord. Ik betrek daarbij de suggestie van de heer Lemstra. Mij dunkt dat het eerste benodigde een hoofdlijnenakkoord is, dat wil zeggen een politiek akkoord. Misschien dat het daarna efficiënt kan zijn om een staatscommissie op koninkrijksniveau te benoemen voor de uitwerking. Dat wordt immers een hele toer. Over de hoofdlijn moet echter overeenstemming bestaan.

De verhouding tussen Nederland en de Antillen wordt nog steeds vertroebeld door de discussies over de toelatingsregeling en de inburgeringsplicht. Dat iedereen het erover eens is dat Antilliaanse jongeren niet mogen verdrinken in de Nederlandse samenleving en dat die samenleving niet te lijden mag hebben van onaangepaste Antilliaanse jongeren is een goed gezamenlijk uitgangspunt. Is de minister het met mij eens dat de aanpak van het reëel bestaande probleem zodanig moet zijn dat volledig recht wordt gedaan aan de gezamenlijkheid van het Nederlandse staatsburgerschap, zodat daaraan in principe rechten ontleend kunnen worden voor onbelemmerd verblijf overal in het Koninkrijk? Is de minister het met mij eens dat binnen het Koninkrijk het onderwijs overal zo georganiseerd moet zijn, maar ook daadwerkelijk is, dat acht jaar onderwijs binnen het Koninkrijk in Europa dan wel in de Caraïbische delen van het Koninkrijk vergelijkbaar is? Hier en daar is sprake van het gebruik van verschillende talen, zoals Papiamentu en Engels. Acht de minister het mogelijk om op dit punt de zaken zo te regelen dat niet-volwaardige Nederlandse staatsburgers die toevallig niet uit Europa komen zich daardoor gediscrimineerd moeten voelen?

Ik hoop dat de minister duidelijk kan maken dat hij een hoge prioriteit geeft aan het dossier Antillen. Het moet wel nu gaan gebeuren. Ik ben benieuwd.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: De vergadering wordt tot zes uur geschorst. Vanaf kwart over vijf kan men van een warme maaltijd genieten.
**

De vergadering wordt van 16.50 uur tot 18.00 uur geschorst.

Voorzitter: Schuyer

*B
!Koninkrijksrelaties!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2005 (29800-IV).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Pechtold**: Mijnheer de voorzitter. Ik dank de Kamer voor het warme welkom dat ik vandaag van haar heb ontvangen. Het is bijna net zo warm als de ontvangst bij mijn bezoek vorige week aan Aruba en de Antillen. Vandaag is duidelijk geworden dat het om een heel belangrijk onderwerp uit mijn portefeuille gaat. Ik zal eerst wat algemene beschouwingen houden; daarna loop ik de bijdragen van de diverse woordvoerders langs. Ik kom dan wat concreter terug op sommige zaken.

Vorige week, twee weken na mijn aantreden, ben ik direct naar de twee andere regeringen binnen ons koninkrijk gegaan. Ik vind het belangrijk om zo snel mogelijk te laten zien dat de indruk die hier misschien wel eens wordt gewekt, namelijk dat Koninkrijksrelaties maar een ondergeschoven kindje in mijn portefeuille zou zijn – sommige woordvoerders hebben daarover vandaag ook gesproken – wat mij betreft helemaal niet waar is. Men weet dat mijn kennis over Aruba en de Nederlandse Antillen tot dat moment beperkt was, opgedaan tijdens vakanties. Ik heb gemerkt dat ik snel heb geleerd en dat dat daar werd gewaardeerd. Voor mij is het dus meer geweest dan slechts een hernieuwd kennismaken. Ik heb ook duidelijke indrukken opgedaan. De kennismakingsgesprekken gingen verder dan alleen een eerste kennismaking. Problemen die hier vandaag aan de orde zijn geweest, heb ik ook aldaar besproken met politici en anderen. Ik ben van plan snel terug te gaan. Op 9 mei bezoek ik alle zes de eilanden, zowel de bovenwindse als de benedenwindse. Ik vind namelijk dat Nederland daar vaak het gezicht moet laten zien van de minister die de koninkrijksrelaties coördineert.

Zoals ik al zei, heb ik op zowel de Antillen als Aruba gesproken met politici, maar ik heb ook heel andere mensen gesproken. Ik geef zodadelijk aan waarom ik dat belangrijk vind. Zo heb ik op Aruba en op Curaçao gesproken met mensen uit de bankwereld. Van die mensen hoor je weer een heel andere ervaring en krijg je een heel

ander inzicht in de problematiek van die landen. Ik vond het ook aardig dat in het programma ruimte was om hier en daar op straat te praten met taxichauffeurs en dames met de krulspelden nog in de haren over hun visie op de uitslag van het referendum. Van hen hoorde ik wat hun drijfveren waren om voor A te kiezen, of voor B. Van de laatste groep heb ik ook een aantal mensen gesproken. Dit waren toch de twee hoofduitkomsten in de uitslag van het referendum.

Het wekte wat verbazing dat ik het ook belangrijk vond om te spreken met politici uit de oppositie. Ik heb bijvoorbeeld gesproken met Godett en met Eman. Uit al die gesprekken krijg je, net als hier vanmiddag, een gevoel van urgentie. Ik doel op het gevoel dat nu het momentum is, zoals vele woordvoerders hebben gezegd. Niet pappen en nathouden, maar aan de slag gaan. Men heeft dat mijn ambtsvoorgangers natuurlijk ook horen zeggen. Het verschil is echter dat zij aanzaten tegen het laatste referendum dat nog moest worden gehouden. Het proces is in 2000 al gestart op Sint Maarten, vorig jaar waren er twee andere referenda en nu waren uiteindelijk de laatste op Sint Eustatius en Curaçao. Nu is dan het moment waarop wij erover kunnen praten. Vanmiddag heb ik dat met deze Kamer gedaan; daarnaast heb ik gesproken met leden van de Tweede Kamer. Ik ben van plan om hier in Nederland verder te spreken met mensen van wie ik het gevoel heb dat zij mij meer kunnen vertellen over de Antilliaanse problematiek. Ik noem bijvoorbeeld Hirsch Ballin en Tjeenk Willink, mijn voorganger De Vries en de heer Wawoe, van wie ik al heel prettige brieven heb gekregen. Ik wil met die mensen praten omdat ik voel dat nu weliswaar het momentum is, maar ook dat een minister er wel in moet stappen met de nodige bagage.

De bestuurlijke vernieuwing en de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk zijn heel belangrijke onderwerpen. Alle fracties hebben deze onderwerpen genoemd en zij zijn de laatste tijd veel in het nieuws geweest. Hier ligt voor de toekomst een belangrijke taak. Wij hebben de referenda achter de rug; in 2000 op Sint-Maarten, in 2004 op Bonaire en Saba. Nu zijn er dus ook referenda gehouden op Curaçao en Sint-Eustatius. Ik ben blij met de uitslag en met de mooie opkomst. Ik hoop dat wij op 1 juni ook een opkomst van 54% gaan halen. In een uitslag waarbij er geen tweede ronde nodig was, heeft de bevolking op de eilanden duidelijk aangegeven wat men verwacht, niet alleen van de eigen bestuurders, maar ook van ons. Ik vond het opmerkelijk dat optie D, die door geen van de partijen op Curaçao aan de kiezers was aanbevolen, 25% van de stemmen kreeg. Ik heb daarover met de politici aldaar gesproken en gezegd dat dit een analyse behoeft. Wie zijn nu de mensen die daarvoor hebben gekozen, terwijl geen van de partijen, uit de oppositie noch uit de coalitie, dat als een belangrijke keuze hebben aangemerkt? Wat is het verwachtingspatroon van deze mensen geweest? Naar mijn gevoel kun je dit niet afdoen met de bewering dat dit alleen de Nederlandse gemeenschap is geweest, want daarvoor zijn de aantallen te groot.

Het kabinet respecteert de uitslag, maar beschouwt deze niet als bindend. In het verleden hebben wij hierover duidelijke afspraken gemaakt. Als de eilanden

kiezen voor onafhankelijkheid, dan kan er sprake zijn van eenrichtingsverkeer, maar voor een nieuwe inrichting van ons koninkrijk zullen de drie landen als partners moeten samenwerken en tot verandering moeten komen. Het woord "samen" zal naar mijn mening de komende jaren centraal staan. Belangrijk in dat verband is de top die vandaag en morgen op Sint-Maarten wordt gehouden. Ik heb hooggespannen verwachtingen van de uitkomsten daarvan en ik heb ik de politici hiervan op de hoogte gebracht. Ik vind het heel belangrijk dat men, zo kort na de laatste referenda, duidelijkheid schept over wat de verschillende partners bindt en wat hen scheidt. Dan kunnen wij vervolgens met een duidelijke agenda aan de slag, waarbij wij de eventuele verschilpunten nog kunnen oplossen en de zaken die voor Nederland van belang zijn, kunnen regelen. Ik maak mij wel zorgen over de duidelijkheid van het resultaat van de top van Sint-Maarten. Ik ontmoet te vaak politici die over de status aparte voor Curaçao spreken in de trant van: dat moet à la Aruba worden geregeld, of: het moet Aruba-plus zijn. Op mijn beginnersvraag of men mij kan uitleggen wat dat betekent, krijg ik vooralsnog een te onduidelijk antwoord, en ik hoop met name dat dit soort zaken de komende weken tot meer inzicht leiden. Hetzelfde geldt voor de vraag wat nu eigenlijk een koninkrijkseiland is. Bonaire kiest daarvoor. Aan een van de belangrijke leiders aldaar, de heer Booi, heb ik gevraagd wat hij daaronder precies verstaat. Doelt men op een positie als gemeente of provincie van Nederland? Dat is niet mogelijk. Zonder in details te treden, vind ik dat de duidelijkheid op dit moment ontbreekt, en ik hoop en verwacht van de top op Sint-Maarten dat men daar invulling aan gaat geven.

Ik zou willen uitstralen dat wij proberen het overzichtelijk te houden. Wij moeten niet uiteindelijk in een situatie terechtkomen waarbij wij zeven smaakjes in het koninkrijk hebben, te weten de zes eilanden en Nederland. Ik zou op de Antillen het liefst naar twee modellen willen toewerken, te weten de status aparte of een koninkrijkseiland. In Nederland zullen wij moeten meedenken over de invulling daarvan, maar in hoofdzaak moeten dat de twee smaakjes zijn waarop wij gaan koersen, om te voorkomen dat er een onoverzichtelijke verdeling van bevoegdheden ontstaat. Zeker omdat er over een status aparte gesproken gaat worden, verwacht ik dat Aruba de verantwoordelijkheid neemt om daarover mee te praten.

Men heeft daar nu nagenoeg 20 jaar ervaring met de status aparte. Mochten andere eilanden eenzelfde relatie in het Koninkrijk willen, acht ik het van groot belang dat Aruba aangeeft a) wat de ervaringen daarmee zijn en b) hoe men er zelf tegenaan kijkt als er over de status aparte gesproken zou worden.

Voorzitter. De randvoorwaarden zijn ook vanmiddag weer duidelijk geworden. Zij zijn bekend, maar ik wil ze herhalen. Het allerbelangrijkste vind ik dat er goed bestuur is op de Antillen. Daar zullen wij vanuit Nederland op moeten koersen. Wat er ook gebeurt, er moet een bestuur zijn, waarin de Antilliaan vertrouwen kan hebben. Dat geldt aan onze kant, maar dat mogen wij ook aan de andere kant verwachten. Het tweede punt zijn de financiën. Daar zal ik nog uitgebreider bij stilstaan. De financiën blijven toch datgene waar alles mee valt of staat.

Zij moeten goed georganiseerd zijn en ook daarover zullen wij in Koninkrijksrelaties afspraken moeten maken. Last but not least noem ik de rechtsorde. Het kan niet zo zijn dat wij daar binnen het Koninkrijk grote verschillen in hebben. Dat zijn de drie punten: goed bestuur, de financiën en de rechtsorde. Deze zaken moeten naar mijn mening centraal staan als wij over veranderingen willen praten.

De middelen die wij daarvoor in de komende tijd zullen gebruiken, zijn het hoofdlijnenakkoord, een ronde tafel en een conferentie. Laat ik een ding vooropstellen. Het allerbelangrijkste vind ik dat daarover gesproken wordt en dat er een datum bepaald wordt. Per die datum moet er kans zijn op een concrete uitslag en er moet duidelijkheid en helderheid zijn in het proces daar naar toe. Het is uiterst frustrerend voor de relaties als wij nu wel al een datum noemen. Ik heb de afgelopen weken gemerkt dat iedereen maar wil weten of het nu juni wordt of oktober. Mij maakt dat eerlijk gezegd niet uit en ik merk dat ook bij de politici in den west: als er maar helderheid is over de vraag waar wij het al over eens zijn, zodat wij het kunnen hebben over de verschillen die ons nog scheiden. Nogmaals, wat mij betreft is een datum ondergeschikt. De kans op een uitkomst en een redelijk zicht op een positief resultaat daarvan acht ik leidend voor de datum die wij bepalen. En Nederland bepaalt de datum niet alleen. Dat zullen wij met zijn allen moeten doen.

Er zijn een paar mogelijkheden tot vernieuwing geschetst vanmiddag in uw Kamer. Ik kom daar later op terug bij de behandeling van de inbreng van de individuele fracties, maar wil er toch nu al helderheid over geven. De CDA-fractie oppert bij monde van de heer Lemstra een staatscommissie. Ik begrijp zijn afweging en ik begrijp hoe hij het plaatste. Wij hebben iets nodig wat eigenlijk zelfs boven de minister komt te staan. Ik zag dat niet zo als zou de minister dan voor de komende twee jaar minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en moeten worden. Daarmee draai ik om wat mijn ambtsvoorganger als probleem zag. Ik zie het niet zo dat de heer Lemstra het uit mijn handen wil halen. Ik denk echter wel dat het tot een vertraging kan leiden. De heer Lemstra en anderen hebben juist aangegeven dat wij het momentum moeten pakken. Het momentum hoeft niet beperkt te zijn tot één dag, maar toch wel tot dit jaar en het jaar daarop, ook met het oog op de stabiliteit aan Nederlandse kant. Een staatscommissie produceert rapporten. Wij hebben gezien hoe lang dat kan duren en hoe makkelijk de bevindingen weer van tafel kunnen worden geveegd. Kijk toch naar de rapporten die wij in breder verband de afgelopen tijd hebben gehad. Er hoeft maar één iets in te zitten wat de partijen niet bevalt of zij durven geen keuze meer te maken en serveren het hele zaakje af onder het mom van: het bevalt ons nu niet. Ik zou er dus voor willen waken, een dergelijke staatscommissie in te zetten, al kan ik rijen van namen bedenken van edelachtbaren die daarin zouden kunnen gaan zitten. Ik zou er toch voor willen waken om het te doen. Het zou te vertragend werken.

Hetzelfde geldt voor het uitstellen van verkiezingen. Dat kan gewoon niet. Daar is de Antilliaanse wet heel duidelijk over. Het kan niet en wij hebben daarmee te maken. Overigens zullen er altijd óf op de Antillen, óf op Aruba, óf aan deze kant wijzigingen zijn. Daar ben ik zelf een voorbeeld van. Wij zullen keer op

keer te maken hebben met veranderende verhoudingen, met nieuwe politici en ga zo maar door. Wij zullen op 23 september en in januari te maken hebben met verkiezingen. Toch moeten wij erop vertrouwen dat zowel coalitie als ook oppositie op de Antillen -- vandaar mijn gesprekken met beide partijen -- de urgentie ervan inzien om op dit belangrijke dossier door te pakken. De eigen bevolking heeft immers breed aangegeven wat men wil.

Veel woordvoerders hebben mij nu al gevraagd om een voorkeur uit te spreken over of meer inzicht te geven in de betekenis van de status in Europees verband, dus het LGO of de UPG. Daar kom ik graag later op terug, omdat het kabinet daarover nu nog geen standpunt heeft ingenomen. Op de Antillen informeer ik naar de mening over beide mogelijkheden. Ik merk dat de standpunten veel met gevoelens te maken hebben. Tevens is de redenering dat er bij de ene mogelijkheid misschien meer te halen is dan bij de andere.

De plussen en de minnen van beide mogelijkheden moeten zakelijk en overzichtelijk opgeschreven worden. Nederland zal als partner in het proces dan een standpunt moeten innemen.

Voorzitter. Ik ben begonnen met de staatkundige vernieuwing die wij op Aruba en de Antillen tegemoet gaan. Als ik de punten qua urgentie in een volgorde had moeten zetten, was ik eigenlijk met iets heel anders begonnen. Ik heb dat wel in de bijdragen gehoord. Ik doel op de effecten en niet zozeer op de oorzaken. Ik denk aan de financiën op de Antillen. De financiële huishouding staat naar mijn gevoel onder zware druk. Dat wordt ook toegegeven door de politici aldaar. Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van bankinstellingen daar komt naar voren dat dit een zeer groot probleem dreigt te worden. Alle andere zaken waarover wij ook hebben gesproken, zijn daarvan afhankelijk. Ik denk aan het investeringsklimaat en de beheersbaarheid van overheidsschulden. Op Aruba is de overheidsschuld nu 42% van het BBP en op de Antillen is die inmiddels 97%. Daar verwacht ik de komende jaren dus echt de grootste problemen.

Natuurlijk is wat mij betreft de staatkundige verhouding ook belangrijk. Als wij op de Antillen echter geen grip krijgen op de financiën, met name op de overheidsuitgaven, gaat het de verkeerde kant op. Ik ben geschrokken van enkele voorbeelden van de overheidsuitgaven. Wij kunnen nog wel veel praten over andere zaken, zoals onderwijs, de jongerenproblematiek en de drugs, maar die worden niet opgelost, als er de komende jaren geen opgang van de economie komt. Aruba is een mono-economie. Het gaat erom wat het toerisme daar de komende jaren kan brengen. Een gedeelte wat daar uit voortkomt, moet geïnvesteerd worden om de overheidsfinanciën op orde te brengen. Dat vind ik voor de komende jaren misschien nog wel de grootste uitdaging en dat is misschien nog belangrijker dan de staatkundige vernieuwingen. Natuurlijk moet daarover ook gesproken worden. Het is bekend dat Nederland daaraan bijdraagt. Nederland heeft inmiddels delen van schulden kwijtgescholden. Ik acht dit wel een belangrijk middel in Nederlandse handen om met de Antillen zaken te doen. Gelijkwaardig? Ja. Dat dient ook te gebeuren in het besef

van de huidige verhoudingen. Ik heb dat naar de Antilliaanse politici uitgestraald. Ik denk hierbij met name aan een gesprek op Aruba: dwing mij niet in de oude rol van Nederland dat in jullie ogen te veel het koninkrijk wil zijn, maar vervallen jullie ook niet in jullie oude rol, dus neem zelf verantwoordelijkheid voor de problemen en geef zelf aan op welke wijze jullie op het gebied van de financiën het tij willen keren.

De heer **Lemstra** (CDA): Ik begrijp deze uitspraken van de minister over de financiën. Ik daag hem daarbij uit om iets meer te vertellen hoe hij zijn taak als minister van Koninkrijksrelatie ziet in het kader van de financiën. Tot nog toe is Nederland namelijk bezig geweest om schulden te verlichten door veel geld aan de Antillen te geven of daar in te stoppen. Controle op de overheidsfinanciën van de eilanden zal inhouden dat de minister veel ingrijpender in de overheidsadministratie van die eilanden zal moeten doordringen. Is hij daartoe bereid en wordt hem dat vergund door de eilanden? Ik moet dat nog maar zien.

Minister **Pechtold**: Mijnheer Lemstra, wij moeten samen naar een dergelijk proces toe. Ik stel vast dat wij investeren in onderwijs, een gezamenlijke kustwacht, drugsbestrijding, armoedebestrijding en noem maar op. Dat zijn in mijn ogen symptomen die voorbijgaan aan het grotere geheel, namelijk het grip krijgen op de overheidsfinanciën. Dat kan Nederland niet eenzijdig aan twee andere landen in ons Koninkrijk opleggen. Nederland kan dat wel verwachten van de politici die dat een belangrijk punt zeggen te vinden. Ik heb met de ministers van Financiën gesproken. Zij zeggen dat zij binnenkort op dat vlak zeer drastische maatregelen moeten nemen. Die kunnen wij steunen. Als wij douaniers kunnen steunen, kunnen wij ook mensen steunen die op dat gebied assistentie verlenen. Dat doen wij niet om in de boeken te kijken, maar om adviezen te geven over de manier waarop in een opkomende economie de overheidsfinanciën en een overheidsapparaat op orde kunnen worden gebracht. Wij hebben daar natuurlijk ook hier in de afgelopen jaren heel veel mee te maken gehad. Ook hier zijn lagere overheden geconfronteerd met de enorme noodzaak om te snoeien in het personeelsbestand. Op basis van gelijkwaardigheid kunnen wij de Antillen bij dit soort zaken goed helpen.

De heer **Lemstra** (CDA): Ik wens u veel succes.

Minister **Pechtold**: Mij wordt succes gewenst. Dan pas ik altijd op. Dat kan namelijk betekenen dat iemand mij uitnodigt om het te proberen en wel wil zien hoe ver ik kom. Ik zie de komende twee jaar als momentum op het vlak van de staatkundige vernieuwingen in verband met de Antillen. Ik heb uitgesproken dat rechtsorde, financiën en goed bestuur de randvoorwaarden zijn. Voornamelijk het aspect financiën benadruk ik. Daarover moeten wij praten met de Antillen.

De heer **Schuurman**: In de analyse wordt gezegd dat de financiële situatie de grondoorzaak is. Daar ben ik het mee eens. Toen het economisch goed ging, was het land van de Nederlandse Antillen niet onder binding. De economische

misère aldaar heeft voor de ontbinding gezorgd. Ik krijg de indruk dat de prioriteit van de minister een terugkeer naar een goede, financiële boekhouding op de Nederlandse Antillen is. Hij moet mijns inziens twee ijzers in het vuur houden, staatkundige vernieuwing en gezonde financiële verhoudingen. Nederland moet een stok achter de deur houden wat betreft de financiën. Ik ben niet zo optimistisch dat het met de boekhouding allemaal lukt. Let maar op Aruba. Dat eiland is het economisch werkelijk goed gegaan, maar de staatsschuld is sinds de status aparte toegenomen. Dat weten velen in Nederland niet. O wee als daar de klad in de economie komt! Dan krijgen wij heel wat jongeren uit Aruba in Nederland. Dan herhaalt het probleem zich.

De **voorzitter**: U krijgt nog een tweede termijn, mijnheer Schuurman.

**

Minister **Pechthold**: Ik ben het helemaal met de heer Schuurman eens. Die twee paarden moeten de komende jaren allebei hard gaan lopen. Het één heeft alles te maken met het andere. Wij kunnen niet alleen praten over de vernieuwingen op staatkundig niveau als wij de oorzaak van de problemen niet aanpakken. De heer Schuurman heeft zojuist als geen ander duidelijk gemaakt dat dit land zelfs in een hoogconjunctuur kwetsbaar is. Aruba floreert alleen maar dankzij de monocultuur van het toerisme. U kunt dus wel nagaan wat voor de economie van de Antillen de gevolgen zijn van een ongeluk met een cruiseschip. Wij moeten dus mee denken en helpen. Ik herhaal dat wij dit moeten doen op basis van gelijkwaardigheid. Als wij het een niet doen, mislukt het ander zeker.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Hoe verbindt de minister die twee zaken en hoe onderscheidt hij ze van elkaar? Hij begon zijn betoog met de mededeling dat hij staatkundige hervorming belangrijk vond, maar eigenlijk prioriteit wilde verlenen aan de financiële problematiek. In die zin ben ik het eens met de heer Schuurman. Mij dunkt toch dat er raakvlakken tussen die twee bestaan, zeker nu de minister zegt dat de belangrijke randvoorwaarden voor de discussie over de status aparte good governance, financiën en rechtshandhaving zijn. Waarop zet de minister in tijdens de discussie over de status aparte, gegeven die financiële problematiek?

Met andere woorden, de minister noemt het als randvoorwaarde, maar volgt hij daarbij de adviezen van de commissie-Jesurun, die in dat opzicht een stap verder gaan en waarin gewoon uitgesproken wordt dat die zaken op het Koninkrijksniveau getild zullen moeten worden?

Minister **Pechthold**: Juist daarom geef ik aan welke van de drie randvoorwaarden ik de belangrijkste vind, namelijk die van de financiën. Nogmaals, ik ben er maar twee, drie dagen geweest, maar ik heb in gesprekken met bijvoorbeeld taxichauffeurs toch al kunnen merken dat men het referendum wel belangrijk vindt, maar dat het daar ook gewoon gaat om hoe het gaat met de jongeren, met de huisvesting en wat de toekomst van de generatie van de jongeren zal zijn. Wij krijgen de mensen hier ook maar moeilijk warm om na te denken over de

wenselijkheid van een gekozen burgemeester, die houden zich ook eerst bezig met die andere problemen. De toekomst van de jongeren is in handen van de bestuurders van de Antillen en die moet beginnen met een goede financiële verhouding. Het enige wat ik heb willen aangeven, is dat ik debatten over staatkundige vernieuwing heel belangrijk vind, maar dat ik ze niet los wil zien van die andere drie zaken, waarbij ik de term overheidsfinanciën rood heb onderstreept. Maar ik denk dat ik het wat dit betreft zowel met de heer Schuurman als met mevrouw Tan eens ben.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, de minister noemt de financiën als een prioriteit, als een uitgangspunt om zaken te doen. Wil hij dit punt ook als drukmiddel gebruiken om staatkundige hervormingen af te dwingen?

Minister **Pechthold**: Ik heb gemerkt dat je op de Antillen moet oppassen met sommige termen. Een journalist vroeg mij daar of Nederland in de komende jaren extra geld in de Antillen zal stoppen. Ik heb hem gecorrigeerd, ik heb gezegd dat dit niet de manier is om zaken te doen. U vraagt nu of het een drukmiddel is, het is wel een middel om invloed uit te oefenen. Premier Ys vraagt aan mij of wij over herfinanciering kunnen praten. Ik zeg dan: natuurlijk, maar dan wel graag in relatie tot de twee andere poten waarop het rapport-Jesurun rust, want ik zie in de drie poten samen een mogelijkheid om tot nieuwe staatkundige verhoudingen te komen en goed met het geld om te gaan. Kwijtschelding van schulden zonder dat het systeem verandert, is geen water naar de zee dragen, maar water in de oceaan gieten.

Al met al denk ik dat wij over de financiën niet zozeer van mening verschillen, ik heb nu alleen aangegeven wat voor mij de prioriteiten zijn, want dit heeft ook alles te maken met veiligheid. Ik was er zeer van onder de indruk dat er in ons Koninkrijk in een gemeente met de grootte van Apeldoorn 52 moorden en 1100 overvallen plaatsvinden. Dat is elke dag een moord en drie gewelddadige overvallen. Deze onveiligheid heeft alles te maken met de armoede en met de 100%-controle op Schiphol, waardoor de drugs op de Antillen zich opstapelen. Men probeert nu kleinere hoeveelheden de grens over te krijgen; was vroeger een vangst van duizend kilo cocaïne nog heel gewoon, nu probeert men het in porties van twee-, driehonderd kilo. Je merkt dat de generatie van de jongeren verloren dreigt te gaan.

Nogmaals, voor de toekomst zijn staatkundige vernieuwingen belangrijk, maar de kans ligt vooral bij het op orde brengen van de financiële huishouding en een goede financiële verhouding met Nederland. Dit betekent dat wij net als mijn voorganger moeten doorgaan met de lopende projecten, maar dat wij in de eerste plaats de kern van het probleem moeten aanpakken. Dus de oorzaak met urgentie aanpakken en investeren in bestrijding van de symptomen.

Mevrouw Tan heeft mij het boekje "De Antillen bestaan niet" laten zien. Zij wees erop dat men in Nederland wel eens denkt dat er op die eilanden zes dezelfde culturen zijn. Ik ben er snel achter gekomen dat de werkelijkheid anders is. Andere leden heb er ook op gewezen dat er nog veel te doen is om

de Nederlanders beter te laten beseffen wat zich in de rest van het Koninkrijk afspeelt.

Mevrouw Tan heeft ook aangegeven dat door de eilanden niet voor onafhankelijkheid is gekozen. Zojuist heb ik al aangegeven dat wat mij betreft Nederland scherp invloed op het proces moet blijven uitoefenen. Dat brengt die keus met zich. Mevrouw Tan plaatst wel vraagtekens bij de realiteitszin van de politici op de eilanden. Ik wil in dat verband het probleem zo vertalen dat ik de urgentie van de verschillende stappen zie. Zij zullen nuttig en nodig zijn. Ik heb gesproken over de rondetafelconferentie, de top op St. Maarten en de rol die Nederland moet spelen. Ik begreep mevrouw Tan goed toen zij zei dat wij niet halfslachtig moeten zijn, maar krachtiger tewerk moeten gaan. Terecht is gesteld dat het Statuut voor Nederland nu al meer ruimte biedt om wat aan de problemen te doen.

Ik heb aangegeven dat ik over de verschillen in UPG en LGO later kom te spreken. In dit verband denk ik ook aan het rapport-Van Beugen. Dat rapport is echter nog dikker dan het boekwerk "De Antillen bestaat niet". Er is ook moeilijker doorheen in te komen, maar daarin staan wel de verschillen beschreven. Echter, als wij alle politici duidelijk zouden moeten maken wat de verschillen zijn, zou een A-viertje met plussen en minnen moeten volstaan.

Geld alleen helpt niet, zei mevrouw Tan. Daarmee ben ik het helemaal eens. Daarom heb ik ook prioriteiten aangegeven.

Een belangrijk onderdeel van haar bijdrage betrof de migratie op de Antillen. De officiële cijfers van de inwoneraantallen verschillen nogal van de cijfers die de mensen zelf aangeven als je ze vraagt: waar hebben wij het nu echt over? Wij hebben met twee aspecten te maken. Het positieve aspect is dat vanuit Nederland velen op de Antillen migreren. Kennelijk zoeken mensen die hun oorsprong op de Antillen hebben daar weer een nieuwe toekomst. Dat kan een positief signaal zijn. Het negatieve aspect is echter dat er vanuit Zuid-Amerika veel illegalen naar de Antillen gaan. Ik heb tijdens mijn bezoek aan de Antillen wijken gezien waar iedereen Spaanstalig was. Overigens zijn de autoriteiten van de Antillen zelf verantwoordelijk voor beleid inzake immigratie.

Mevrouw Tan, maar ook anderen hebben gesproken over de in de Tweede Kamer aangenomen motie-Sterk. Die betreft de toelating en de inburgering. Binnenkort zal het kabinet daarover een standpunt innemen. Zoals bekend werken diverse collega's aan de totstandkoming van dat standpunt. Graag zal ik mijn steentje eraan bijdragen.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voorzitter. Eerst is gezegd dat het kabinet in december een uitspraak zou doen. Daarna is gezegd dat het daarmee in maart zou komen. Op welke termijn kunnen wij nu een uitspraak van het kabinet verwachten?

Minister **Pechtold**: Voor de zomer. Laten wij streven naar mei.

Voorzitter. Mevrouw Tan pleitte er ten slotte voor om de basiskennis over de Antillen in Nederland te vergroten. Misschien wilde zij daarbij inspelen op onze ideeën over de eigen geschiedenis. Zij noemde als doelgroep de Tweede-Kamerleden, maar wat zij daarover

zei, laat ik voor haar rekening. Mevrouw Tan wilde met name via het terrein van de kunst en de cultuur en de cultuureducatie het nodige doen. Gelet op de urgentie van de oplossing van de problematiek waarover ik zojuist sprak, lijkt mij dit, zegt de van oorsprong kunsthistoricus, een luxeprobleem. Tegelijk ben ik het met de geachte afgevaardigde eens dat er mogelijkheden zijn als je kennisvergroting benut om de culturele verschillen te overbruggen. Ik was in het museum van de heer Gelt Dekker en zag de expositie over de slavernij. Ook ik was onder de indruk van wat werd neergezet. Ik heb gemerkt dat er bij de bevolking zeer veel waardering is voor het feit dat ze de mogelijkheid werd geboden om meer te leren over hun eigen geschiedenis. Ik ben het overigens niet met de geachte afgevaardigde eens dat wij iets dergelijks in Nederland niet hebben. De diverse musea voor volkenkunde hebben namelijk prachtige collecties op dit gebied. Zij durven die collecties ook te tonen en daarmee de zwarte pagina's van onze geschiedenis te laten zien.

Voorzitter. De heer Lemstra riep op tot stroomversnelling en het benutten van het momentum. Zijn oproep neem ik zeer ter harte. Ik heb echter zijn pleidooi voor het instellen van een staatscommissie als niet wenselijk beschouwd. De geachte afgevaardigde sprak over het afschaffen van een landslaag. Het mag mijns inziens niet zo zijn dat de Antillen straks bestaan uit alleen Statia. Dat zou namelijk wel eens de uitkomst kunnen zijn. Dat zou ook weer kunnen betekenen dat men zelf met de schuld blijft zitten en dan hebben wij een echt groot probleem.

De Antillen zullen dan in zekere vorm inderdaad ophouden te bestaan. Wij moeten dus ook met Statia praten over wat het voor dit eiland betekent.

De oproep van de heer Lemstra om Aruba bij het een en ander te betrekken, vind ik waardevol. Dat zal ik doen, ook op de momenten waarop dat misschien nog wel eens vergeten wordt.

De komende twee jaar hoop ik onomkeerbare stappen te nemen. Ik ben echter niet zo naïef om te denken dat in twee jaar opeens alles kan gebeuren, nu al die referenda geweest zijn en de toppen allemaal gepland zijn. Ik zal er alles aan doen om zo concreet mogelijk te bewerkstelligen dat wij elkaar dwingen om over en weer de verschillen te benoemen, opdat wij ook onomkeerbare stappen kunnen maken. Daarom benoem ik de problemen en probeer ik de vinger te leggen op de plek waarvan ik het gevoel heb dat daar het probleem zit.

Over de staatscommissie heb ik al gesproken. Ik zie ook dat wij daarmee het draagvlak voor het momentum van het proces verliezen.

Ik heb zelf nog niet eens naar een overzicht gevraagd van zaken die de AMFO voor elkaar krijgt. Wel heb ik op hoofdlijnen gevraagd of het goed gaat en of ons geld goed besteed wordt. De Kamer krijgt de jaarverslagen, maar ook de details zal ik desgevraagd verstrekken. De zaken lopen in het algemeen goed, zoals ook de heer Lemstra aangaf.

Er is gevraagd naar de voortgang van de socialevormingsplicht. De pilot is gestart terwijl ik op bezoek was. Het gaat om een pilot waaraan jongeren vrijwillig meedoen. Het betreft dus de gemakkelijkste groep. In een

later stadium zullen de jongeren er met de haren bijgesleept moeten worden. Ik merkte overigens wel dat er over die pilot veel onduidelijkheid bestond. Ik vond het bijna ontwapenend om te horen dat sommige jongeren verbaasd waren dat zij dagelijks van acht tot vier in een ritme moeten lopen. Het besef dat dagbesteding verplichtingen met zich bracht, was kennelijk iets waarvan zij niet wisten dat dat erbij hoorde. Er is dus nog een hoop te doen. De landsverordening ligt nu bij de staten en ik hoop dat men er snel mee instemt. Wij zitten met de vraag wie na de pilot, die 4 miljoen Antilliaanse guldens kost, het vervolg betaalt. Ik heb aan de regering aldaar aangegeven dat ik het van groot belang vind dat dat een gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt. Godett zei tegen mij: Nederland betaalt 85%. Daarop heb ik geantwoord dat ik eerst wil zien wat de Antillen betalen, omdat het hun verplichting is om te laten zien wat zij willen met de jongeren die meedoen aan de sociale-vormingsplicht. Zij zullen moeten aangeven wat zij betalen. Daarna zal ik bekijken welk percentage Nederland zal bijdragen.

Ik ben bij de Antilliaanse kustwacht geweest. Van wat men daar voor elkaar krijgt, zoals de walradar en alle andere dingen die erbij komen waardoor het zoeken een stuk vereenvoudigd wordt, was ik zeer onder de indruk. Ik was overigens ook onder de indruk van de motivatie van het personeel. Dat is vaak een van de doelen van de 1100 brute aanslagen en roofovervallen, omdat men vaak onder invloed van eigen genotsmiddelen toch op zoek gaat naar geld, nu dat met het slikken van bolletjes niet meer lukt. Op 9 mei zullen wij er in de stuurgroep een besluit over nemen. Het gaat dan met name om de vraag welk type personeel er naartoe moet en wat de inzet daarvan moet zijn.

De heer Van Heukelum sprak er zijn angst voor uit dat de geschiedenis zich gaat herhalen. Daar heb ik geen last van, want in dát deel van de geschiedenis zal ik mij niet zo gaan verdiepen. Vanaf het huidige moment moeten wij zo fris mogelijk proberen om stappen te zetten. Ik snap zijn lichte cynisme in dezen. Ik hoop dat wij hierin de komende tijd met z'n allen verandering kunnen bewerkstelligen. Wij zijn inmiddels een halfjaar verder met Jessurun. Sommige eilanden hebben aangegeven dat zij er geheel of gedeeltelijk geen boodschap aan hebben. Ik heb zojuist aangegeven dat ook ik dat een probleem vind.

De heer Van Heukelum heeft gevraagd naar mijn definitie van het begrip "cruciaal". Dan kom ik weer op de drie punten die ik van belang vind, te weten de financiën, de rechtsorde en het goed bestuur. Dat zijn cruciale zaken.

De SP-fractie zag een frisse blik in mijn ogen, waarvoor dank. Ik ben het eens met de opmerking van de heer Van Raak dat wat betreft Curaçao de 25% als een opmerkelijk resultaat inzake de D-variant kan worden gezien.

Verder heeft de heer Van Raak gevraagd welke invloed het referendum dat wij in Nederland houden over de Europese grondwet, heeft op de Antillen. Mijn antwoord daarop is kort, namelijk dat er geen effecten zullen zijn. Er zullen vast mensen zijn die heel kleine zaken weten te bedenken, maar ik kan volhouden dat het geen grote effecten heeft.

De heer Schouw heeft de vrees uitgesproken dat wij straks met ieder eiland afzonderlijk moeten gaan onderhandelen. Ik heb eerder aangegeven te hopen dat wij naar twee hoofdmodellen kunnen toewerken om ons daarop te concentreren. Ik wil er echter wel duidelijk over zijn dat als wij moeten beginnen met één eiland om daarmee het geheel op gang te brengen, wij daartoe ook bereid moeten zijn. Bijvoorbeeld de heer Booi op Bonaire heeft aangegeven wel degelijk bereid te zijn om met alle eilanden gezamenlijk op te trekken maar dat hij wanneer puntje bij paaltje komt, de belangen van Bonaire vertegenwoordigt en hij in die zin ook met de Nederlandse regering wil praten over bepaalde mogelijkheden. Kortom, wat mij betreft is er sprake van een gezamenlijk optrekken, maar als het nodig is, moeten wij ook durven praten met afzonderlijke eilanden, al zou ik dat verre van ideaal vinden, omdat daardoor het eindbeeld van de zeven verschillende smaakjes weer opdoemt.

De heer Schouw heeft gerefereerd aan een peiling in de NRC waaruit blijkt dat 61% van de Nederlanders meent dat de eilanden op eigen benen zouden moeten staan. Peilingen van de Wereldomroep en andere instanties laten een soortgelijke uitslag zien. Ook dat vind ik een onderstreping van het momentum dat er voor de komende jaren ligt. Tegelijkertijd moeten wij er wel voor zorgen dat de kennis over het onderwerp als zodanig wordt vergroot. Ik noem mijzelf als voorbeeld. Van wat ik er in de afgelopen vier weken over heb geleerd, wist ik 90% niet toen ik aan deze uitdaging begon.

De heer Schouw heeft gevraagd of ik mij gebonden acht aan de uitslag van het referendum. De uitslag is richtinggevend om verder over te praten, maar het is wat mij betreft niet dé uitslag. Ik heb het debatje tussen de heer Schouw en enkele van zijn collega's over optie D gevolgd. Ik heb ook uitgesproken dat ik het opmerkelijk vind dat er zo'n hoog percentage is uitgekomen. Wat mij betreft is er evenwel duidelijk gekozen op Curaçao, te weten voor optie A.

Verder heeft de heer Schouw gelijk waar hij zegt dat er sprake is van een beweging richting een schaalverkleining in plaats van een schaalvergroting. Ik ben het met hem eens dat dit niet spoot met de ontwikkeling in Nederland op het gebied van gemeentelijke herindeling of met de ontwikkelingen in Europa. Vandaar ook de belangrijke oproep van de heer Schouw om intereilandelijk te gaan samenwerken.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik ben het met de minister eens dat je aan de referendumuitslag niet voorbij kunt gaan. Het referendum op Sint Maarten om de status aparte te kunnen verkrijgen, heeft er binnen het Contactplan -- dat is het contact tussen de drie parlementen -- echter nooit toe geleid dat Sint Maarten in staat bleek om ook maar de hoofdlijnen van een begroting voor een status aparte van Sint Maarten te presenteren. Dit om reden dat men simpelweg de capaciteit hiervoor niet heeft. Als dat een zelfstandig land in ons Koninkrijk zou moeten worden, voorzie ik binnen de kortste tijd de grootste problemen. Zou de minister zijn kwalificatie "richtinggevend" waar het gaat om zo'n referendum dus wat willen nuanceren?

Minister **Pechtold**: Richtinggevend in de zin dat in 2000 de bevolking daar deze uitspraak heeft gedaan. Vijf jaar later kunnen zaken natuurlijk weer anders liggen, maar dan geraken wij weer een beetje in het debat over de geldigheidsduur van de uitslag van een referendum etc. Ik ben het met u eens dat het gaat om een eiland met een inwonersaantal als dat van de gemeente Wageningen. Als je daar een land van wilt maken, moet je stevig op eigen benen staan. We hadden het zojuist over de problematiek van goed bestuur. Ik maak mij dan zeer veel zorgen over Sint Maarten. Nederland moet daar in dit proces keer op keer op blijven hameren. Deze zaken zijn voor ons de pijlers en ijkpunten waarnaar we keer op keer moeten kijken. Ik vind dat je de verhoudingen wel erg op scherp zet als je nu al gaat zeggen dat Nederland de wens van Sint Maarten om een status aparte te krijgen niet waardeert. Ik vind daarom het woord "richtinggevend" passender.

Voorzitter. Ik kom nu aan de bijdrage van de ChristenUnie en de SGP. De heer Schuurman heeft in eerste instantie positieve zaken genoemd die op dit moment lopen, zoals de aanpak van armoede, het Fonds en de vorderingen op het gebied van de drugsaanpak. Ik ben het met hem eens dat dit een positief beeld kan geven. Ik vind echter dat het om zeer kleine stapjes gaat ten opzichte van de grote problematiek. Er heerst inderdaad onrust als het gaat om het Nederlandse standpunt van inburgering en toelating. Ik heb al gezegd dat het kabinet voor de zomer met een standpunt hierover zal komen. De heer Schuurman beschreef vier punten als voorwaarden voor de toekomst. Ik deel zijn analyse helemaal. Dat zijn precies de zaken die zorgen dat ook de komende generatie daadwerkelijk een kans krijgt.

We spraken al even over Sint Maarten. Ik deel de zorg van de heer dat Sint Maarten afzakt.

Ik heb zojuist al gezegd hoe ik tegen het hoofdlijnenakkoord en de top met Sint Maarten aankijk. Ik heb ook al geantwoord op de vraag of de verkiezingen uitgesteld kunnen worden. De Antilliaanse staatsregelingen laten dit niet toe. We moeten dit gewoon accepteren.

Het voorstel om de Koninkrijkszetel te laten rouleren is aardig maar erg symbolisch. Het zal een hoop geld gaan kosten en het lijkt me zeer omslachtig. Ik denk dat de man en de vrouw in de straat op de Antillen er niet heel erg van ondersteboven zullen zijn als we daartoe overgaan. Alleen al het punt van de financiën zou voor mij een reden zijn om voor te stellen om dat niet te doen.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik heb dat ook overwogen. Het is vooral symbolisch. Het valt me echter elke keer op dat men in de Nederlandse Antillen en Aruba nauwelijks aan de eigen verantwoordelijkheid toekomt, maar bij Koninkrijk altijd denkt aan Nederland. Het gaat echter om zelfstandige landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Ze geven daar wel blijk van als ze een afwijkend standpunt met betrekking tot UPG of LGO willen innemen. Dan hoor je ze niet.

Minister **Pechtold**: Ik ben het met u eens. Maar het lijkt me dat het effect te beperkt is ten opzichte van de kosten en de problematiek die dit met zich meebrengt om daarvoor een heel circus te laten rouleren. Ik ben echter

bereid om mijn zetel vaak daarheen te verplaatsen om in situ te spreken met de bestuurders.

Voorzitter. Ik sluit af. De heer Ten Hoeve heeft aangegeven dat wij moeten oppassen dat Statia dadelijk niet de Nederlandse Antillen is. Ik heb daar uitgebreid over gesproken. Ik doe ook over de UPG-status waar hij een voorstander van is, op dit moment geen uitspraken.

De heer Ten Hoeve heeft het verder gehad over de Antilliaanse jongeren, het staatsburgerschap en het gevoel daaromheen. Hij heeft dat heel beeldend beschreven. Ik heb op de Antillen gevoeld dat dit een heel zwaar punt is. Ik heb ook aangegeven dat zoiets niet de grotere agenda in de weg zou moeten staan.

De opmerking dat acht jaar onderwijs voldoende zou moeten zijn, vind ik in strijd met wat we misschien moeten gaan besluiten. Ik ben het met hem eens dat onderwijs in het algemeen belangrijk is. Het is een van de punten waarop we met de Antillen goed moeten samenwerken.

De heer **Van Raak** (SP): Ik heb nog een laatste vraag en dan kan ik afzien van een tweede termijn. De minister zei tegen de heer Ten Hoeve dat hij geen uitspraak wil doen over de UPG-status. Eerder zei hij al dat hij aan de top die vandaag en morgen op Sint Maarten wordt gehouden, wil overlaten wat precies de invulling is van de status aparte en van het begrip Koninkrijkseiland. Is het niet nodig om daar als minister invulling aan te geven? Moet de minister niet pro-actief een mening hebben over de status aparte, de UPG-status en het Koninkrijkseiland?

Minister **Pechtold**: Als u het rapport-Van Beuge leest, ziet u precies wat LGO of UPG is. Ik heb net gezegd wat het politiker maakt. Dat zouden wij misschien op een A4-tje moeten zetten. Wat is belangrijk voor de Antillen, als het gaat om die keus, en wat zou het voor Nederland zijn? Ook daarbij zou ik de mogelijke keuzes willen beperken. Ik zou het liefst hebben dat wij voor de hele Antillen één keus maken.

Als politici in campagnes op Sint Maarten uitspreken dat zij een status aparte willen zoals Aruba, of Aruba-plus, vind ik het niet raar dat Nederland zegt dat het niet onze taak is om deze te definiëren, maar dat wij dat vooral verwachten van de politici die deze wens hebben. Dat wacht ik af. Natuurlijk doen wij ook ons huiswerk en zal deze minister zorgen dat hij daarover een mening heeft. Mijn uitgangspunt daarbij is om het zo mogelijk te beperken tot twee modellen, om het overzichtelijk te houden.

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. De Partij van de Arbeid heeft de beantwoording van de minister met genoegen aangehoord. De minister maakt de indruk een zeer dynamische bewindspersoon te zijn, zowel door het tempo waarmee hij zijn werkzaamheden heeft aangepakt als door meteen af te reizen naar de Antillen en Aruba. Hij heeft zich daar verstaan met verschillende lagen van de bevolking, zich breed georiënteerd en zich niet beperkt tot de regeringspartijen. Hij heeft breed politiek gesproken en is breder in de samenleving gaan kijken. Ik houd vast aan zijn uitspraak dat hij in de afgelopen vier weken 90% van

zijn geestelijk eigendom heeft vergaard. Wat dat betreft ziet hij zichzelf als een doorsneepoliticus in Nederland. Als wij serieus politiek-bestuurlijk omgaan met dit dossier en onze verantwoordelijkheid willen nemen als Nederlanders, is er nog veel te doen, gezien de peiling onder de bevolking die volgens de heer Schouw en de NRC op 61% uitkwam.

Nogmaals, de Partij van de Arbeid is heel blij van de minister te vernemen hoe voortvarend hij de zaken heeft opgepakt. Allereerst valt op dat de nadruk wordt gelegd op financiën als prioriteit. De minister noemt keurig het rijtje op uit het rapport-Jesurun, met de drie elementen good governance, financieel-economische aangelegenheden en rechtshandhaving. Na vragen en interrupties zegt hij ook dat veiligheid een cruciaal punt is voor de samenleving. Dat heeft hij niet alleen uit verhalen, maar hij noemt ook cijfers. En toch zegt hij dat de financiën de kern zijn en stelt hij deze kennelijk als prioriteit boven good governance en rechtshandhaving. Wil de minister dat nog eens toelichten? Volgens ons houdt het een verband met het ander. Als burgers vragen hoe het met hun baan moet, met hun inkomen en de criminaliteit hebben zij met deze drie elementen te maken. Mij valt op dat de minister erg veel nadruk legt op dat ene element van de financiën.

Op die manier heeft de minister ook mijn vraag beantwoord over het keren van de neerwaartse spiraal, het structureel aanpakken en oplossen van de armoedeproblematiek. Dat lukt niet met geld alleen. Uit zijn antwoord maak ik op dat zijn prioriteit bij financiën ligt. Het gaat toch om de menselijke factor? Het gaat toch om meer dan geld? Naast het financieel-administratieve beheer en de manier waarop je je kasboekje bijhoudt, gaat het om de financieel-economische en sociale ontwikkeling.

In die trant heb ik gesproken over kunst en cultuur, met name het culturele erfgoed in de wetenschap dat veel bestuurders en politici dat als franje en luxe zien. Staatssecretaris Van der Laan keek er nogal van op toen tijdens haar bezoek bleek dat kunsteducatie de afgelopen decennia uit het basisonderwijs is verdwenen. Het is mogelijk dat weer in het pakket op te nemen nu men een nieuwe instructietaal wil invoeren op Aruba. Er zijn inmiddels pilots gaande met de sociale vormingsplicht. Wij hebben gesproken met de jongeren die nu een programma van de marine volgen. Wij weten dat zij ontzettend moeten wennen aan het feit dat zij iedere dag een bepaald regime moeten volgen. Zij moeten opstaan, ontbijten en werken. Voor hen is dat een hele stap. Als je nu de gelegenheid hebt, dergelijke programma's op te zetten, is dat geen luxe. Bij erfgoed gaat het om cultuur en kunst, om geschiedenis in de zin van identiteit van gemeenschappen. Zo kijkt men er op Aruba naar. Het gaat om nation building. De gouverneur van de Antillen heeft het daar steeds over. Het gaat dus om veel meer dan franje. Het gaat om heel essentiële dingen, naast staatkundige hervorming en financiën, die je nodig hebt als je echt structureel wilt proberen een samenleving een stapje verder te brengen.

Verder heb ik de minister gevraagd naar het initiatief van een van zijn voorgangers. Minister Van Boxtel heeft geprobeerd een link te leggen tussen wat de regering doet met Nederlandse burgers en Antillianen uit

de sociaal weerbare groepen in Nederland door hen in te zetten bij de opvang van Antilliaanse jonge, kansarme emigranten in Nederland. Hij probeerde vanuit de overheid een verbinding te leggen met maatschappelijke instellingen om burgers, Antillianen en Nederlanders bij elkaar te brengen en in te zetten voor de opbouw van de samenleving. Is het niet heel belangrijk, naast staatkundige hervorming en financiële investeringen structureel iets aan de problemen te doen?

Ik sluit mij in dezen aan bij de vraag van de fractie van de SP waarom de minister het aan de top in Sint Maarten overlaat, uit te werken wat men verstaat onder status aparte en Koninkrijkseiland.

Dat is een logische vraag. Bij het Contactplan is immers de ervaring opgedaan dat wie op dit spoor blijft zitten soms lang moet wachten. Wellicht is het verstandig om de eigen gedachteontwikkeling in gang te zetten om vertraging te voorkomen.

De minister vindt de datum van juni of oktober minder belangrijk dan het verschaffen van helderheid. De PvdA is het daarover snel met hem eens. Nederland is niet de enige die bepaalt. Velen vinden dat wij het momentum en het gevoel van urgentie niet voorbij moeten laten gaan. Dat vindt de minister ook. In reactie op het voorstel van de heer Lemstra zegt de minister dat een staatscommissie tot vertraging kan leiden. Een dergelijke commissie is daarom wellicht niet zo'n goed idee. Dat is inderdaad het geval als die tot vertraging leidt. Ik ben ervan overtuigd dat de heer Lemstra zijn voorstel zo niet heeft bedoeld. Ik begrijp inmiddels dat er misschien een mogelijkheid ligt, naast het werk van kabinet en regering, bij de verantwoordelijkheid van de koninkrijksregering. Een staatscommissie kan als adviescommissie van de koninkrijksregering, mits straks geregisseerd en niet tot vertraging leidend, weldegelijk een goede rol vinden. Een en ander moet nog uitgewerkt worden. Daarover doen wij hier geen absolute uitspraken. Ik vraag de minister om dit idee in overweging te nemen.

De verkiezingen kunnen niet vertraagd worden volgens de minister. Wij onderschrijven die indruk.

Inzake de vraag UPG of LGO geeft de minister een verrassend antwoord. Ik begrijp immers dat meer inzicht verkregen moet worden in de voor- en nadelen. Dat heeft de fractie van de Partij van de Arbeid meermalen gevraagd aan minister De Graaf, ook tijdens behandeling van het Contactplan. Toen is steeds gezegd dat de commissie-Van Beugen daarover afdoende antwoord heeft gegeven. Het zou een puur politieke afweging zijn. Ik begrijp uit de woorden van de minister dat hij een en ander verder laat uitzoeken. Dat is mij een lief ding waard.

De Partij van de Arbeid is bij deze begrotingsbehandeling in het diepe gesprongen met de mededeling dat de Antillen niet bestaan. De aanleiding daarbij is het gedenkwaardige boek van Miriam Sluis. Aan het einde van mijn inbreng in tweede termijn zeg ik de minister dank. Ik maak dat tastbaar door hem het boek De Antillen bestaan niet, van Miriam Sluis, aan te bieden. Ik heb van hem begrepen dat hij het boek nog niet bezit. Het is een gesigneerd exemplaar, met de opdacht "hoe meer kennis, hoe meer wij kunnen doen".

*N

De heer **Lemstra** (CDA): Voorzitter. Ook onze fractie is de minister dank verschuldigd voor zijn antwoord. Ik complimenteer hem ermee dat hij zich zo snel heeft kunnen inwerken in deze boeiende en glibberige materie.

Ik hoor bij de minister de pragmaticus aan het woord: heldere doelstellingen, geen gezeur, afspraken maken, uitvoeren, einde verhaal. Ik kan goed leven met deze prima benadering. Ook ik ben een pragmatisch mens. De minister vindt dat er een duidelijke agenda moet komen. De zaak moet ook overzichtelijk blijven. Wat de minister betreft zijn er twee modellen: de status aparte en het koninkrijkseiland. De aanstaande topconferentie, of een eventueel daarop volgende, moet een hoofdlijnenakkoord formuleren met een concrete uitkomst. Dan hebben wij enorm goede stappen gezet.

Ik wilde dat het zo zou werken. Ik ben van nature geen pessimist, maar een optimist. Ik hoop dat het zo zal werken. De minister weet hoe ik over hem denk en dat is positief. Ik wens hem toe dat het in deze volgorde zal werken. Vele Kamerleden hebben de contactplanbijeenkomsst mogen meemaken. De heer Schuurman is onze senior daarbij. Wij hebben zoveel ervaring met onze Antilliaanse broeders en zusters. De Chinezen hebben ooit gezegd: kleine visjes moet je zachtjes branden, anders branden ze aan. Dit is een heel langdurig en moeizaam proces. Ik heb de minister alleen maar gevraagd als pragmaticus te zorgen dat hij een paar onomkeerbare piketpalen slaat. Dan heeft hij als minister over twee jaar gescoord. De hele oogst zal hij nooit binnenhalen. Dat duurt nog heel lang. De minister moet weten dat deze Kamer toch iets anders is ingesteld dan de Tweede Kamer. De Eerste Kamer is niet a priori bezig om een minister aan te vallen of hem vliegen af te vangen. Deze Kamer is bestuurlijk meedenkend. In dat verband heb ik de suggestie gedaan om eens na te denken over een staatscommissie in koninkrijksverband. Als de topconferentie straks komt met al of niet een hoofdlijnenakkoord dat in detail nog rammelt, dan krijgt hij zijn handen vol om er een vervolg aan te breien. Zijn ambtenaren zullen happen naar lucht. Het wordt een gigantische klus. Dan is het soms bevrijdend om een hoogwaardige staatscommissie te hebben met heel gezaghebbende mensen, die je nog eens iets kunt toeschuiven. Hij kan er dan op vertrouwen dat de staatscommissie een onderwerp meeneemt en hem erbij helpt. Hij mag mijn suggestie afbranden, want dat is zijn goed recht. Maar ik voorspel hem dat hij er op termijn mee terugkomt.

De minister zegt dat hij geen datum noemt. Hij past wel op. Naast een pragmaticus is hij natuurlijk ook politicus. Tevens zegt hij, in reactie op de woorden van de heer Schuurman en anderen, dat je verkiezingen niet moet uitstellen. Het past ons niet om daarover uitspraken te doen, maar dat moeten wij ook niet willen. Als Nederland echter én geen data noemt waarop het het proces wil vervolgen, én ervan uitgaat dat de verkiezingen gewoon doorgaan, dan zou het wel eens kunnen gebeuren dat alles op weg naar de verkiezingen weer terugzakt en wegzakt, zoals ik nu achter deze kathedraal. Dat zou eeuwig zonde zijn. Met andere woorden, laat het moederdepartement BZK van de minister voor BVK eens nadenken over een

stappenplan. De Eerste Kamer hoeft dat niet eens te weten. Laat het nu een stappenplan maken waarin staat wanneer men wat wil, zoals mevrouw Tan heeft gezegd. Op die manier ontstaat een soort proceskader. Dat gebeurt bij alle mogelijke reorganisaties, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid. Laat het departement proberen te bereiken dat de medeparticipanten akkoord gaan. Dan raakt men een beetje gebonden. Anders blijft het allemaal vrijheid blijheid.

De financiën zijn prima. Ik zou ook zeggen dat de minister erop moet koersen dat de overheidsfinanciën op orde raken. Hij moet echter oppassen. Zodra hij of zijn ambtenaren met het vingertje gaan wijzen naar de organisatie van de financiën tienduizend mijlen hiervandaan, worden ze afgehakt. Maar goed, ik geef de bewindsman het recht van de twijfel. Hij moet er echt naar kijken, want dat is heel belangrijk.

De Nederlandse overheid moet wat betreft de UPG-status niet alleen stellen dat er een rapport is van Beuge en dat men informatie kan krijgen als men dat nodig acht. De minister moet naast hen gaan staan en hen helpen door uit te leggen wat de UPG-status voorstelt en wat hij niet voorstelt, op welke manier hij voor hen van belang kan zijn en op welke manier zij er iets uit kunnen halen, al was het alleen maar via de fondsvorming waaruit zij iets kunnen putten. De minister moet hen erbij helpen en hen informatie geven. Dat is het minste wat wij kunnen doen.

Ik hoop vurig dat de minister en het kabinet in deze kabinetsperiode op dit belangrijke dossier voortgang zullen boeken.

*N

De heer **Van Heukelum** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn reactie op de inbreng van de Kamer. Hij beschouwt zijn portefeuille niet als een ondergeschoven kind, en dat vinden wij een goede zaak. Misschien zou de naam van de portefeuille zelfs kunnen worden omgedraaid en veranderd in: minister voor Antilliaanse Zaken en Bestuurlijke Vernieuwing. Wat mijn fractie betreft zou daarover te praten zijn.

De minister straalde in zijn verhaal uit dat hij met de Nederlandse Antillen en met deze Kamer het gevoel van urgentie deelt. Ik vraag mij af in hoeverre woorden hier sporen met daden en hoe goede voornemens kunnen worden omgezet in daden. De minister heeft heel nadrukkelijk de vinger gelegd bij de financiële problematiek als één van de drie randvoorwaarden die zijn ambtsvoorganger in het kader van de bestuurlijke vernieuwing al heeft genoemd. Die drie randvoorwaarden kunnen niet los worden gezien van het geheel van de staatkundige en bestuurlijke verhoudingen. Als de minister de financiën eruit licht, baart mij dat zorgen en dan vraag ik mij af of wij op die weg niet zullen vastlopen. Wat kunnen wij doen? Wat doen wij als het aan de overzijde niet lukt om de kwestie bestuurlijk goed te regelen, de financiën op orde te krijgen en de rechtsorde adequaat in te richten? Ik doel nu niet op de Tweede kamer, maar op de Antillen. Ik ben er niet optimistisch over dat dit op korte termijn gaat lukken. Hoe wil de minister dit dan aanpakken? Heeft hij een kader dat hij de Antillen voorhoudt, in de trant van: ik wil, voordat ik met jullie

verder ga op het gebied van de bestuurlijke vernieuwing, dat jullie de financiën op een bepaalde manier geregeld hebben en dat jullie de rechtsorde adequaat hebben ingericht? Ik vind dat de minister een duidelijk kader moet aangeven en moet zeggen: ik wil dat jullie dan en dan op dat moment dit zus en zo geregeld hebben. Ik vind dat wij daarin concreter moeten zijn.

De minister vindt de datum voor een rondetafelconferentie niet zo belangrijk. De commissie-Jessurun, die niet uit de eerste de beste mensen bestaat, vond dat de zaak eind januari 2004 geregeld moest zijn. De commissie zegt dat niet voor niets. De leden van deze commissie hebben een behoorlijke staat van dienst op het dossier. Ik ben het met de heer Lemstra eens, die zei: maak een stappenplan en stel een aantal data vast waarop wij beslissingen nemen en iets gaan doen.

De heer Schuurman haalde in zijn eerste termijn de woorden aan van de ambtsvoorganger van deze minister, de heer Jan de Koning, die overigens op de Antillen nog steeds bijna als minister wordt vereerd: wie betaalt, bepaalt. Ik vind dat dit uitgangspunt best mag worden gehanteerd voor de Antillen. Er gaat geld uit Nederland naartoe. Het is niet zo dat wij moeten zeggen wat men daar moet doen, maar het is ongeveer het enige machtsmiddel dat wij hebben. Ik vind dat wij dit machtsmiddel best mogen gebruiken.

De minister onderkent de urgentie en vindt dat er veel moet gebeuren, maar hij zegt dat Nederland niet de trekker van het hele proces wil zijn. Ik ben bang dat de minister dan in de valkuil stapt waar al zijn voorgangers in zijn gestapt. Telkens hebben wij gezegd dat men aan de overzijde met ideeën moet komen. Waarom moeten wij, als grootste partner in het koninkrijk, die veel geld inbrengt, zeggen: wij wachten wel even af? Ik vind dat onzin. Ik wil van de minister graag wat meer argumenten horen waarom hij vindt dat wij die trekkersrol niet kunnen vervullen en wat het gevaar is als wij dat wel gaan doen.

Voorzitter. Ik kom bij het punt cruciale taken van het Koninkrijk. Ik heb daar in mijn eerste termijn bij stilgestaan. De minister heeft net een boek gekregen van mevrouw Tan. Ik had hem nog een ander boek kunnen geven, dat van Oostindië met de titel: Koninkrijk in de Caraïben. Het is een zeer lezenswaardig document. Hij staat daarin nogal uitvoerig stil bij de hele geschiedenis van 1993. Het mocht toen geen rondetafelconferentie heten, maar toekomstconferentie. De toenmalige minister Hirsch Ballin en Lubbers hebben er nogal veel tijd in gestoken. Daar zeiden én Sint Maarten én Curaçao: wij willen een status aparte. Toch is dat momentum verloren gegaan en dat kwam voor een groot deel doordat men én op Aruba én op Curaçao weigerde de voorwaarden te accepteren die Nederland stelde met betrekking tot de taken van het Koninkrijk. Ik hoor nu dezelfde verhalen weer op Curaçao en ook op Aruba. Aruba wil zeker op het gebied van de rechtshandhaving niet nog meer invloed voor Nederland dan er nu al is. Als dat één van de randvoorwaarden is, dan vrees ik dat de minister daarin vastloopt. Ik zou graag van de minister willen horen waarom hij denkt dat nu wel haalbaar is wat de vorige keer in 1993 niet gelukt is.

Ten slotte ben ik de minister erkentelijk voor het feit dat hij met verve heeft gereageerd. Hij straalt ook

daadkracht uit, maar ik heb al gezegd dat die daadkracht ook omgezet moet worden in zichtbare resultaten. Die willen wij zien. Vorig jaar hebben wij de vorige minister gecompimenteerd met zijn inzet en zijn uitstraling. Dat zeg ik nu weer. Vorig jaar hebben wij de vorige minister gevraagd om meer daadkracht. Ik zal dat nu nog een keer zeggen, terwijl deze minister dat wel uitstraalt. Mijn fractie vindt dat wij volgend jaar -- of als het even kan zelfs eerder -- concrete resultaten moeten zien. Als wij volgend jaar nog niet verder zijn dan nu, als er geen zichtbare resultaten zijn, dan hebben wij denk ik in het derde jaar van deze kabinetsperiode een probleem met elkaar.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Ook onze fractie dankt de minister voor zijn enthousiaste betoog, zijn concrete beantwoording, zijn perspectief gevende inzichten en zijn proactieve houding, teneinde ook van dit onderdeel van de portefeuille iets te maken. Wij zijn buitengewoon blij dat hij onze opmerking in eerste termijn onderschrijft over het momentum. De grond is vruchtbaar; nu moet het goede zaad erin gestoken worden. Ik ben ook blij dat hij zegt: wij moeten snel stappen maken en tempo houden. Zijn opmerkingen over de suggestie van de heer Lemstra spreken boekdelen. Tempo houden is precies wat wij willen. Hij heeft ook aangegeven onomkeerbare stappen te maken. Ik denk -- dit zeg ik ook in reactie op de opmerking van de heer Van Heukelum -- dat als wij hier volgend jaar weer staan, dat wij dan hopelijk toch het lijstje kunnen doornemen met de onomkeerbare stappen. De ambitie is er immers in woorden, al moet zij nog omgezet worden in daden. Daar zullen wij de minister van harte in steunen.

Ik heb de minister zo verstaan dat Nederland en specifiek deze minister dit verhaal zal trekken, als belangrijke actor in alles wat rondom dit dossier speelt. Wij zijn het van harte eens met het uitstekende betoog van de minister over de financiën, uiteraard in samenhang met de andere twee punten. Financiën aanpakken, bestuurlijke verhoudingen aanpakken en de rechtsorde aanpakken, want als de financiën niet worden aangepakt, dan is het toch een beetje dweilen met de kraan open. Dan kunnen wij al die mooie investeringen niet doen die bijvoorbeeld mevrouw Tan zo node wenst. Water naar de zee dragen is niet handig, dus een beetje efficiënt en effectief financieel beheer is wel nodig.

De heer Lemstra wenste de minister succes in reactie op het antwoord van de minister dat hij eens wilde kijken of hij daar wat adviseurs op kon zetten. Ik begrip de opmerking van de heer Lemstra erg goed. Als je de financiën onder controle wilt hebben, dan moet je er zelf bovenop zitten. Dan moet je eigenlijk de bevoegdheden van een ander gaan overnemen, want met vrijblijvende adviseurs kom je er niet.

Het lijkt mij dan ook goed om op dit punt de suggestie te doen aan de minister om, als hij echt grip op de financiën wil krijgen, het preciezer en nauwkeuriger te doen. Met een blik adviseurs komt de minister er niet, zo vrees ik.

Wij kunnen ons verder heel erg vinden in de lijn zoals die door de minister is uitgezet. Hij wil referenda als richtinggevend zien. De optie D moet nog goed

geanalyseerd worden in die zin dat wordt nagegaan waarom daarvoor zo'n grote aanhang is.

Ik ben het eens met de minister als hij twee hoofdrichtingen verder wil uitwerken in een model van intereilandelijke samenwerking.

De vorige sprekers hebben het al aangestipt, maar het is ontzettend belangrijk, wil de minister zijn gloedvolle entree hier waar maken, dat er rond de zomer in dezen een kabinetsstandpunt is over de aanpak. Dat kabinetsstandpunt moet twee punten bevatten: de inhoudelijke hoofdlijnen van het kabinet en het tijdsplan, de marsroute. Als dat niet gebeurt, is er een enorm groot probleem, zo vrees ik. De vorige sprekers hebben al uitgedragen dat het dan tussen je vingers wegglipt. De heer Lemstra krijgt dan met terugwerkende kracht gelijk: wij hadden een staatscommissie moeten instellen. Ik pleit er bij deze minister dan ook echt voor om rond de zomer ter zake met een kraakhelder kabinetsstandpunt te komen over de inhoud en het tijdsplan.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter. Allereerst wil ik aansluiten bij een opmerking van de heer Lemstra. In de Eerste Kamer zijn wij erop gericht om constructief met bewindslieden mee te denken, dus ook met deze nieuwe minister. Wij zijn er niet op uit om kabinetsleden pootje te lichten, vanzelfsprekend uitzonderingen daargelaten. Anders had deze minister hier niet gezeten.

Ik sluit ook aan bij een opmerking van de heer Van Heukelum. Hij zei tegen de minister dat hij er rekening mee moet houden dat wat de VVD-fractie betreft hij de minister is van Koninkrijksrelaties en Bestuurlijke Vernieuwing. Dat is een veelzeggende opmerking. Ik wil de heer Van Heukelum daarin bijvallen, maar waarschijnlijk heb ik het niet goed begrepen.

De heer **Van Heukelum** (VVD): Er moet wel zuiver geciteerd worden. Ik moet mijzelf natuurlijk ook zuiver citeren. Ik heb gezegd dat het voor mijn fractie bespreekbaar zijn, als het omgekeerd werd.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Op zichzelf is een dergelijke opmerking van een coalitiepartij interessant. Dat is in de Eerste Kamer mogelijk, want daaraan worden geen politieke consequenties verbonden.

Voorzitter. Tegen de minister wil ik zeggen: niet zo optimistisch. Ik ben daar heel vaak geweest, evenals heel veel Nederlandse politici. Over het algemeen vinden wij het daar goed toeven. Het weer is daar aardig. Immers, je komt uit het calvinistische Nederland. Men weet waar ik het over heb. Vervolgens kom je in een feestcultuur. En dat bevalt wel even. Dan ontmoet je vooral de bovenlaag: een klein percentage die het vrij goed heeft. Negentig procent heeft het echter slecht. Dat is een herverdelingsvraagstuk: er zijn weinig rijken en veel armen. Het is dan ook goed om daar doorheen te kijken. Dat is lange tijd niet gebeurd.

Ik herinner mij dat wij hier een discussie hadden met minister Voorhoeve, een voorganger van deze minister. Daarin is er geconstateerd dat er nog niet eens een leerplicht was op de Nederlandse Antillen. Dat sloeg

in als een bom. Dat bleek inderdaad zo te zijn. Inmiddels is dat hersteld, maar men houdt zich er niet aan. St. Eustatius heeft nog steeds geen waterleiding. Nederland kan als lid van het koninkrijk op zulke wantoestanden worden aangesproken.

Laten wij niet zeggen dat het allemaal wel meevalt, maar wel proberen om het procedureel glad te strijken. Wij moeten niet te optimistisch, maar realistisch zijn.

De vormingsplicht is niet haalbaar vanwege de capaciteit. Het begint bij zestienjarigen, maar het grootste aantal jongeren onder de zestien jaar dat problemen geeft, heeft nooit onderwijs gevolgd. Een sociaal-economisch plan komt er niet, omdat er geen investeerders zijn vanwege de bijzonder slechte omstandigheden. NGO's raken teleurgesteld. Ik ken een NGO die zich heeft teruggetrokken van Curaçao. Twee NGO's kregen er wat betreft subsidies geen voet aan de grond, terwijl zij eigenlijk de lacunes opvullen die ouders veroorzaken op het vlak van de opvoeding en scholen ten aanzien van de onderwijsplicht. Die mensen willen zich inzetten, maar het duurt allemaal veel te lang.

Vandaag is de top van Sint Maarten begonnen. Die wordt morgen voortgezet. Vrijdag aanstaande hoop ik de voorzitter van de Staten te spreken. Het is natuurlijk bepaald een ongunstig teken dat het bestuurscollege van Curaçao heeft besloten om niet mee te doen aan de vorming van werkgroepen. Dat college verwerpt het rapport van de commissie-Jessurun namelijk. Ondertussen heeft men het wel over verkiezingen. Natuurlijk ben ik het met de minister eens dat het slecht te verkopen is als er geen verkiezingen worden georganiseerd, maar je kunt je afvragen of men daar reëel was. Je kunt je afvragen waarom het land nog nieuwe Staten zou verkiezen als het in ontbinding is. Dan houdt dat proces toch op?

Ik was er voor het laatst in januari. Men zei er lachend: Nederland kan wel denken dat het lukt, maar het duurt nog wel zes jaar voordat het land echt ontbonden zal worden. De verkiezingen kunnen gemakkelijk als dekmantel worden gebruikt voor de vele politici die men op de eilanden heeft. Vandaag hebben wij het gehad over de 24% van de mensen die voor directe aansluiting bij Nederland hebben gestemd. Als er op Curaçao maar één politicus uit het volk was geweest die daarachter had gestaan, was die optie aangenomen geweest. Daar zat het op vast. De politici doen hun uiterste best om hun positie met de dubbele bestuurslaag zo lang mogelijk te verdedigen. Die realiteit moeten wij onder ogen zien. Die stemt niet optimistisch.

Over de financiële heb ik bij interruptie al het een en ander gezegd. Ik denk dat de financiële situatie ernstiger is. Officieel bedraagt de schuld van de Antillen 2,5 mld, maar de economie is een drugseconomie. Wij zouden daar vandaag graag een einde maken, maar als wij dat doen, gaan de Nederlandse Antillen failliet. Overeenkomstig het Statuut dragen wij daar de volledige financiële lasten van. Hoe je het ook wendt of keert, heel veel mensen leven er van de drugs. Daarom heb je er ook zo veel moorden en criminele daden. Bestrijden wij de drugs, dan kunnen die mensen niet aan hun criminele verplichtingen voldoen en gaan zij elkaar naar het leven staan. Ik wil dat de minister deze realiteit onder ogen ziet.

In verband met Europa zou ik graag zien dat de minister krachtig opkwam voor de status van ultraperifeer gebied. Volgens de heer Timmermans uit de Tweede Kamer is dat mogelijk zonder het acquis van Europa volledig over te nemen. Dat zou een enorme impuls aan de economie kunnen geven. Bovendien zou Nederland sterk staan als het beschuldigend werd toegesproken over het in de toekomst eventueel in gebreke blijven van het Koninkrijk. Vroeger gebeurde dat vanwege affaires in de gevangenis. Wij kunnen dat op allerlei niveaus zo maar terugkrijgen.

Ik ben niet zo optimistisch gestemd over de uitkomst van de top van Sint Maarten, maar hoop dat ik mij vergis. Ik ben ook niet zo gunstig gestemd over de instelling van de werkgroep, laat staan over de komst van een Hoofdlijnenakkoord. Ook vrees ik dat er geen rondetafelconferentie komt, zeker niet binnen afzienbare tijd. Het kan zijn dat de minister het initiatief van de heer Lemstra, desnoods in een gewijzigde vorm, over moet nemen om snel het gehele proces af te ronden. Dan kan hij duidelijke politieke daden stellen binnen de twee jaar die hem, althans voorlopig, binnen dit kabinet zijn gegeven.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Wij hebben op heel veel concrete vragen eigenlijk nauwelijks of geen antwoord gehad. De minister wil eigenlijk nog niet al te veel concreet invullen, hij wil allerlei zaken eerst nog aan de andere kant van de oceaan bespreken, en daar heeft hij eigenlijk wel gelijk in. Desondanks hebben alle vorige sprekers betoogd dat zij erg blij waren met de beantwoording door de minister. Ik sluit mij daar heel graag bij aan, want hij is op heel veel zaken wél ingegaan. Zo heeft hij duidelijk gemaakt op welke manier hij wil optreden, hoe hij het probleem wil aanpakken. Hij heeft ook duidelijk blij gegeven van zijn betrokkenheid bij de zaak; daar ben ik heel erg blij mee.

De minister heeft ook een paar concrete dingen aangegeven die hij zeer belangrijk vindt voor de verdere ontwikkeling die hij nastreeft: goed bestuur, financiën en rechtsorde. En om het simpel te houden streeft hij naar twee modellen. Dit zijn in ieder geval zeer duidelijke uitgangspunten, maar volgens mij heeft de heer Van Heukelum er volledig gelijk in dat het bij die drie belangrijke zaken over een nieuwe structuur gaat, want daarmee moet toch worden aangegeven hoe die gewaarborgd kunnen worden. Dit betekent dat wij ons zelf met die nieuwe structuur bezig zullen moeten houden. De minister lijkt de benadering te kiezen dat hij er eerst maar eens over gaat praten wat men op de Antillen wil, maar als wij die drie zaken willen bewerkstelligen, is het nodig om daar zelf plannen voor te maken, met veiligheidskleppen.

In wezen geldt dit ook voor de twee modellen; als wij daarop willen uitkomen, zullen wij ons moeten bemoeien met de vormgeving ervan, want anders komt het er nooit van. De minister wil hierover eventueel ook wel met alle eilanden apart gaan praten; als het daarop uitdraait, komen wij niet meer bij twee modellen uit, dat is duidelijk. Ik moet zeggen dat ik wel wat twijfels heb over het twee modellen-systeem; ik denk dat de grootste

belemmering daarvoor is dat Aruba al een status aparte heeft. Sint Maarten en Curaçao zouden ook zo'n status moeten krijgen, maar als het gaat om financiën, goed bestuur en rechtsorde, zullen wij veeleer moeten denken aan een status aparte-min dan aan een status aparte-plus. Dit betekent dat het heel moeilijk zal zijn om één model voor het land in het Koninkrijk te verkrijgen, want het lijkt mij heel lastig om Aruba daarin terug te brengen. Maar ook hierbij geldt in elk geval dat wij zelf aan het werk moeten voor de vormgeving.

Dit geldt eigenlijk ook voor de bovineilandelijke structuren; de minister is daar nog niet zo op ingegaan. Het komt mij voor dat de nadruk die hierop tot nu in het Nederlandse standpunt gelegd is om de boel een beetje bij elkaar te houden en bepaalde dingen te kunnen regelen, het probleem ook moeilijker kan maken. Het betekent hulpstructuren waar wij volgens mij niet al te snel aan zouden moeten beginnen. Een centrale bank voor Aruba is natuurlijk eigenlijk een onding, want Aruba is als monetaire eenheid wel vreselijk klein. Maar een centrale bank voor het land Curaçao en het Koninkrijkseiland Bonaire is natuurlijk een nog veel groter onding, dus naar dergelijke bovineilandelijke structuren zouden wij niet moeten streven. Maar als wij die willen vermijden, zullen wij ons best moeten doen voor een zodanige vormgeving dat ze niet nodig zijn.

Ik onderstreep dan ook de breed gedragen conclusie dat wij zouden moeten proberen om zo goed mogelijk aan te geven wat naar onze mening wenselijk is. In dat verband wil ik de drie belangrijke elementen noemen die op orde moeten zijn: het bestuur, de financiën en de rechtsorde. Het kon wel eens zo zijn dat die voor ons belangrijker zijn dan voor de gesprekspartners daar. Anderen hebben al geconstateerd dat als het erop aankomt, wij daar in laatste instantie op worden aangesproken.

*N

Minister **Pechtold**: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng. Sommigen hebben ook in eerste termijn blij gegeven van de wijsheid van deze Kamer. De heer Schuurman heeft aangegeven dat de Kamer wat dat betreft een rol in het verkeer met de ministers speelt. Ik ben dan ook onder de indruk van de opmerkingen en zie die als een steun in de rug. Met dit idee wil ik aan de slag gaan.

Ik ben mij er van bewust dat in deze Kamer meer Antilliaanse ervaring bij elkaar is gebracht dan ik zou hebben als ik tot de pensioengerechtigde leeftijd deze portefeuille zou behouden. Dat maakt dat ik goed luister naar datgene wat de leden van deze Kamer zeggen. Ik probeer tegelijk de eigen lijn vast te houden.

De tweede termijn van de Kamerleden maakte mij echter iets somberder. In eerste termijn spraken velen nog over datgene wat er zou moeten gebeuren. In de tweede termijn zetten zij echter veel vraagtekens bij mijn optimisme dat ik kennelijk in eerste termijn uitstraalde. De heer Schuurman vroeg bijvoorbeeld: wat gebeurt er eigenlijk op St. Maarten? Ook is gevraagd: is er eigenlijk wel voortgang als wij daar zelf niet voor zorgen? Het lijkt wel dat men in de tweede termijn wilde zeggen dat de opmerkingen over de staatscommissie toch maar niet zo

verstandig waren. Daarover zullen wij in Den Haag nog blijven praten. De leden lieten ook merken dat Nederland op zijn minst moet aangeven dat het nu of nooit is. Ik heb dat onderstreept. Ik zal dan ook niets afdoen aan het optimisme waarvan ik tot nu toe blijf heb gegeven en van mijn voornemen om tot concrete stappen te komen.

Alles zelf trekken -- de leden riepen daartoe nu nog krachtiger op -- zou betekenen dat ik alles vanuit Nederland zou bepalen. Zonder op de letterlijke betekenis van het woord voorzitter te duiden, zou ik die term passender vinden. Zij duidt erop dat de partners gelijkwaardig zijn. Tegelijk wil je dan als één deelnemer van het geheel ervoor zorgen dat er een agenda komt en dat er daadwerkelijk sprake zal zijn van zaken doen. Geen misverstand: ik ben niet naïef. Misschien ben ik optimistisch, maar ik houd mij aan dit idee vast en wil op deze manier in de komende jaren resultaat boeken.

Voorzitter. Ik hoopte dat mijn verhaal over de financiën effect zou hebben. Dat had het. Velen vroegen mij hoe ik in het licht van mijn opmerkingen daarover de andere aspecten beschouw. Zij vroegen ook of ik dat ene element niet te belangrijk maak en of de menselijke factor in aanmerking wordt genomen. Daarmee heb ik precies datgene bereikt wat ik wilde bereiken. Ik vind het inderdaad van groot belang dat het geheel van de financiën de basis is voor die twee andere belangrijke zaken, namelijk de good governance en de rechtsorde, die uiteindelijk moeten leiden tot de staatkundige vernieuwing. Als wij er niet voor zorgen dat wij op het punt van de financiën voortgang boeken, zie ik de toekomst somber in.

Ik stel vast dat het investeringsklimaat op de Antillen afneemt. De Rabobank is daar inmiddels weg, De ABN is weg of gaat weg. Dat zijn signalen die erop wijzen dat het financiële geheel zeer zorgwekkend is. De commissie voor de voortgangsbewaking van de Nederlandse Antillen geeft aan dat de stand van zaken van de 120 actiepunten absoluut niet rooskleurig is. Er wordt wel veel over gepraat, maar concrete resultaten zijn vooralsnog niet zichtbaar. Dan zie ik geen enkele reden om op dit moment een tweede tranche schuldsanering in te zetten.

Er zal daar eerst iets aan de huishouding, aan het overheidsapparaat gedaan moeten worden. Ik vind dat ik met name op dit punt het voortouw moet nemen.

Ik dank mevrouw Tan hartelijk voor het boek dat zij mij gegeven heeft. Op de vlucht heen kan ik nog lezen, maar op de vlucht terug is het verstandiger om te slapen. Ik heb in ieder geval negen uur om te lezen, dus het boek komt binnenkort uit. Mevrouw Tan gaf aan dat op 26 maart jongstleden, dus een maand geleden, het Paasakkoord is gesloten en dat ik in die maand een hoop kennis heb kunnen vergaren. Zij gaf ook aan dat wij in Nederland veel harder moeten werken aan de problemen van de Antillen, zoals ook uit een enquête in de NRC kwam. Dat ben ik helemaal met haar eens. Zij vroeg mij of ik de financiën niet erg voorop stelde ten opzichte van andere zaken. Ik vind het absoluut niet minder belangrijk of belangrijker dan het aanpakken van veiligheid, armoede en dergelijke, waarmee je op korte termijn natuurlijk successen kunt behalen. Waar het financiële project een langetermijnadrem zal vergen, is het heel goed mogelijk om

voor mensen op de Antillen zichtbaar voortgang te maken met armoedebestrijding, jongerenproblematiek en dergelijke.

Ik ben het met mevrouw Tan eens dat het geen luxe is om kunst, kunsteducatie en cultuur een belangrijke rol te laten spelen. Het is van groot belang om niet alles op de Antillen te problematiseren. Ik had gevraagd of ik op een receptie van de gouverneur behalve mensen die ik misschien vaker tegenkom, ook enkele jongeren kon ontmoeten. Hij heeft er toen een paar uitgenodigd. Een knul van 22 jaar kwam naar mij toe en vroeg of wij even samen konden oplopen. Voor iemand van 22 jaar had hij goed door dat hij mij niet bij de rest van de mensen moest laten staan. Hij vroeg wat ik voor de jongeren op de Antillen ga doen. Ik begon mijn verhaal over socialevormingsplicht enzovoort. Hij vond dat prachtig, maar zei dat dat weer iets was voor de moeilijke jongeren, de jongeren met problemen en de jongeren die niet willen. Deze jongen wilde al jaren een tennisbaan op de Antillen beginnen, hij had een vriend die een geitenfarm wilde beginnen en hij kon nog wel meer voorbeelden noemen. Hij vroeg mij of ik via de vertegenwoordiging kon zorgen voor steun voor dergelijke ideeën met kant en klare bedrijfsplannen, waarmee hij niet bij de banken terecht kon omdat jongeren als probleem worden gezien. Kijk, daar moeten wij het ook voor doen. Wij zullen de intelligentia moeten stimuleren om zaken naar zich toe te trekken. Als effect kan worden bereikt door zo'n 22-jarige knul kansen te geven, dan moet die mogelijkheid worden benut. Ook zo iets is voor mij de komende twee jaar een belangrijk punt.

Ik weet niet wat "Nèt loke falta" is. Ik zal de Kamer schriftelijk inlichten over wat voorganger Van Boxtel daar allemaal voor moois in gang heeft gezet en over wat er tot nu toe van terecht is gekomen.

Er is gevraagd naar UPG (ultraperifere gebieden) versus LGO (landen en gebiedsdelen overzee). Ik heb zelf gevraagd om een A4'tje met plussen en minnen van beide alternatieven. Wij moeten over hetzelfde praten, zonder te willen verwijzen naar grote rapporten waar wij misschien allemaal andere beelden bij hebben. Ik heb zo'n overzicht zelf hard nodig, maar ik wil het ook met de Kamer delen.

De heer Lemstra betitelde mij als pragmaticus, hetgeen mij prettig in de oren klinkt. Daarnaast sprak hij in tweede termijn over het belang dat de agenda overzichtelijk blijft, met name waar het gaat om het onderscheid tussen status aparte en koninkrijkseiland. Hij was een van de sprekers die hebben aangegeven dat de minister zijn optimisme heel hard nodig zal hebben om daadwerkelijk resultaten te bereiken. Het is heel belangrijk dat Nederland in zijn duwende rol zaken voor elkaar krijgt. Ik heb er vertrouwen in dat wij de komende tijd daadwerkelijk met behulp van een agenda tot een stappenplan kunnen komen waarin data zijn ingevuld.

Ook het Chinese spreekwoord over de visjes heb ik aan mijn wijsheden toegevoegd. Ik zou op mijn beurt nog een Chinees gezegde willen poneren: de deur naar de toekomst zit aan de binnenkant op slot. Dat betekent dat wij er zelf aan zullen moeten werken om samen met de Antillen die sleutel te vinden.

De heer Van Heukelum heeft bijna al mijn visitekaartjes waardeloos gemaakt, omdat ik alsdan de minister van KBV zou moeten heten. Juist vanwege de symboolpolitiek waarover ik eerder sprak, zou ik dat toch te omslachtig vinden. Ik weet mij in alle Kamers door de VVD overigens zeer gesteund als het gaat om de portefeuille bestuurlijke vernieuwing.

Ik ben het met de heer Van Heukelum eens dat de randvoorwaarden in samenhang moeten worden gezien, waarbij ik vandaag extra nadruk heb willen leggen op de financiën. Hoewel ik vind dat ik als minister niet het adagium "wie betaalt, bepaalt" zou moeten bezigen, besef ik wel wat de heer Van Heukelum ermee bedoelt. Natuurlijk zitten wij behoorlijk aan de knoppen als het gaat om de voortgang van het programma.

Verder heb ik goed in de oren geknoopt dat ik volgend jaar een groot probleem heb wanneer ik hier dan niet kan aantonen dat er duidelijke vooruitgang is geboekt.

De oproep van de heer Schouw om niet alleen financiële adviseurs naar de eilanden te sturen, maar om ook andere vormen van assistentie te bieden, deel ik helemaal. Ook zijn oproep om het kabinetsstandpunt nog voor de zomer tot een marsroute te laten leiden, heb ik in mijn oren geknoopt.

De heer **Schouw** (D66): De Eerste Kamer kan niet veel anders dan toezeggingen ontlokken. Dus dat spel zullen wij dan even met elkaar doornemen. Kunt u toezeggen dat u voor de zomer met een kabinetsstandpunt hierover komt?

Minister **Pechtold**: Ik moet voor de zomer al een kabinetsstandpunt gereed hebben over de inburgering en andere zaken. Daarnaast ben ik in afwachting van wat er uit Sint Maarten komt. Als dat vaag is, zal er bij mij een grotere urgentie bestaan om tussen 9 en 14 mei aldaar aan de politici aan te geven dat het zo niet kan en dat wij tot zaken moeten komen. Desnoods zal ik dan zelf een agenda bepalen. Het Nederlandse kabinetsstandpunt hangt dus af van het spel van het over en weer duidelijkheid geven. Ik vind het gevaarlijk om nu vanuit Nederland te bepalen wat wij er allemaal van vinden en hoe wij er tegen aankijken. Het moet ook het spel zijn van het elkaar tot uitspraken dwingen. Ik streef er wel naar om voor de zomer met een kabinetsstandpunt te komen.

De heer **Van Heukelum** (VVD): Ik zou om een andere reden het verzoek van de heer Schouw willen ondersteunen. Op 13 juni is hier een bijeenkomst in het kader van het Contactplan. Het zou in dat verband heel interessant zijn voor ons om naast de uitkomsten van Sint Maarten, kennis te hebben van het standpunt van de Nederlandse regering.

Minister **Pechtold**: Ik ben het daar helemaal mee eens. De heer Schuurman zei dat politici daar nu al aangeven dat het na een top op Sint Maarten nog wel zes jaar kan duren voordat er daadwerkelijk iets gebeurt en de verkiezingen zelfs als dekmantel daarvoor zouden gebruiken. Ik vind dit een zeer negatieve insteek. Ik laat me echter ook niet snel dingen wijsmaken. Het kan dat ik de komende dagen ga vermoeden dat er vaagheid is, ook op het gebied van de vragen die ik daar heb neergelegd. Ik heb bij mijn kennismakingsbezoek gezegd dat ik antwoorden verwacht

op wat er wordt verstaan onder Aruba-plus, à la Aruba en Koninkrijkseiland. Als daar geen begin van voortgang is, zal ik veel sterker aan de knoppen gaan zitten om te zorgen dat de duidelijkheid er komt.

Ik ben het eens met de beschouwingen over de financiën en het feit dat we te maken hebben met een drugseconomie. Het is wat dat betreft een geheel andere problematiek dan Venlo. Het is een economie die heel gevaarlijk is en waar toerisme de buitenkant vormt. Kijk maar naar de aantallen die we weten te traceren en waar de drugs een enorm probleem vormen. Amerika en de Fransen – als het om Sint Maarten gaat – houden scherp in de gaten hoe wij daarmee omgaan. Dat alles noodzaakt ons om meer inzicht te krijgen in de financiële huishouding.

De heer Schuurman heeft onverkort uitgesproken dat hij vindt dat we voor de UPG moeten kiezen. Ik heb in eerste termijn aangegeven dat ik daar nu nog geen uitspraak over doe. Ik ben blij dat de heer Schuurman die duidelijkheid al wil geven. Hij vermoedt dat ik te optimistisch ben als ik streef naar twee modellen, alleen al door het feit dat Aruba nu al een status aparte heeft. Ik neem aan dat hij het met me eens is dat we ervoor moeten waken dat we straks niet zes modellen hebben. Laten we hopen dat we het tot twee kunnen beperken.

De heer Ten Hoeve heeft opgemerkt dat ik vandaag duidelijkheid heb gegeven waar ik dat kan. Ik dank hem daarvoor. Ik heb ook aangegeven waar ik niet duidelijk kan zijn, omdat zaken vanwege het ontbreken van een kabinetsstandpunt of omdat wij afwachten wat er aan de andere kant gebeurt. Ik houd er zelf erg van om aan te geven wanneer ik niet duidelijk kan zijn.

Wij maken inderdaad ook eigen plannen. Ik heb dat ook aan andere sprekers al aangegeven. Wij zorgen ervoor dat we ons voorbereiden opdat we, op het moment dat we met de Antillen in gesprek zijn, ons hier gesteund weten bij onze onderhandelingen daar. Dan iets over de structuur boven de Antillen. Ook al stoppen we met de Antillen, dan moeten er toch tussen de eilanden relaties blijven bestaan, zeker als het gaat om zaken waar men het niet alleen aankan. Ik ben dat helemaal met de heer Ten Hoeve eens. Wat dat betreft zie ik ontwikkelingen waarvan ik denk dat het de goede kant opgaat. Er wordt tussen de eilanden samengewerkt op diverse onderwerpen. Ik vond het ook heel verrassend om van Bonaire te horen dat men voor zijn onderwijssystemen inkoopt bij de gemeente Rotterdam. Het zou goed zijn als in de toekomst dat soort zaken verder uitgewerkt kan worden. We weten allemaal dat zaken niet op een schaal van tien, vijftien of 45 duizend inwoners mogelijk zijn. Er zal dan een structuur moeten zijn boven de Antillen en er zal dan op dit soort verfrissende wijze moeten worden samengewerkt.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): De minister legt het laatste punt net anders uit dan ik zou willen. Hij zegt dat het heel goed is als er samenwerking ontstaat, en dat is natuurlijk zo. Het is heel goed als er samenwerking is met gemeenten in Nederland waar iets vandaan gehaald kan worden, maar wanneer wij een structuur ontwerpen waarbij wij ook weer gebruik moeten maken van boveilandelijke hulpstructuren, wordt de zaak extra gecompliceerd. Wij

moeten daar niet naar streven. Ik wil de minister meegeven dat wij naar mijn gevoel moeten streven naar een zo heldere structuur dat de relatie met Nederland voldoende is, of het eiland als land zelf dingen kan regelen. Dan voorkomen wij een hoop ellende die wij tot nu toe met de samenwerking op de Antillen hebben gehad.

Minister **Pechtold**: Dan ga ik nu even een pessimistisch verhaal houden. Ik hoop van harte dat dit lukt, maar laten wij ook kijken naar welke niveaus wij belangrijk vinden. Bij de rechtsorde hebben wij liefst zoveel mogelijk eenduidigheid. Een centrale bank op elk eiland lijkt mij wat overdreven. Wij hebben in eerste termijn besproken dat er grote culturele verschillen zijn tussen de eilanden, dus ik vind dat je open moet laten dat er wat verschil is in onderwijssystemen. In Nederland zijn er wat dat betreft ook verschillen. Wij moeten zoveel mogelijk werken aan eenduidigheid op een paar belangrijke punten, maar dat hebben wij al uittreuren besproken. Vandaar mijn oproep om de keuzemodellen te beperken.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 20.00 uur tot 20.15 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake arbitrage betreffende de spoorlijn «IJzeren Rijn»; 's-Gravenhage, 22/23 juli 2003 (29579).

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Minister **Bot**: Voorzitter. Ik heb met zeer veel belangstelling geluisterd naar de inbreng hedenmiddag van de Kamer. Ik heb dat met des te meer interesse gedaan, omdat in mij ook nog een beetje de jurist schuilt en het altijd interessant is, over dit soort zaken nader van gedachten te wisselen. Ik heb met name geluisterd naar hetgeen professor Franken heeft gezegd namens de commissie voor Verkeer en Waterstaat over de vraag of het recht van doortocht op basis van artikel 12 van het Scheidingsverdrag thans nog geldt. Ik zal het standpunt van de regering in dezen nog eens uiteenzetten en toelichten.

In de diverse stukken van de regering ten behoeve van de parlementaire behandeling is gewezen op de relatie tussen de toewijzing in 1839 van Limburg aan Nederland enerzijds en het recht van doortocht aan de andere kant. Het lijkt mij zinvol om de relatie tussen de vastlegging in het Scheidingsverdrag van enerzijds de grondgebieden van beide staten en anderzijds het recht van doortocht een beetje in de historische en juridische context te plaatsen.

De afscheiding vond plaats als gevolg van het revolutiejaar 1830. De grote mogendheden van die tijd trachtten een nieuw machtsevenwicht te creëren. De geschiedenis daarvan kent u. Over de voorwaarden voor die scheiding vonden onderhandelingen plaats tijdens de Conferentie van Londen. Als uitgangspunt voor de verdeling van het grondgebied tussen de twee staten namen de grote mogendheden de begrenzing van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Zowel Nederland als België kon daarom aanspraak maken op delen van het tegenwoordige Limburg. Beide landen bepleitten dan ook dat Limburg aan hen zou toevallen, maar het was Nederland dat Limburg verkreeg.

Uit de stukken van de Conferentie van Londen blijkt heel duidelijk dat dit alleen gebeurde op de uitdrukkelijke voorwaarde dat België het recht kreeg op een rechtstreekse verbinding tussen Antwerpen en het Roergebied. De aldus overeengekomen voorwaarden voor de scheiding werden neergelegd in wat tegenwoordig het Scheidingsverdrag heet. Dat verdrag geldt nog en kan niet eenzijdig worden opgezegd. Als je naar de geografie kijkt en het stuk Limburg ziet dat in België steekt, is het duidelijk dat België bij die onderhandelingen heeft gezegd dat als zij dat moeten accepteren, zij ook het recht moeten hebben, naar Duitsland te kunnen gaan door dat stuk van Limburg dat aan Nederland is toegewezen.

Artikel 12 van het Scheidingsverdrag kan niet in isolement worden gelezen. De internationaal-rechtelijke regels over de uitleg van verdragen gebieden dat bij de interpretatie van de bewoordingen van een bepaling ook rekening wordt gehouden met de context van zo'n bepaling. Tot die context behoort in de eerste plaats de tekst van het verdrag als geheel. De artikelen 1 en 4 van het Scheidingsverdrag regelen de globale bepaling van het grondgebied, inclusief de toewijzing van Limburg aan Nederland. Ook de totstandkomingsgeschiedenis van een verdrag die ik zojuist kort heb geschetst, speelt een rol bij de uitleg van verdragen. Ik hoop dat ik duidelijkheid heb geschapen over het standpunt van de regering dat de juridische basis van het recht van doortocht in het Scheidingsverdrag ligt.

Alvorens in te gaan op de argumenten die namens de commissie zijn gebruikt voor de weerlegging van het regeringsstandpunt, merk ik naar aanleiding van de stellingname van de fractie van GroenLinks op dat de regering zelfstandig, geheel los van de Belgische opvattingen op juridische gronden heeft bepaald dat het recht van doortocht bestaat. Dat de Nederlandse en Belgische opvattingen over de gelding van het recht dezelfde zijn, betekent niet dat de Nederlandse regering haar oordeel daarover niet onafhankelijk heeft gevormd. Ik zal dat nader toelichten.

Ik ga eerst in op de stellingname dat artikel 12 van het Scheidingsverdrag de verplichting bevat om een concessie te verlenen. Vervolgens zal ik de Nederlands-Belgische verklaring bij het IJzeren Rijn -verdrag aan de orde stellen. Dan kom ik ook op de brief van premier Kok van juli 1998.

Artikel 12 zou slechts de verplichting bevatten voor Nederland om een concessie aan België te verlenen en niets meer. De woordvoerder namens de commissie

voor Verkeer en Waterstaat, professor Franken, stelt dat artikel 12 van het Scheidingsverdrag in samenhang met artikel 3 van het Grensverdrag slechts de verplichting voor Nederland bevat om een concessie aan België te verlenen voor de aanleg van een kanaal of een weg. De redenering vervolgt dat, omdat de concessie in de jaren zeventig van de negentiende eeuw aan een Belgische maatschappij werd verleend en Nederland deze rond 1900 terugkocht, de concessie niet meer in Belgische handen is. Artikel 12 van het Scheidingsverdrag zou daarmee zijn werking hebben verloren. Professor Franken zegt dat die is uitgewerkt. De redenering van de commissie voor Verkeer en Waterstaat dat met de verkoop van de concessie in 1897 aan Nederland artikel 12 zou zijn uitgewerkt, gaat alleen op indien artikel 12 inderdaad slechts de verplichting voor Nederland zou bevatten om aan België een concessie te verlenen voor de aanleg van een weg of een kanaal.

Zoals de memorie van antwoord verduidelijkt, kan artikel 12 niet slechts een verplichting tot concessieverlening aan België omvatten. De juridische figuur van een concessieverlening betreft immers niet de regeling van rechten en verplichting tussen staten onderling, maar de regeling van rechten en verplichting tussen staten en particulieren. Enerzijds het recht van doortocht door een afspraak tussen staten bij verdrag. Anderzijds de concessie die uiteindelijk een kwestie is van rechten en verplichtingen, eigendom, wijze van aanleg, enzovoorts, tussen de staat en particulieren. Artikel 12 van het Scheidingsverdrag kan dan ook niet uitsluitend de verplichting voor Nederland bevatten om aan een andere staat, België, een concessie te verlenen. In artikel 3 van het Grensverdrag draagt Nederland zijn soevereine bevoegdheid om concessies te verlenen over aan een andere staat, België, dat op zijn beurt aan een particulier een concessie mag verlenen voor de aanleg en de exploitatie van een kanaal of een weg door Nederland. Uiteindelijk kwamen Nederland en België in 1873 overeen dat er een spoorweg en geen kanaal of weg zou worden aangelegd. Voor de aanleg en de exploitatie werd een concessie verleend aan een Belgische maatschappij. Het betreft dus een afspraak over de regeling en rechten tussen staten en een particulier. Toen Nederland in 1897 deze concessie terugkocht, kocht het de eigendom van de grond en de gebouwen en het recht om de spoorlijn te exploiteren terug. Nederland kocht niet het internationale recht van doortocht terug. Dat kon ook niet. Dat is een kwestie van verdrag. Dat kan alleen geschieden indien beide partijen het erover eens zijn dat het recht van doortocht niet langer geldt. Dat is een verdragsrechtelijke bepaling.

De commissie is ook van mening dat de verklaring die bij de ratificatie van het IJzeren Rijnverdrag werd afgelegd, inhoudt dat artikel 12 van het Scheidingsverdrag vervallen zou zijn. Men gaat er daarbij aan voorbij dat bij de behandeling van het IJzeren Rijnverdrag in het Nederlands parlement van de regering is geëist te verzekeren dat België niet naast de spoorweg via Weert en Roermond ook nog eens een weg of een kanaal zou claimen. De Nederlandse en Belgische parlementaire stukken uit die tijd laten geen enkel misverstand bestaan over de betekenis van de betreffende verklaring. Geen weg of kanaal dus, maar een spoorlijn. Niet een spoorlijn en later een weg of een kanaal.

De opvatting van de regering over de betekenis van de verklaring vindt overigens steun bij een Nederlandse volkenrechtsgeleerde, zo gerenommeerd als professor François, die in zijn Handboek van het volkenrecht stelt dat de Belgische regering bij het verdrag van 12 januari 1873 toestemming verkreeg voor de aanleg van een spoorweg van Dalheim naar Hamont, dwars door Limburg, en dat toen van het recht op een kanaal nadrukkelijk afstand werd gedaan. Prof. Franken heeft voorts namens de commissie gesteld dat een internationaal-rechtelijke procedure over het al dan niet bestaan van het volkenrechtelijk recht van doortocht zinloos is geworden, nu premier Kok dit recht in 1998 heeft erkend. Ik deel de conclusie van de commissie dat een internationaal-rechtelijke procedure over de gelding van het recht van doortocht geen zin heeft. De regering is echter anders dan de commissie van mening dat het recht van doortocht is gevestigd en blijft gevestigd in het Scheidingsverdrag van 1839. Premier Kok heeft in 1998 dus niets anders gedaan dan de gelding bevestigen. Indien de gelding van het recht van doortocht aan het oordeel van een internationale rechter wordt onderworpen, heeft België overigens een bijkomend argument om aan te tonen dat het recht van doortocht geldt. België kan immers wijzen op documenten waarin de regering stelt dat het desbetreffende recht bestaat. Het gaat daarbij niet alleen om de brief van premier Kok aan zijn Belgische ambtgenoot in 1998, maar ook om de berichtgeving aan de Tweede Kamer in de periode 1998 tot december 2002, waarin de visie van de regering op de gelding van het recht van doortocht staat.

De heer **Van Raak** (SP): De minister zegt dus dat het bevestigen van het recht door Kok in 1998 een reden is waarom de erkenning in het internationaal recht zal standhouden.

Minister **Bot**: Dat heb ik niet gezegd. Nu draait u de zaken om. Ik heb gezegd dat er het Scheidingsverdrag is waarin het recht op doortocht is vastgelegd. Premier Kok heeft dat nog eens beaamt. Dat is wat anders.

De heer **Van Raak** (SP): Dus ook zonder de bevestiging van minister-president Kok zou dat recht van doortocht in het internationaal recht standhouden volgens u?

Minister **Bot**: Ja.

Voorzitter. Gesteld is dat een aantal leden van de Eerste Kamer slechts bereid is in te stemmen met het arbitrageverdrag op basis van een incident. Dit houdt in, naar ik begrijp, dat deze leden wel willen erkennen dat premier Kok in 1998 verwachtingen heeft gewekt die moeten worden gehonoreerd, maar dat aan zijn uitlatingen niet de kwalificatie van "eeuwigdurende verplichting" kan worden verleend. Gevraagd is of de regering bereid is met België overleg te voeren over het terzijdestellen van een "eeuwigdurend recht", hoewel natuurlijk niets eeuwigdurend is in deze wereld. De regering zou het betreuren indien zou blijken dat haar uitvoerige schriftelijke en mondelinge uiteenzetting over de gelding van het recht van doortocht op basis van artikel 12 geen gehoor zou hebben gevonden of zou vinden bij de leden

van de Eerste Kamer. Zij is het echter wel eens met de leden van de Eerste Kamer dat tussen buurlanden in de huidige tijd overleg mogelijk moet zijn over het bestaan van een recht zoals dat in artikel 12 van het Scheidingsverdrag, en dat in de woorden van de woordvoerder van SGP en ChristenUnie goed nabuurschap twee kanten heeft. Ik geloof dat het de Belgische autoriteiten allesbehalve is ontgaan hoe moeilijk het Nederlandse parlement het heeft met de erkenning van het recht van doortocht door de Nederlandse regering. Daarom zeg ik dat de Nederlandse regering bereid is om aan de wens van de commissie te voldoen en na de uitspraak van het arbitragetribunaal over de gelding van het recht van doortocht met onze zuiderburen te spreken.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dat is een interessante opmerking en wij zullen daarover straks zeker nog verder praten. Tot nu toe heb ik één of twee woorden gemist in het betoog van de minister van Buitenlandse Zaken. Dat zijn de woorden "historisch tracé". Als ik de vertegenwoordigers van de verschillende fracties goed heb beluisterd, dan blijkt niet zozeer het recht van doortocht en het bestrijden daarvan het kernpunt, als wel het feit dat het recht van doortocht is gekoppeld aan slechts één tracé, te weten het historisch tracé. De minister heeft zich daarover nog op geen enkele manier uitgelaten, terwijl daarin voor een belangrijk deel de pijn zit.

Waar wilt u eigenlijk nog over praten als wij dit verdrag accepteren? In het verdrag staat dat het historisch tracé de materialisering is van het recht van doortocht. Met het accepteren van het verdrag is ook het tracébesluit genomen. Waarover moeten wij dan nog praten?

Minister **Bot**: Wij hebben het over de goedkeuring van het arbitrageverdrag. Daarin is heel duidelijk een aantal vragen gesteld aan het Hof van arbitrage, onder meer over de gelding van het recht en over de mogelijkheid dat Belgisch recht eventueel ook van invloed is. Ik wacht met evenveel spanning als de Kamer op de beantwoording van die vragen. Het gaat om de vraag of het Scheidingsverdrag en het recht van doortocht nog bestaan, want daar is een uiteenlopende uitleg over gegeven. Alle woordvoerders hebben aangegeven dat het belangrijk is dat daarover met onze zuiderburen wordt gesproken. De Nederlandse regering is van mening dat het recht van doortocht is vastgelegd en heden ten dage nog bestaat. Wij delen niet de stelling dat het recht van doortocht is beëindigd door het terugkopen van de concessie. Dat is wel belangrijk, want als wij zouden vaststellen dat het recht van doortocht niet meer bestaat, zou een discussie met de zuiderburen geen zin meer hebben. Dan houdt alles op. Wij vinden dat het recht van doortocht nog wel bestaat. Wij moeten even de beantwoording door de minister van Verkeer en Waterstaat afwachten en kunnen dan in tweede aanleg nader ingaan op zaken als het tracé. Ook dat is een onderwerp geweest van langdurige discussie met België en met de Tweede Kamer. Daarbij gaat het om de vraag wat uit milieutechnisch oogpunt en om andere redenen het beste tracé is.

De heer **Eigeman** (PvdA): U koppelt het recht van doortocht en het tracébesluit los. Betekent dit ook dat het

recht van doortocht, gelet op de verdragen die zijn gesloten, centraal staat? Dit is niet één op één gekoppeld aan het historisch tracé dat daarvoor indertijd is gekozen.

Minister **Bot**: Premier Kok heeft beide zaken destijds ook met elkaar verbonden. Je kunt dus niet zeggen dat het één totaal is losgekoppeld van het ander.

De heer **Eigeman** (PvdA): Gaat het verdragsrechtelijk gezien in de eerste plaats om het recht van doortocht?

Minister **Bot**: Het gaat in de eerste plaats om het recht van doortocht. In het Grensverdrag en in de akkoorden die later met België zijn gesloten, is daarvoor een bepaald tracé vastgesteld. Deze zaken zijn nu aan de beoordeling van het Arbitragetribunaal voorgelegd, wat betreft de van toepassing zijnde rechten.

Door diverse woordvoerders is de verhouding aan de orde gesteld tussen enerzijds de uitspraak in de arbitrage en anderzijds de nationale handelingsruimte na de uitspraak. Daarbij gaat het om twee zaken, te weten de mogelijkheid van inspraak en beroep en de garantie dat alsnog een finale politieke afweging kan plaatsvinden, die als uiterste consequentie kan hebben dat het historisch tracé niet kan worden geactiveerd. Het verdrag dat aan de orde is, betreft de reactivering van de IJzeren Rijn op het historisch tracé. Het oordeel van het tribunaal zal dit tracé betreffen. Dat is heel duidelijk in het verdrag vastgelegd. De regering is bereid om het recht van doortocht op het historisch tracé met België te bespreken. Daarmee attendeer ik erop dat aan het besluit om de IJzeren Rijn te reactiveren op het historisch tracé een Nederlandse beslissing ten grondslag ligt, die is genomen op basis van voor dit soort projecten gangbare procedures, nadat alternatieve routes waren overwogen. De eerste vraag die het arbitragetribunaal dient te beantwoorden is, in hoeverre de Nederlandse wetgeving van toepassing is. Ik wil nog eens herhalen dat de regering gezien de duidelijke tekst van artikel 12 van het Scheidingsverdrag en met name de passage daarin over de Nederlandse soevereiniteit vertrouwen heeft in de uitspraak van het tribunaal. Deze uitspraak is echter niet bekend en in de memorie van antwoord staat dan ook dat er geen voorspellingen kunnen worden gedaan. Op vragen van de woordvoerders van diverse fracties of burgers hun recht op inspraak en op beroep bij de rechter behouden, kan ik volmondig antwoorden dat een uitspraak van een internationaal tribunaal in een geschil tussen twee staten rechten zoals zij in dit geval volgen uit de Tracéwetprocedure als zodanig intact laten. De regering zal de uitspraak in de arbitrage wel in acht moeten nemen bij de beoordeling van inspraakreacties en bij de opstelling van het besluit dat door de bevoegde autoriteiten over de reactivering wordt genomen. Deze internationaal rechtelijk bindende uitspraak is op de Nederlandse rechterlijke macht van toepassing zoals zij dat eveneens is op de wetgevende en de uitvoerende macht. De rechter blijft echter soeverein en beroepsprocedures blijven mogelijk. Het spreekt voor zich dat een rechter rekening zal houden met de uitspraken van het internationale tribunaal. Met andere woorden, dat zal meewegen in de wijze waarop hij met die beroepsprocedures omgaat. Ik acht het van belang dat de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

soevereiniteit gegarandeerd is -- dat staat in artikel 12 en daar kan niet aan getornd worden -- en dat dus ook beroepsprocedures mogelijk blijven.

De heer **Van Raak** (SP): Als wij vandaag instemmen met de arbitrage, dan betekent dat ook dat wij indirect het historische tracé aanvaarden. De minister zegt dat de burgers en gemeenten hun rechten behouden en dat beroepsprocedures zullen worden afgerond. Die procedures zullen er echter nooit toe kunnen leiden dat een ander dan het historische tracé wordt genomen. Dat is dan toch wel een ernstige beperking van die procedures. Is de minister dat met mij eens?

Minister **Bot**: Daarom heb ik dus gezegd dat het besluit om tot dit tracé te komen na uitvoerig overleg en het doorlopen van alle procedures is genomen. U hebt gelijk. Een beroepsprocedure kan op zich niet het tracé veranderen. Zij kan hoogstens betrekking hebben op milieueisen, op een aantal beschermingseisen en noem maar op.

De heer **Van Raak** (SP): Nu heeft Kok in 1998 het recht van doortocht erkend. Hij heeft ook het historische tracé erkend. Was dat naar de interpretatie van het huidige kabinet strikt juridisch nodig geweest?

Minister **Bot**: Ik denk wel dat ook toen die afweging heeft plaatsgevonden. Ik heb gezegd dat het een Nederlandse beslissing is geweest. Ook toen is afgewogen wat het beste tracé was. Wat is voor Nederland in alle opzichten het voordeligste tracé? Dat was dit historische tracé.

De heer **Van Raak** (SP): Als Kok in 1998 niet alleen het recht van doortocht heeft erkend, maar ook het historische tracé, betreurt de minister het dan niet dat dit nooit onderwerp van debat is geweest in het parlement?

Minister **Bot**: Dat is een zaak die destijds door premier Kok zo naar voren is gebracht. Daar ben ik niet bij betrokken geweest.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik begrijp iets niet goed. U zegt in feite dat Nederland op eigen merites dit tracé heeft gekozen. Dat zegt u. Op basis van de stukken trek ik de conclusie dat bijvoorbeeld bij de keuzes van de alternatieven in de MER de verlangens van onze zuiderburen zijn meegenomen om bepaalde trajecten niet in die MER mee te wegen. Hoe kan ik dat dan verklaren? Dat betekent dan toch dat de impliciete of expliciete verplichting om het historische tracé te kiezen als het ware al dominant is geweest bij het zoeken naar alternatieven? Dan moet u toch niet hier komen met het verhaal dat er in alle rust alle alternatieven ten opzichte van elkaar zijn afgewogen, want dat is niet het geval. Dat is één vraag.

Mijn tweede vraag. U zegt dat wij straks nog over alternatieven gaan praten, maar tegelijkertijd zegt u in antwoord op de vragen van de heer Van Raak dat in feite uiteindelijk dit tracé vastligt. Het wordt wel een heel verwarrende cluster.

Het zijn allemaal omsponnen bewegingen, terwijl het tracé wel degelijk vastligt. Ook zijn de alternatieven verbonden

met de noodzaak die onze zuiderburen hebben aangegeven dat dit tracé het moet worden.

Minister **Bot**: Waarschijnlijk heb ik mij niet goed uitgedrukt. Ik heb naar mijn mening wel heel duidelijk gezegd dat het recht op doortocht wat de regering betreft onomstreden is. Nederland heeft na zorgvuldige afweging een besluit over dit tracé genomen.

In het licht van de uitspraak van het tribunaal is echter de vraag hoe wij met een aantal zijfactoren moeten omgaan. Ik noem milieu, beschermingswallen en zorg voor de omwonenden. Dat zijn alternatieven. Er is echter geen alternatief voor het tracé. Dat heb ik ook nooit gezegd. Ik heb gezegd dat het een Nederlands besluit is geweest, na zorgvuldige afweging van de mogelijkheden. Wij zijn dus tot het besluit gekomen dat dit het tracé moet zijn. Daarmee is de kous af wat dit onderdeel betreft. Het vervolg is evenwel nog niet afgelopen. Daarbij gaat het om de vraag op welke wijze er onder andere voor de MER gezorgd wordt.

Ik kan dus zeggen dat door het arbitragetribunaal uitdrukkelijk aandacht is gevraagd voor de belangen van de Nederlandse burgers en met name voor de beginselen rechtszekerheid en rechtsgelijkheid.

Ik heb toegezegd dat de regering met België praat over het recht van doortocht. Voorts heb ik geconstateerd dat de mogelijkheden voor inspraak en beroep op de rechter blijven bestaan. Tevens heb ik gezegd dat de regering, gezien de bewoordingen van artikel 12 van het Scheidingsverdrag, groot vertrouwen heeft in de uitspraak van het tribunaal. Ik hoop dan ook dat deze toezeggingen en de uitleg die ik heb gegeven van de achtergrond, voor de Eerste Kamer voldoende zijn om tot goedkeuring van het Arbitrageverdrag over te gaan.

Er is mij gevraagd of de regering vindt dat premier Kok indertijd een foutje heeft gemaakt. Er is ook gevraagd of wij ons kunnen voorstellen dat wij in het licht van de discussie die sindsdien is gevoerd, een andere beslissing zouden nemen. Het antwoord zal u niet verbazen, want ik heb het eigenlijk al gegeven. Ik heb namelijk betoogd dat de regering van mening is dat het recht van doortocht nog steeds geldt. Ik denk dat er geen verschil van opvatting bestaat tussen de huidige regering en die in 1998. Premier Kok heeft destijds naar de mening van de regering dan ook terecht zijn collega Dehaene laten weten dat het recht van doortocht nog gelding had.

Ik kom nog even terug op een vraag over de verhouding tussen het recht van doortocht dat vastligt in de 19de-eeuwse verdragen met de verwezenlijking van dat recht in moderne tijden. Ik geloof dat bijvoorbeeld gezegd is dat een verdrag uit 1839 niet zo maar gekopieerd kan worden naar de situatie in 2005. Ik meen dat de heer Van der Lans zijn betoog is begonnen met een poëtische sfeerschets van, zo neem ik althans aan, een stoomtrein die door een onontgonnen landschap tuft. Hoe anders is dat in het jaar 2005, aldus de heer Van der Lans. Ik denk dat dit de kern is van de arbitragezaak. Immers, die gaat over de Belgische weigering om de consequenties te aanvaarden van de aanpassing en de modernisering van de IJzeren Rijn op het verdragsrechtelijk vastgelegde tracé.

Er is nog een vraag gesteld over de raadgevende interparlementaire Benelux-raad. Ik weet niet of mijn

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

collega Peijs daar nog iets over zal zeggen. Ik wil nog wel zeggen dat in 1999 de interparlementaire Benelux-raad zich intensief heeft bezig gehouden met de IJzeren Rijn. Er is toen zelfs een werkgroep op locatie gaan kijken. Naar ik mag aannemen, is met de wisseling van de leden van de raad, de belangstelling voor de IJzeren Rijn wat verslapt. Deze beperkt zich nu tot kritische vraagstelling door Belgische leden van de Beneluxraad aan de Nederlandse regering over de voortgang van het dossier. De regering zal, zoals België wil, inschakeling van de interparlementaire raad zeker overwegen bij de toegezegde bespreking met België. Niets belet de Nederlandse vertegenwoordiger in die raad om daartoe te zijner tijd zelf initiatieven te nemen en de Belgische collega's te overtuigen van het nut van bespreking van de IJzeren Rijn.

Nogmaals, ik meen dat ik op alle argumenten ben ingegaan die vanmorgen naar voren zijn gebracht, met name door professor Franken. Ik hoop dat dit voldoende is voor goedkeuring van het Arbitrageverdrag.

*N

Minister **Peijs**: Voorzitter. Zo zie je maar dat je bijna Limburg kwijt kunt zijn. Daar moeten wij toch niet aan denken!

Ik ben blij dat wij aan het einde lijken te zijn gekomen van de procedure tot goedkeuring van het arbitrageverdrag inzake de IJzeren Rijn. Voor ons is het eigenlijk een beetje onverwachts een lange weg geworden. Wij vertrouwen er echter op dat u na dit debat akkoord kunt gaan met het verdrag, zodat het arbitragetribunaal zijn lang verwachte uitspraak kan doen. In het overleg met uw Kamer gaat het om het al dan niet goedkeuren van dit verdrag. De uitkomst van het overleg kan zijn dat uw Kamer het verdrag goed- of afkeurt. Het gaat dus eigenlijk niet om inhoudelijke aspecten van de IJzeren Rijn, mogelijke alternatieve tracés, mogelijke alternatieve spoorverbindingen, financiering of verdeling van kosten, maar uitsluitend om het al dan niet goedkeuren van het verdrag. Van dit overleg zijn maar twee uitkomsten mogelijk: of u keurt het goed of u keurt het af.

Wat zijn de gevolgen van beide mogelijkheden? Indien uw Kamer het verdrag goedkeurt, wordt het verdrag van kracht. Het arbitragetribunaal doet dan zijn bindende uitspraak in geschillen tussen België en Nederland inzake de IJzeren Rijn. Afhankelijk van de strekking van die uitspraak gaan wij verder. Daar kunnen wij nu eigenlijk niet op vooruitlopen. Als uw Kamer het verdrag niet goedkeurt, komt de arbitrageprocedure tot een voortijdig einde. De arbiters zullen geen uitspraak doen. Voor sommigen lijkt dat misschien een succes in het IJzeren Rijn-dossier, want dat project ligt dan in ieder geval nog wat langer stil. Dat kunnen sommigen als een Nederlands of misschien zelfs wel een Limburgs belang beschouwen. Je ziet hoe de tijd zaken kan veranderen.

Afkeuren van het verdrag heeft ook consequenties die het Nederlands belang zeker niet dienen. Ik neem aan dat ik daar in deze Kamer niet nader op in hoeft te gaan.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Je kunt ook heel eenvoudig zeggen dat dankzij afkeuring van het verdrag

eindelijk kan gebeuren wat tot nu toe onvoldoende is gebeurd. Dan kan namelijk eindelijk op een redelijke manier en ontlast door emoties uit het verleden met onze zuiderburen worden overlegd over de beste en zorgvuldigste manier van realisering van het recht van doorgang. Dat is heel wat anders dan de minister nu voorspiegelt.

Minister **Peijs**: Voor ieder gesprek zijn er twee nodig.

Resumerend, kan ik niet anders dan u dringend adviseren om het arbitrageverdrag goed te keuren.

De heer Van Raak van de SP-fractie zei vrijwel aan het begin van zijn betoog dat de besluitvorming over de Betuweroute erg slecht verliep en dat hij bezig was met het halen van zijn gelijk over het fiasco daarvan. De opmerking over de Betuweroute laat ik aan de heer Van Raak. Ik vind haar wat voorbarig. Wij rijden nog niet eens over de Betuweroute, maar hij weet nu al dat het een fiasco is! Ik ben er erg blij mee en denk dat zeer veel gemeenten in dit land het met mij eens zijn dat de Betuweroute ze van een groot probleem zal verlossen. Ik noem de Betuweroute dus nog geen fiasco.

De heer Van Raak kan zich niet herinneren dat de IJzeren Rijn eerder deze Kamer is gepasseerd. Hij heeft een ijzersterk geheugen, want dat is waar. Bij besluitvorming over infrastructuur wordt de Tracéwet namelijk gevolgd. Die voorziet in een besluit van de minister van Verkeer en Waterstaat na een uitvoerig milieueffectenonderzoek en uitgebreide inspraak. De minister meldt dat besluit aan de Tweede Kamer. De Eerste Kamer speelt er normaliter geen rol in. Dat gebeurt alleen als er een PKB-procedure wordt gevolgd. Dat is niet het geval bij de IJzeren Rijn. Infrabesluiten over reguliere projecten worden dus niet in de Eerste Kamer behandeld. Dat is nu dus ook niet het geval.

Het gaat vandaag ook niet om een besluit over infrastructuur, maar om een besluit over een verdrag om via arbitrage een geschil met België op te lossen. Ik vind dit dus niet vreemd, want het past gewoon in de taakverdeling tussen de Kamers.

Uit de vraag van de heer Van Raak of ik het gewenst vind dat het parlement geen inspraak heeft bij een groot infrastructureel project, maak ik op dat er sprake is van een misverstand. De besluitvorming over modernisering van de IJzeren Rijn doorloopt immers gewoon de procedure conform de Tracéwet die wij bij dit soort projecten altijd hanteren. De eerste formele stap daarbij is het bekendmaken van het standpunt dat de minister van Verkeer en Waterstaat heeft ingenomen naar aanleiding van de MER, de inspraak en de adviezen. Dit standpunt was in november 2001 in concept gereed, maar de financiering was niet rond; België wilde niet genoeg betalen. De regering heeft – toen pas – aan de Tweede kamer gemeld dat de Tracéwetprocedure zou worden stilgelegd tot de financiering rond zou zijn. Daar zijn wij nog steeds niet uit, daarom praten wij vandaag over arbitrage. De besluitvorming verloopt dus geenszins buiten het parlement om.

De heer Van Raak heeft ook nog gezegd dat zijn fractie nooit antwoord heeft gekregen op haar vraag waarom de regering voor de stad Weert en voor de natuurgebieden Weerter en Budeler bergen niet een zelfde

soort voorzieningen treft als de omleiding om Roermond en een tunnel onder het natuurgebied De Meinweg. Het spijt mij, als zijn fractie op deze vraag inderdaad geen antwoord heeft gehad. Het kabinet acht voorzieningen nodig langs het hele tracé, om het te laten voldoen aan de moderne eisen van inpassing en geluidswering. Daarom zijn ook bij de passage bij Weert en langs de Weerter en Budeler bergen geluidsschermen en geluidswallen voorzien. Die zijn gewoon opgenomen in het plan en in de kostenraming.

Een volgende vraag van de heer Van Raak was of wij het verschil tussen de Limburgse en de Brabantse steden zouden kunnen aangeven. Hij komt daar vast niet vandaan, anders zou hij het wel weten...

De heer **Van Raak** (SP): Ik kom er wél vandaan!

Minister **Peijs**: Dan zou u toch moeten weten wat het verschil is!

Maar goed, voorzitter, de heer Van Raak wilde weten of ik hem gerust zou kunnen stellen door toe te zeggen dat er via de nieuwe IJzeren Rijn geen gevaarlijke stoffen zullen worden vervoerd. Nu heeft staatssecretaris Van Geel al aangegeven dat de huidige LPG-transporten langs de Brabantroute in 2010 flink verminderd moeten zijn. Dat is het kabinetsbeleid, bepaald naar aanleiding van de ketenstudies. Helemaal geen LPG-vervoer kan niet de bedoeling zijn, want een zekere hoeveelheid transport zal altijd nodig zijn om bijvoorbeeld Brabantse en Limburgse bedrijven van deze stof te voorzien. Het zal wel minder moeten worden dan de huidige hoeveelheid die langs deze route vervoerd wordt. Om dit te kunnen bereiken werken wij aan een speciale regulering om de omvang van het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor te beperken, behalve natuurlijk langs de Betuweroute, want die is speciaal ingericht voor onder andere dit vervoer. Deze regulering zal ook gelden voor de IJzeren Rijn, zodat Weert en Roermond geen grotere risico's zullen lopen dan de Brabantse stedenrij.

De heer Van Raak heeft ook nog gezegd dat de premature toezegging van minister-president Kok in 1998 tot grote bestuurlijke problemen heeft geleid, omdat door deze toezegging de nodige procedures in Nederland voortijdig zijn stopgezet. Ook hierbij moet er een misverstand in het spel zijn. De uitspraak van de heer Kok in 1998 heeft absoluut niet tot het stopzetten van procedures geleid. De procedure van de MER is gestart in november 1999, dus ruim na de brief van de heer Kok, met de publicatie van een startnotitie. In mei 2001 is het milieu-effectrapport gepubliceerd en daarop volgde de procedure van inspraak en advisering. Gemeenten en omwonenden hebben in die periode ruimschoots de kans gekregen en die ook gebruikt om in te spreken op de plannen. Daarmee heeft het kabinet wel degelijk rekening gehouden. Dat blijkt ook uit het besluit om een route om Roermond heen te realiseren. Daarna is de procedure opgeschort. Als de uitspraak in de arbitrage en het overleg met België ertoe leidden dat de procedure wordt hervat, zal dat geschieden met de publicatie van het ontwerp tracébesluit waarop wederom inspraak door omwonenden en besturen mogelijk is. Dat zal geen bestuurlijke poppenkast worden. Dat woord gebruikte de

geachte afgevaardigde. Er zal daarentegen een serieuze inspraakronde worden gehouden. Misschien vindt hij dat alle inspraakrondes een poppenkast zijn, maar dat zou dan nieuws zijn.

Voorzitter. Er is gevraagd of de ministers kunnen toezeggen dat de Eerste en de Tweede Kamer en de betrokken provincies en gemeenten de baas blijven over de IJzeren Rijn. Er zijn veel misverstanden. Ook hier moet sprake zijn van een misverstand. De prognose van in totaal 43 goederentreinen per etmaal in beide richtingen geldt niet voor 2010, maar voor 2020. België heeft die prognose gegeven en het heeft gevraagd om de baanvakken die nu van de Belgische grens tot Weert en van Roermond tot de Duitse grens enkelsporig zijn, enkelsporig te laten. Ook na modernisering zal dus geen sprake zijn van een hoogwaardige railverbinding. In antwoord op de vraag wie de baas zal zijn over het Nederlandse gedeelte van de IJzeren Rijn zeg ik dat als die spoorlijn weer in gebruik wordt genomen zij net als de rest van het Nederlandse spoorwagennet beheerd wordt door ProRail. Daarbij zullen de Nederlandse en Europese wetten en regels in acht worden genomen. Ik hoop dat de geachte afgevaardigde niet serieus was toen hij vroeg of het parlement, de provincies en de gemeenten de baas blijven over de IJzeren Rijn. Dat is niet het geval, overigens bij geen enkele Nederlandse spoorlijn. Hij zat er dus weer naast.

De heer **Van Raak** (SP): Helaas!

Minister **Peijs**: U kunt altijd nog bij ProRail gaan werken.

Voorzitter. De heer Van Raak vond dat de regering wegwam met een in zijn ogen slechte besluitvorming. Daarbij werd weer het fiasco van de Betuweroute genoemd, maar op dat punt waren wij het al oneens. Wij hopen echt dat de heer Van Raak na onze beantwoording zijn oordeel over de kwaliteit van de besluitvorming in positieve zin wil herzien. Er is gedurende een lange periode zorgvuldig onderzoek verricht, inspraak gehouden en advies ingewonnen. Er is heel goed werk geleverd. Daarbij was niet sprake van een kermis, een poppenkast of iets dergelijks. Er is serieus met betrokkenen en omwonenden overleg gepleegd.

De heer Van den Berg van de SGP wilde weten wat de onderlinge verhoudingen en dwarsverbanden zijn van de IJzeren Rijn, de Betuweroute, de Zuidtak, de Brabantroute en de Goederenlijn 11. Hij vroeg in het bijzonder naar de functionele relatie tussen de IJzeren Rijn en de Betuweroute. De IJzeren Rijn is een bestaande spoorlijn die al gedurende lange tijd deel uitmaakt van het spoornetwerk. De spoorlijn is in zoverre bijzonder dat zij voor doorgaande goederentreinen tussen België en Duitsland sinds 1991 buiten gebruik is. België heeft gevraagd om de IJzeren Rijn weer in gebruik te nemen voor de doorgaande goederentreinen tussen Antwerpen en het Roergebied. Momenteel rijden de goederentreinen via de zogenaamde Montzenroute door België. Die lijn is volgens België bijna geheel bezet. Er is geen functionele relatie tussen de IJzeren Rijn en de Betuweroute. Beide spoorlijnen vervullen dezelfde functies voor spoorvervoer tussen Rotterdam en respectievelijk Antwerpen en het Roergebied. De route van Antwerpen via de Betuweroute naar Duitsland is commercieel niet interessant. Daarmee

rijdt men veel te veel om. Dus als er geen gebruik wordt gemaakt van de IJzeren Rijn, zullen de Antwerpse treinen niet via de Betuweroute rijden, maar via de Montzenroute. Als de treinen vanuit Antwerpen via de Betuweroute moeten, zullen zij allemaal door de Brabantsteden gaan en dan zal voor het vervoer van gevaarlijke stoffen een plafond moeten gelden.

De geachte afgevaardigde vroeg vervolgens hoe de Noordzeehavens en de goederenstromen naar het achterland zich zullen ontwikkelen en of wij bij reactivering van de IJzeren Rijn louter en alleen kunnen volstaan met verwijzing naar het Scheidingsverdrag uit 1839. Wij hebben alle begrip voor zijn opmerking in dezen, maar zolang de Belgische burens volstaan met een beroep op het Scheidingsverdrag heeft de Nederlandse regering niet de mogelijkheid om de brede afweging te maken waarop de heer Van den Berg doelt. De Belgen hebben uitsluitend gezegd dat zij een beroep op het Scheidingsverdrag doen en verder geen bredere afweging maken. Wij kunnen dus niet anders.

Ik heb begrip voor de opmerking dat wij natuurlijk zo veel mogelijk moeten voldoen aan de verplichtingen die vastzitten aan goed nabuurschap en dat een verdrag uit 1839 niet zomaar gekopieerd kan worden naar de tegenwoordige tijd. België wil echter niet begrijpen wat hiermee bedoeld wordt. Het beroept zich op het scheidingsverdrag en werkt derhalve niet of slechts een klein beetje mee aan een onderzoek naar alternatieve tracés. Nederland heeft op eigen initiatief een dergelijk onderzoek wel gedaan. Daaruit bleek dat het historische tracé, mits gemoderniseerd, het minst milieubelastend is. Dat het A67-tracé via Venlo minder schadelijk zou zijn, is dan ook niet door het onderzoek bevestigd.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): De minister beweerde twee à drie minuten geleden dat er buitengewoon zorgvuldig en serieus naar alle mogelijke alternatieven gekeken is en dat iedereen er heel serieus mee bezig is geweest. Even later meldt zij echter dat onze zuiderburen niet wilden meewerken aan onderzoeken naar die alternatieven. Ik kan dit niet met elkaar rijmen. In de MER zijn toch niet alle alternatieven keurig naast elkaar gelegd, zoals in een normale MER het geval is? Zij zijn beperkt door de voorwaarden van onze zuiderburen. De minister kan hier dan toch niet tegelijkertijd serieus beweren dat het gehele onderzoekstraject tot het moment dat wij het verdrag moeten accepteren, buitengewoon zorgvuldig is geweest? Zij heeft zelf gezegd dat de alternatieven niet allemaal keurig op een rijtje zijn gezet.

Minister **Peijs**: Nee, dat heb ik niet gezegd. Ik heb alleen gezegd dat België niet aan een onderzoek heeft meegewerkt, maar dat wij het wel gedaan hebben. Er zijn zeven alternatieven onderzocht: vier tracés via Roermond en drie via Venlo. Daarnaast is het tracé langs de A67 onderzocht. Dat alles is in een MER verwerkt. Op basis van die rapportage is besloten dat reactivering van het historische tracé de beste oplossing vormt. Wij hebben er wel heel serieus naar gekeken, maar zonder medewerking van de burens.

De heer Van den Berg vroeg of wij wel rekenden met de Nederlandse en Europese wet- en regelgeving ter

zake. Hij vindt dat de effecten van de reactivering van de IJzeren Rijn op al die wet- en regelgeving, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijn, onderzocht moeten worden. Dat onderzoek hebben wij uitgebreid gedaan in periode 1999-2001. De conclusie in die MER was dat reactivering van het historische tracé het minst milieubelastend was, mits voorzien van mens- en milieubeschermdende maatregelen, zoals die wallen en schermen waarover ik het zo-even had.

De heer Van den Berg zei dat het voorgelegde arbitrageverdrag op zijn minst suggereert dat België recht heeft op ingebruikneming van het historische tracé. Ja, instemming met het arbitrageverdrag betekent dat het parlement het sinds 1839 bestaande recht van doortocht herbevestigt.

Er is een forse financiële bijdrage toegezegd. De heer Van den Berg vraagt of onze positie daardoor niet verzwakt is. Ik denk dat wij elkaar op dit punt niet goed begrijpen. In de fase vóór de arbitrage, toen beide landen er via onderhandelingen uit probeerden te komen, heeft Nederland een bijdrage in de kosten aangeboden. Daar waren heel goede inhoudelijke redenen voor. Nederland wilde extra maatregelen treffen. De zaak is in zijn meest pure vorm aan het arbitragehof voorgelegd. Het Nederlandse aanbod is komen te vervallen. Wij vinden dat België alle kosten moet betalen. Daarover gaat een van de vragen die aan het arbitragehof zijn voorgelegd.

Wie mag er gebruikmaken van de IJzeren Rijn? Na modernisering en ingebruikneming zal de IJjn onderdeel uitmaken van het Nederlandse en Europese spoorwagennet en dus vallen onder alle EU-regels die terzake gelden. Dat betekent dat iedere spoorvervoerder die aan de normale eisen voldoet, van de spoorverbinding gebruik mag maken.

De toewijzing van de spoorcapaciteit op het Nederlandse gedeelte van de verbinding zal geschieden door de huidige beheerder van het Nederlandse spoorwagennet ProRail. Die beheerder zal, zoals het hoort onder de EU-regels, capaciteit toewijzen voor het gebruik van de spoorverbinding ongeacht het land van herkomst van de aanvragende spoorvervoerder.

De heer Van der Lans heeft gezegd dat het gekozen tracé voor de komende eeuw als een volwaardige nieuwe goederenspoorlijn moet worden aangelegd, als onontkoombare consequentie. Het gaat nu om het besluit om de IJzeren Rijn na modernisering weer in gebruik te nemen als deels enkelsporige spoorlijn. Dat uitbouw tot een volwaardige en druk gebruikte spoorlijn onontkoombaar is, laat ik echt voor rekening van de geachte spreker.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Even afgezien van de vraag wie de kosten betaalt, zou ik de minister het volgende willen voorhouden. Er wordt een enkelspoor aangelegd met een maximumcapaciteit van 43. Dat is een aantal dat de ministers zelf hebben vastgesteld.

Minister **Peijs**: De Belgen hebben dat gedaan.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): In overleg, althans dat heb ik uit de stukken kunnen opmaken. Dat aantal is precies de maximumcapaciteit die de Antwerpse haven nodig heeft tot 2010. Op het moment dat er verplaatsing

van transport van de weg naar het spoor plaatsvindt, is die capaciteit niet meer toereikend. Tegelijkertijd spreken wij van een TEN-project in het kader van de Europese goederenspoorverbinding dat ongeveer op hetzelfde traject is gepland. De minister kan toch niet beweren dat het enkelsporige traject van de IJzeren Rijn waarmee een investering is gemoed van 500 mln geheel los staat van dat TEN-project? Het lijkt mij logischer en verstandiger dat die twee zaken aan elkaar worden gekoppeld.

Minister **Peijs**: TEN-project of geen TEN-project, België legt alleen maar aan wat wij met elkaar hebben afgesproken, namelijk een enkelsporige lijn met een capaciteit van 43 treinen tot 2020. Als België daar geen 500 mln voor wil uittrekken, dan zij dat zo. Als ik hier naar u allen luister, zult u daar niet van wakker liggen. Ik vind dan ook dat het helemaal ons probleem niet is. Dit is wat er is afgesproken en op basis van deze omvang zullen de geluids- en milieumaatregelen worden genomen. Wij gaan dus helemaal niet besluiten tot een zeer grootschalig project met een dubbelsporige lijn. Er komt een enkelsporige lijn voor 43 treinen tot 2020.

Verder heeft de heer Van der Lans gezegd dat de Nederlandse regering al deze zaken bij voorkeur buiten het parlement om regelt. Die opmerking verdriet mij, omdat wij echt niet als zodanig handelen. Wat hij zegt is aantoonbaar onjuist. In de periode voorafgaand aan de arbitrage is er veelvuldig overleg geweest met de Tweede Kamer over alle aspecten van de IJzeren Rijn. Ook in de verdere procedure is aan alle eisen voldaan.

Voorzitter. Er is gevraagd naar de precieze rol van Duitsland. Dat is evenals bij de Betuweroute een cruciale vraag. Vanaf de eerste keer dat tussen de drie landen werd gesproken over de reactivering van de IJzeren Rijn, heeft de Duitse regering aangegeven daarmee in te stemmen en bereid te zijn om de noodzakelijke werkzaamheden op Duits grondgebied uit te voeren. Die werkzaamheden zijn beperkt, omdat het vervolg van de IJzeren Rijn in Duitsland nog steeds in gebruik is voor reizigersvervoer. Dat is dus anders dan in Nederland, waar niet meer over het spoor gereden wordt.

Voorzitter. Er zijn nog enkele opmerkingen gemaakt en vragen gesteld. De regering zou een garantie moeten geven dat instemmen met dit verdrag niet betekent instemmen met de modernisering van het historische tracé tot volwaardig, dubbel en TEN. Het huidige plan voorziet in een deels enkelsporige, niet-geëlektrificeerde spoorlijn. Ik kan geen garantie geven dat dit nooit veranderd wordt. Als je dit soort zaken verandert, moet je terug naar het parlement.

De regering zou de garantie moeten geven dat andere varianten en alternatieven alsnog onderzocht worden en dat daarvoor afgeweken kan worden van het bestaande tracé door Nederland, kortom, dat alle alternatieven worden overwogen. Ik wil die garantie niet geven. We kunnen niet al het werk dat in de jaren 1999 tot 2001 is gedaan, opnieuw gaan doen. Ik wil dat niet toezeggen.

De heer Eigeman van de PvdA stelt dat er in Benelux-verband geen pogingen ondernomen zijn om te

zoeken naar een draagvlak voor oplossingen. De minister van Buitenlandse Zaken is hierop al ingegaan.

De heer Eigeman vraagt of de minister duidelijkheid wil verschaffen over de 43 treinen per etmaal et cetera. Alle vragen die de fractie van de PvdA heeft gesteld over de effecten van het opnieuw gebruiken van de IJzeren Rijn zijn uitgebreid aan de orde gekomen in de Tracé MER procedure in de periode van 1999 tot 2001. De antwoorden op alle vragen zijn bekend en gepubliceerd. Ik neem aan dat de heer Eigeman het mij niet kwalijk neemt dat ik daar nu niet in detail op inga. Ik zou hem willen verwijzen naar de internet website www.projectijzerenrijn.nl. Daar staat het antwoord op alle vragen die hij heeft.

Een andere vraag is welke mogelijkheden burgers hebben om in de toekomst zwaardere belasting te controleren dan wel tegen te gaan. Nadat de IJzeren Rijn eventueel weer in gebruik genomen is, hebben burgers dezelfde mogelijkheid als bij alle andere Nederlandse spoorlijnen binnen de geldende Nederlandse wetten. Hij vraagt verder of het alternatief rondom de noordkant reëel is, de zogenaamde A1-variant. De A1-variant is na het uitgebreide milieuonderzoek afgefallen, onder andere vanwege de relatief nadelige effecten op het Duitse grondgebied. De integrale afweging waar de heer Eigeman om vroeg, heeft dus wel degelijk plaatsgevonden. Drie ministers hebben bij elkaar gezeten. Er is gekeken hoe de lijn het beste getrokken zou kunnen worden, met meeweging van de belangen van drie staten.

De laatste vraag was of er mogelijkheden zijn om bij Roermond de infrastructuur sterk aan te passen. Met de omleiding van de IJzeren Rijn rondom Roermond is bij de plannen voor de A73 rekening gehouden. Deze is dus wel uitvoerbaar. Werk met werk maken zal niet meer lukken, omdat de planning van beide werken te ver uiteen ligt. De A73 is – gelukkig voor Limburg – al in uitvoering. De uitvoering van de IJzeren Rijn – als deze tot uitvoering komt – kan nog wel even op zich laten wachten.

Voorzitter. Er is ook nog gevraagd naar helderheid over de verstoringen die veroorzaakt worden door de tunnel. In de besluitvorming om de Meinwegtunnel in de plannen op te nemen, is meegewogen dat de aanleg van de tunnel in Meinweg niet tot onomkeerbare verstoringen moet leiden. Na aanleg van de tunnel moeten de oorspronkelijke natuurwaarden zoveel mogelijk in stand blijven. Volgens de huidige plannen, waartoe een zorgvuldige bouwmethode behoort, is dat ook mogelijk. Bureau Alterra heeft inderdaad gemeld dat de noordelijke variant de minste belasting oplevert, maar de beoordeling van Alterra is beperkt tot het Nederlandse grondgebied. Ik heb al gezegd dat het gesprek dat tussen de drie ministers heeft plaatsgevonden, tot een andere mening heeft geleid.

Er is nog gevraagd of wij de kansen van Rotterdam en Antwerpen in samenhang willen bezien. Voor het gezamenlijk bewandelen van de weg die door de heer Eijgeman zo aantrekkelijk is geschetst, bijvoorbeeld in Beneluxverband, is het wel noodzakelijk dat beide betrokken regeringen daarvoor willen kiezen. Die wil ontbrak bij de Belgische regering geheel. Na de arbitrage-uitspraak zal blijken of de Belgische regering tot een andere benadering bereid is.

De heer **Hoekzema** wil graag de verzekering krijgen van de minister van VenW dat de MER-procedure na een uitspraak van het arbitragetribunaal juist wordt doorlopen, met een toetsing aan de vogel- en de habitatrichtlijn. Deze door de VVD-fractie gevraagde verzekering kan ik gemakkelijk geven, want de MER-procedure en de toetsing aan de vogel- en de habitatrichtlijn hebben al plaatsgevonden in de periode 1999-2001. Zij hebben nu juist geleid tot het opnemen van maatregelen, zoals de tunnel en geluidsschermen, die de Belgen niet wilden betalen. Daarom staan wij hier vandaag eigenlijk.

De heer **Hoekzema** (VVD): Er is een klein misverstand. Ik heb nadrukkelijk gevraagd naar het volledig doorlopen van de procedure, omdat de MER-procedure niet is afgerond.

Minister **Peijs**: Ja, dat zeg ik toe. Zo gauw het besluit is genomen en België wil aanleggen, wordt het conceptbesluit gepubliceerd en daarna treedt gewoon alle inspraak in werking.

De heer **Hoekzema** (VVD): Het gaat er namelijk om dat de burgers en andere belanghebbenden alle mogelijkheden voor inspraak, beroep en bezwaar houden. Dat is essentieel.

Minister **Peijs**: Dat kan ik voor honderd procent toezeggen. Niemand heeft de intentie om burgers een van hun rechten af te nemen.

De heer **Walsma** vraagt zich af of er geen gebrek aan consistent beleid was bij het aanbod dat de Nederlandse regering destijds heeft gedaan. Dat zou de geloofwaardigheid niet ten goede komen. Als je er achteraf naar kijkt, kan ik mij daar wel iets bij voorstellen. Op het moment dat de Nederlandse regering een bijdrage in de kosten aanbood om enkele specifiek Nederlandse wensen te kunnen realiseren, kon niet worden voorzien dat het later nog tot arbitrage zou komen. Als je er nu op terugkijkt, denk je: had dat nu ontmoeten, maar de wereld draait zoals hij draait. Op dat ogenblik zaten wij in een proces met de burens en hebben wij gekeken naar het historisch tracé en wat wij zouden willen. Daar kwam dat aanbod uit voort. Arbitrage in een geschil met een ander land komt bijna nooit voor en is dus een unieke gebeurtenis. Een aanbod dat uit overwegingen van goed nabuurschap tijdens onderhandelingen wordt gedaan, is bovendien iets anders dan een juridisch gemotiveerd standpunt in een arbitragezaak, waar wij nu mee bezig zijn.

De heer **Walsma** zegt dat de Tracénota en de MER in 2001 zijn afgerond. Hij geeft een juist beeld van de procedure. Het is juist dat de normale tracéwetprocedure is opgeschort, zodat er formeel nog niet met burgers en gemeenten is gesproken over het detailniveau van de tracé-uitwerking. Tijdens de opschorting van de procedure vanaf eind 2001 heeft de regering eerst via onderhandelingen en later via arbitrage nagestreefd om het geschil met België op te lossen en daardoor de financiering van het plan rond te krijgen.

In feite was tijdens die opschorting zowel in de Tweede Kamer als in de Eerste Kamer uitsluitend het

arbitrageverdrag zelf aan de orde, en niet de inhoudelijke vragen over het tracé.

Ik heb er best begrip voor dat in beide Kamers bij de behandeling van het Arbitrageverdrag ook allerlei andere zaken aan de orde zijn gesteld, zoals de inhoudelijke aspecten van het tracé, maar formeel staan die op dit moment niet ter discussie. Zij komen in het vervolg van de procedure rond de Tracéwet weer aan de orde. Wij delen daarom niet uw mening dat deze problematiek eerder in de Tweede Kamer aan de orde gesteld had moeten worden. De Tweede Kamer heeft in de periode rond de opschorting van de procedure, eind 2001, daarover trouwens meer dan eens van gedachten gewisseld met de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat.

De heer **Van Walsma** vraagt of de Nederlandse regering aan een samenhangend beleid werkt om het transport van gevaarlijke stoffen door stedelijke gebieden te vermijden. Het voorgenomen beleid waarop hij doelt, zal er niet toe leiden dat er geen vervoer van gevaarlijke stoffen meer zal plaatsvinden. Ik heb dat al eerder uitgelegd. Wij hebben die spullen ook in Nederland zelf in bepaalde regio's nodig. Spoorvervoer is relatief veilig vervoer. Het is wel de bedoeling dat dergelijk vervoer in omvang beperkt wordt, zodat wij overal binnen de risiconormeringen blijven van het externe risico. Daartoe werken wij momenteel aan een speciale regulering waardoor de hoeveelheid vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor aan een plafond gebonden kan worden, behalve op de Betuweroute. Die is immers speciaal ingericht voor dergelijk vervoer. Dat verklaart waarom ik daar zo blij mee ben.

Het is de bedoeling dat die regulering per 1 januari 2007 in werking treedt. Dat is tegelijkertijd met de ingebruikneming van de Betuweroute. Die regulering van het vervoer van gevaarlijke stoffen zal ook gelden voor de IJzeren Rijn, zodat ook langs Weert en Roermond geen grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen vervoerd zullen worden. In Weert en Roermond blijven wij dus altijd binnen de bestaande, wettelijke risiconormeringen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Minister Bot heeft ons toegezegd dat hij gaarne bereid is het recht van doortocht met de Belgen te bespreken, mits het verdrag goedgekeurd wordt. Ik heb het betoog van de minister van Verkeer en Waterstaat aangehoord waarin zij eigenlijk concludeert dat er geen vuiltje aan de lucht is. Mag ik haar daarom vragen waarover dat gesprek naar haar mening moet gaan?

Minister **Peijs**: Ik zal daarover onmiddellijk met de Kamer in gesprek gaan, nadat ik een ja of nee van deze Kamer heb.

De heer **Franken** (CDA): Zou de minister willen spreken over de gelding en het gebruik van de verplichtingen die Nederland op zich heeft genomen?

Minister **Peijs**: Wij praten al de hele avond over de vraag waarover dit verdrag gaat. Het is een arbitrage tussen twee staten. Op zichzelf is het al uniek dat er een recht op doortocht bestaat. Na de arbitrage zullen wij van de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Belgische burenen horen of zij gebruik zullen maken van hun recht op doortocht. In eerste instantie zal het gesprek daarover gaan.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dat is een logische consequentie. Wij hebben een verdrag, er is een uitkomst en wij gaan praten over de consequenties. Dat is geen toezegging. De Kamer is toegezegd dat er zaken besproken worden waarover wij ongerust zijn. Ik mag de minister dan toch wel vragen waarover dat gesprek zal gaan? Als dat alleen maar over de uitkomst gaat, is er eigenlijk geen toezegging.

Minister **Peijs**: De vraag is volstrekt duidelijk, maar zij bevat ook een strategische component. Als het geachte Kamerlid het niet erg vindt, ga ik daar op dit moment niet op in. Als hij even naar de publieke tribune kijkt, zal hij begrijpen, waarom ik strategische vragen nu niet van een strategisch antwoord zal voorzien.

De **voorzitter**: De fractie van GroenLinks heeft om 10 minuten schorsing verzocht.

**

De vergadering wordt van 21.25 uur tot 21.35 uur geschorst.

*N

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. Ik dank beide ministers voor de gegeven antwoorden. Ik dank tevens de collega's voor de steun aan mijn uiteenzetting. Alle woordvoerders hebben mijn betoog onderschreven. De VVD-fractie gaf een interpretatie van mijn verhaal. Ik mag gelukkig constateren dat het een grammaticale interpretatie is, die geheel bestond uit letterlijke citaten. Dat onderstreept nog eens dat er belangrijk gewicht moet worden gehecht aan relevante beantwoording door de ministers.

De minister van Buitenlandse Zaken is begonnen met een historische uiteenzetting over het Scheidingsverdrag. Hij sprak over het recht van doortocht. In de stukken is reeds naar voren gekomen dat dit verdrag niet kan worden opgezegd. Mijn redenering is dat dit niet relevant is. Vijf jaar geleden heb ik een overeenkomst gesloten met een garagehouder in mijn woonplaats met als inhoud dat hij mij een auto zou leveren waarvoor ik hem een bepaalde prijs zou betalen. Die overeenkomst is niet opgezegd. Die overeenkomst geldt nog steeds, alhoewel die in een wat vergeelde map in mijn kamer is opgeborgen. De verplichtingen uit die overeenkomst zijn tenietgegaan omdat de garagehouder mij een auto heeft geleverd en ik een bepaalde koopsom heb betaald. Dat laatste moest natuurlijk gebeuren voordat het eerste plaatsvond. Ik wil hiermee zeggen dat het contract is uitgewerkt omdat beide partijen hun verplichtingen zijn nagekomen. Hetzelfde kan gelden voor een overeenkomst tussen staten.

Als wij uitgaan van het Scheidingsverdrag, zoals de minister het ook heeft geïnterpreteerd, blijkt daaruit dat Nederland de plicht op zich heeft genomen om aan België

het recht te verschaffen een concessie te verlenen. Dat is een publiekrechtelijk recht, een verdragsrechtelijke bepaling tussen staten. Natuurlijk moeten wij hier niet het publieke recht en het privaatrecht door elkaar halen. Ik heb ook niet gesproken over eigendom of dienstbaarheid. Mijn eerstejaarsstudenten weten al dat dit niet verward moet worden met publiekrechtelijke verplichtingen. Ik heb dat er ook volstrekt naast gelaten. Een concessie is een publiekrechtelijk recht dat verleend kan worden. Een staat kan aan een andere staat zo'n publiekrechtelijk recht verlenen.

Uit de verklaring bij het IJzeren Rijn-verdrag valt te lezen dat de verplichting bestaat uit het verlenen van een concessie en niet zozeer uit het aanleggen van een spoorweg. Er is geciteerd uit, naar ik aanneem, het handboek van mijn hooggeschatte collega van lang geleden François. Het zal ongetwijfeld juist zijn dat hij in dit verband over een spoorweg sprak. Ik ken echter niet de gehele context. Ik zal de tekst er eens op nalezen. Het is goed mogelijk dat hij hiermee beslist aangeeft dat dit niet wil zeggen dat de verplichting niet juist uit een concessie bestaat.

De term eeuwigdurend is merkwaardig in dit verband. Het klinkt meer als een term uit een sprookjeswereld dan uit de werkelijkheid. De minister stelt dat niets eeuwig duurt in deze wereld. Het recht van doortocht is echter niet aangetoond. Geen van de verdragen of correspondentie spreekt daarover. Het gaat steeds om recht op gebruik, herstel, aanpassing en modernisering van het Nederlandse gedeelte van het historische tracé van de IJzeren Rijn. Door minister-president Kok is dat naar mijn mening zonder voldoende redenen erkend.

Helaas moeten wij het laten bij die constatering, want minister-president Kok heeft de verwachting gewekt dat van een verplichting sprake is. Daardoor is een betwisting in rechte niet zinvol meer. Verder zou ik, als wij dat debat verder ten gronde zouden voeren, de minister uitlokken om advocaat van de duivel te spelen. Ik denk dat dit het Nederlandse standpunt zou schaden. Voorts is een arbitrage al gestart. De zaak is dus sub judice. Het zou de positie van Nederland in de arbitragezaak kunnen schaden als wij daarover diepgaander zouden discussiëren.

Ik heb mijn betoog besloten met het stellen van een vraag. Die vraag heb ik beantwoord gehoord door met name de minister van Buitenlandse Zaken. Het antwoord luidde dat hij een overleg zou starten als overheden van als het ware aangrenzende regio's in een goede sfeer over de gelding en de wijze van gebruik van het aan België verleende recht zouden spreken. Als deze toezegging zo klip en klaar is gekomen, is de weg vrijgemaakt om de standpunten van de Eerste Kamer nog alleen te laten afhangen van de antwoorden op de vragen van de collega's over de praktische uitvoering.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Wij hebben het in onze beraadslaging altijd gehad over de brief van minister Kok. Door de memorie van antwoord ben ik er altijd van uitgegaan dat sprake was van een mondelinge opmerking. Ik heb inmiddels de tekst opgevraagd en van de minister gekregen. De heer Franken is onze specialist. Kan onze

stelling dat met die uitspraken de zaak is weggegeven, zijn gebaseerd op de genoemde brief? Ik lees er het volgende uit voor: "Uw brief van 19 juni 1998 heb ik met veel belangstelling gelezen. Wij zijn doordrongen van het grote belang dat België hecht aan de spoedige realisatie van de IJzeren Rijn langs het historisch tracé. Ook los van de volkenrechtelijke aspecten zal Nederland, zoals reeds meermalen tot uitdrukking gebracht, in goed nabuurschap het overleg voeren. Vanzelfsprekend is het reactiveren van het historisch tracé, net zoals elk ander tracé, op het Nederlands grondgebied onderworpen aan de in Nederland geldende milieuwetgeving en de EU-regelgeving met betrekking tot bescherming van natuurgebieden (Habitatrichtlijn)." Dat is de tekst waarop wij tot nu toe de conclusie hebben gebaseerd dat het uitgerekend de heer Kok is geweest. Ik moet zeggen dat ik de brief ook had kunnen schrijven. Ik vraag mij daarom af of onze conclusie nog wel helder is.

De heer **Franken** (CDA): Ik ben uitgegaan van de documentatie die de minister van Buitenlandse Zaken ons heeft verschaft op vragen van de Kamer. Ik doel met name op de brief van 31 januari 2005. Daarin staat een zinsnede die duidt op de manier die de heer Van der Lans zojuist wat populair heeft geformuleerd. Ik vertrouw hem natuurlijk op zijn blauwe ogen, hoewel ik hem vanaf deze kant van de zaal niet zo goed kan zien. Als de brief dus juist is, dan denk ik dat hij in het verkeer tussen staten zodanig moet worden opgevat dat daarmee van een erkenning sprake is. Nogmaals, ik ben uitgegaan van de documentatie die de minister ons heeft verstrekt. Bovendien ben ik ervan uitgegaan dat wij nog niet eens zouden worden geconfronteerd met konijnen die uit een hoge hoed zouden worden getoverd.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun beantwoording, die veel uitgebreider was dan in de schriftelijke rondes. Volgens de minister van Buitenlandse Zaken heeft minister Kok in 1998 het recht van doortocht erkend, alsmede het historisch tracé. Volgens de minister van Buitenlandse Zaken was dat niet juridisch noodzakelijk. Waarom is dat toen geen onderwerp van debat geweest in het parlement? De minister van Verkeer en Waterstaat zei dat dit niet aan de Eerste Kamer is. Maar het is wel aan de Tweede Kamer, want die is in Nederland veel belangrijker, zoals de minister weet. Zij deed de toezegging dat de MER en het tracébesluit zeker zullen worden afgewikkeld. Die toezegging houdt niet veel in, want het lijkt mij niet meer dan logisch dat dit soort zaken wordt afgewikkeld. De toezegging komt ook wat laat, want wat heeft het nog voor zin om al die nationale procedures, zoals de MER en het tracébesluit, te volgen? Wat is de zin van beroepsprocedures en hoeveel zijn de rechten van burgers en gemeenten nog waard als de IJzeren Rijn over het historisch tracé er komt, of zij nu hoog of laag springen? In 1998 is er een besluit genomen. De burgers en de gemeenten hebben daar niet veel over te zeggen gehad, evenmin als het parlement. Moet ik dan zo blij zijn met deze harde toezegging?

De toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken was iets harder. Hij gaat na de uitspraak van het tribunaal opnieuw in overleg treden met België over het recht van doortocht. Toe maar. Ik ben daar wat minder enthousiast over dan de heer Franken. De toezegging houdt ook weinig in. Wij hebben de IJzeren Rijn, over het historisch traject, ook al gaan wij na de uitspraak van het tribunaal spreken over het recht van doortocht. Daartoe is in 1998 al beslist.

De minister zegt dat wij vanavond alleen spreken over het arbitrageverdrag en niet over de IJzeren Rijn. Was dat maar waar! De minister weet toch ook dat wij, als wij het arbitrageverdrag goedkeuren, indirect ook de IJzeren Rijn goedkeuren, over het historisch tracé? De minister knikt neen, dus ik ben heel benieuwd naar haar antwoord. Misschien kan zij mij overtuigen. Als wij het arbitrageverdrag afkeuren, doet het arbitragetribunaal volgens de minister geen uitspraak, en wordt de IJzeren Rijn stilgelegd. Wij hebben dan meer tijd. Misschien is dat goed voor Limburg, zei zij erbij. Er zijn nog meer nadelen, die de minister volgens haar niet hoeft te noemen. Toen ik dat hoorde, was ik heel benieuwd. Wat zijn die andere nadelen, die de minister niet hoeft te noemen? Ik kon ze niet zo snel bedenken.

De minister zei dat de situatie in Weert goed is bekeken. Er zijn aanpassingen gedaan. Er zijn geluidswallen en geluidsschermen aangebracht. Die kosten heel veel geld. Wie moet dat gaan betalen? Er komt in Weert wel een muur van twaalf meter, en dat is hoog voor zo'n klein stadje. Ik ben het daar niet mee eens. Wij kunnen de MER en het tracébesluit afronden, maar die muur zal er komen.

In het Eindhovens Dagblad van 23 december 2004 stond: er komt voor 2010 een einde aan de LPG-transporten per trein door de centra van grote Brabantse steden, zoals Eindhoven en Helmond. Van Geel wil het treintransport van vloeibare LPG van de Brabantroute, afkomstig van de LPG-terminal in Vlissingen, overhevelen naar de Betuwelijn, die in 2007 in gebruik wordt genomen. Het is toch echt de bedoeling dat er door die Brabantse steden geen LPG-treinen meer komen te rijden. Wat is het verschil tussen een Brabantse en een Limburgse stad?

Dan kom ik te spreken over de zeggenschap in de toekomst. Ik zou graag willen dat de Eerste Kamer, de Tweede Kamer, de provincie en de gemeenten de zeggenschap krijgen over het spoor. Nederland zal eisen stellen bij eventuele uitbreidingen in de toekomst, zeker wat betreft de normen op het gebied van gevaarlijke stoffen. De kosten komen wellicht voor rekening van België, maar dan is het toch wel bijna zeker dat er opnieuw ruzie zal ontstaan?

Is het dan niet veel beter om daar gewoon nu goede en harde afspraken over te maken? Over die 43 treinen in 2020: ik vind het toch heel moeilijk om dat te geloven, gezien de plannen voor een TEN-verbinding en de investeringen die daarin gedaan zullen worden. Kan de minister mij toezeggen dat er in de toekomst geen hoogwaardiger spoor zal komen? Kan zij mij geruststellen dat het werkelijk bij die 43 treinen blijft?

Ik denk dat de heer Bierman zaterdag op de ledenvergadering toch helderziend is geweest toen hij opmerkte dat de Kamer met het verdrag van arbitrage zou

instemmen. Als hij helderziend is, dan moet ook zijn bewering kloppen dat het tribunaal binnen een week uitsluitsel zal geven. Klopt dat, vraag ik aan de ministers. Stel dat wij hier vanavond instemmen met het verdrag, krijgen wij dan binnen een week uitsluitsel? Weten de ministers echt nog niet hoe dat zal luiden? Ik ben heel benieuwd.

In 1939 hadden wij te maken met onwillige Belgen. In 2003 hadden wij nog steeds te maken met onwillige Belgen. Afkeuring van dit verdrag is volgens mijn fractie ook een helder argument voor de minister voor nieuwe onderhandelingen met België.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik dank de ministers voor de uitvoerige beantwoording. Aan minister Bot heb ik nog een vraag. Hij heeft straks gesteld dat het recht op de exploitatie door Nederland werd teruggekocht. Ik zit nu eigenlijk op een wissel waar ik niet verder kan. Wat betekent dat nu, op dit moment? Ik wil benadrukken wat collega Franken heeft gezegd, namelijk dat dezelfde minister heel nadrukkelijk heeft toegezegd dat hij te zijner tijd zal overleggen -- dat is een toezegging aan de Kamer -- over de gelding en de wijze van gebruik. Het is voor mij heel belangrijk om dat nog eens bevestigd te horen.

Toen de minister van Verkeer en Waterstaat begon, had ik het gevoel dat wij voor onze broek kregen. Zo van: wat is er aan de orde? Dat is het verdrag en het is goedkeuren of afkeuren. Zo zette zij heel sterk in en het is ook goed dat ministers heel sterk inzetten. Volgens haar gaat het dus niet over tracés en niet over financiën. Toen dacht ik: als dat het is, dan ga ik als een geslagen hond naar huis. Maar goed, uiteindelijk is de minister dan toch serieus op de vragen van de collega's en van mij ingegaan. Zij heeft nog eens duidelijk gemaakt dat diverse dingen heel nadrukkelijk al gebeurd zijn en dat dit tracé, de reactivering van deze lijn, de minst milieubelastende optie is. Dat houdt zij ook staande, begrijp ik, en dat is een belangrijk gegeven.

De historie is mij dierbaar. De minister was even vergeten dat ik ook namens de ChristenUnie spreek en ik hecht eraan dat nog eens nadrukkelijk te zeggen. Als woordvoerder van deze twee partijen heb ik een heel sterk historisch besef. Toch blijft het voor mij in de hele afweging een probleem dat je door een gegeven uit het verre verleden, door dat verdrag, nu met het geweldige probleem zit dat je geen goede afweging kunt maken. Dat betreurt ik zeer. Je moet goede afwegingen maken als het gaat om ons kleine, dicht bevolkte land, om het vervoer van personen en van goederen per spoor, per water, per weg. Die afwegingen worden ons niet gegeven vanwege het verdrag en dat betreurt ik heel erg. Er zal maar nog een staat ontdekken dat er in één of ander archief een oud verdrag ligt. Dan zitten wij met het volgende probleem. Het zou bijvoorbeeld Duitsland kunnen zijn. Hoe dan ook, ik wil niet vooruitlopen op die tragiek.

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Wat ik wil, is heel simpel. Laat ik zeggen dat het recht van

doortocht van de Belgen ook door mijn fractie erkend zal worden. Laat ik zeggen dat een TEN-spoorlijn, een groot project of trans-Europese verbindingen in alle rust overwogen moeten worden. Dat alles moet bij elkaar genomen worden.

Met onze zuiderburen moeten wij in Europees verband of in Benelux-verband in alle redelijkheid de beste oplossing zien te vinden, waarbij alle alternatieven zijn afgewogen. Ik bedoel de beste oplossing voor het milieu, voor de haven in Antwerpen en voor het transport over de weg, dat beter per goederenspoor kan gaan. Dat zouden wij dus moeten doen: in alle rust de alternatieven naast elkaar zetten en bepalen wat de beste oplossing is. Naar mijn idee is dit de morele plicht ten opzichte van de bevolking in Limburg. Ik denk aan de mensen die naar het natuurgebied gaan en aan de mensen in Roermond en in Weert. Zij moeten zeker weten dat de regering het uiterste heeft gedaan om zo zorgvuldig mogelijk te opereren. Dat is precies, ondanks alle verhalen van de regering en ondanks de lofzang van mevrouw Peijs op de buitengewoon grote zorgvuldigheid van de procedure, niet aan de orde in dit dossier.

Er is geantwoord dat er zeven MER-procedures zijn. Ik zeg dat de MER-procedure is gedictieerd door een Belgisch dictaat. Het klopt gewoon niet, als de minister zegt dat de A67 bij de MER-procedure betrokken is. Er is wel een studie naar gedaan. Ik durf dan ook te beweren dat er nog meer varianten niet betrokken zijn bij het afwegen van de alternatieven. Dat is nu precies waarom de mensen in Limburg zo balen. Zij balen ervan dat hier op de een of andere manier, mede op basis van historische emoties, een onduidelijk besluit genomen wordt. Dat moeten wij vandaag goedkeuren.

Als wij met dit verdrag akkoord gaan, kiezen wij voor het historische tracé en voor die ene bekrompen oplossing die alles tot nu toe heeft gedictieerd. Mijn stelling is dat dit buitengewoon onverstandig zou zijn. Daarom vraag ik aan de regering om mij de agenda nog eens heel duidelijk mee te geven, waaruit blijkt waar men het over wil hebben. Het kan zijn dat er gezegd wordt: het verdrag is getekend en nu gaan wij praten. Dat heeft volgens mij een hoog mosterd-na-de-maaltijd-gehalte. Ik meen dat het in alle redelijkheid veel verstandiger is om zelfs de grote projecten die in Europa met goederentransportlijnen nog op de agenda staan, bij elkaar te vegen en na te gaan op welke wijze wij daar misschien sneller dan 2020 prachtige dingen voor zouden kunnen maken in plaats van gevangen te blijven in de wereld van het verleden.

Voorzitter. Voor ons is een heel belangrijk element de brief van 31 januari waarin bij monde van minister-president Kok een toezegging wordt gedaan. Ik moet zeggen dat die 31 mei jongstleden niet letterlijk geciteerd is. Het CIP kon de brief na drie kwartier niet boven water krijgen. De minister was echter bereid om mij een kopie van die brief te geven.

Ik moet zeggen dat het resultaat teleurstellend is. Daarin is een minister-president aan het woord die helemaal niet het recht op doortocht onomwonden erkent. Hij zegt: dat is een probleem; wij zijn goede burens. Men moet echter wel weten dat, als het historische tracé wordt aangelegd, men dan met alle Nederlandse wetgeving te maken heeft. Dat zeggen wij ook; dat is helemaal niet het

konijntje uit het hoedje, wat de doorslag zou moeten geven. Naar mijn idee versterkt dit het verhaal dat de heer Franken hier heeft gehouden. Dat komt erop neer dat Nederland veel beter deze kwestie over de precieze rechtmatigheid van de Belgische claims aan een arbitragecommissie had kunnen voorleggen. Dan was die duidelijkheid ontstaan die nu voortdurend ontbreekt.

Met dit verdrag voegen wij een feitelijkheid toe aan de realiteit. Stel er komt een enkelvoudig spoor tot stand tot 2020 waarover per dag ten minste 43 treintjes rijden. Is daarmee het eeuwigdurend recht voor België afgedaan? Is dan de kwestie ten einde? Is dat "einde verhaal" met betrekking tot IJzeren Rijn. Hierover moet de regering op zijn minst een heldere uitspraak doen. Dit hebben wij op basis van al die historische verdragen onze vrienden daar te bieden. Daar komt niets meer bovenop of er groeit niks meer vanzelf.

Een dergelijke uitspraak verwacht ik op zijn minst van de regering. Ik krijg graag een heldere toelichting op de agenda van de gesprekken en de gespreksonderwerpen die na aanvaarding van het verdrag zal worden opgesteld.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Ik legde twee weken terug in het kort aan iemand in de trein uit wat ik die dag ging doen. Het zou die dag over de IJzeren Rijn gaan, maar dat kon helaas niet doorgaan. Die persoon vatte het samen door te concluderen dat het vooral om emoties en geld ging. Ik zei dat hij dat aardig had gezien.

Vandaag komen de emoties wat verstopt tevoorschijn en over geld hebben wij eigenlijk helemaal niet zo uitgebreid gesproken. Toch houd ik het gevoel dat geld een belangrijke rol speelt in de soms wat ingewikkelde beantwoording van de regering en de strategie die zij volgt. Ik kan daar overigens best begrip voor hebben, maar dat kan ik ook hebben voor emoties die spelen. Het Scheidingsverdrag heeft in België een andere lading dan hier. Dat wil ik gezegd hebben. Ik wil namelijk rekening houden met die lading, ook in de discussies in het parlement. Die lering heb ik getrokken uit mijn Benelux-ervaring. Om een eventueel misverstand recht te zetten, merk ik op dat niet alleen Belgische collega's zich druk hebben gemaakt over de IJzeren Rijn, maar ook twee Nederlandse collega's. Er liggen dan ook initiatieven om nog eens met elkaar te praten, wat vandaag de uitkomst ook is.

Voor de fractie van de PvdA blijven er twee punten over. Het is belangrijk dat er sprake is van een vrije rechtsgang. Zo noemen wij dat vrij vertaald. Het lijkt dat daar ondubbelzinnig op is geantwoord. Natuurlijk staat het ontwerp-tracébesluit nog open voor beïnvloeding. Er mogen vragen over worden gesteld en er mag om nadere zekerheid worden gevraagd. Verder kan er worden gevraagd om voorzieningen en moet de MER-procedure nog worden afgemaakt. Een volwaardig ontwerp-tracébesluit komt ook aan de orde. Dat is aan de ene kant het verhaal. Aan de andere kant heb ik minister Bot zeer nadrukkelijk horen zeggen dat de Nederlandse rechter natuurlijk rekening te houden heeft met uitspraken die in internationale verdragen zijn vastgelegd. Daarover heb ik

nog niet genoeg duidelijkheid, vandaar dat ik er nog eens om vraag. Kunnen in het uiterste geval burgers en medeoverheden nog een beroep doen op rechters? Hierop moet een ondubbelzinnig antwoord komen. Ik begrijp dat dit ingewikkeld is, maar toch wil ik een helderder antwoord dan ik in de eerste termijn heb gekregen.

Volgens de bestuurlijke logica staat de doortocht gelijk aan het tracé. Volgens mij zit hierin de geldkwestie verstopt. Ik zou ook zeggen dat doortocht en tracé hetzelfde zijn. Gaan wij over een ander tracé praten, dan praten wij over een andere eindafrekening en over een andere verdeling van de eindafrekening. Dat u daar op dit moment niet in alle openheid antwoord op geeft, begrijp ik ook. Ik heb alleen niet voor niets aan de heer Bot een vraag gesteld in verband met wat minister-president Kok heeft toegezegd. Ik kijk hier ook wat genuanceerder naar nu collega Van der Lans de brief heeft voorgelezen. Doortocht, het recht op doortocht, dus de betekenis van het Scheidingsverdrag uit 1839, staat vast. Niemand betwist dit hier. De vraag is alleen of dit één op één gekoppeld is aan het historisch tracé zoals met de IJzeren Rijn is gekozen.

In 1873 is het verdrag van 1839 ook gemoderniseerd. Dat is het grappige. Naast kanaal en weg kwam er een spoorweg. Toen kon het verdrag dus snel worden aangepast. Wel moest de garantie worden gegeven dat er niet nog eens wat werd gevraagd. Zodra de spoorweg er lag, mocht er niet meer om een kanaal worden gevraagd. Toch was er toen al een idee over modernisering. Ik wil dat wij dat besef gebruiken bij de uiteindelijke realisering van het recht van doortocht. Eerlijk gezegd, maak ik uit de woorden van minister Peijs op dat het recht van doortocht hetzelfde is als het historisch tracé. Om haar moverende redenen denkt zij dat het historisch tracé het beste tracé is. Dat heeft zij uitgelegd. Het is gewoon een Nederlandse beslissing, zoals ik al heb opgemerkt in het voorlopig verslag. De vraag of dit een verstandige beslissing is geweest, kan nog steeds aan de rechter worden voorgelegd; daarover heb ik zojuist al een vraag gesteld.

Verder is het natuurlijk de intentie om een goede bestuurlijke aanpak te kiezen; dit is ook vanavond weer duidelijk geworden, maar ik ben het grotendeels met de heer Van der Lans eens dat deze ingewikkelde kwestie anders aangepakt had kunnen worden. Ik ben afkomstig uit de wereld van het gemeentebestuur en ik heb gemerkt dat je bij conflicten tussen gemeentebesturen af en toe de juridische kant opzij moet zetten en moet proberen, echt samen een oplossing te zoeken. Daar zijn veel partijen voor nodig, dat is modern besturen. Democratie is heel lastig, met actiegroepen, burgers en gemeentebestuurders, maar er zijn wel wegen voor. Ik zou op dit punt graag meer creativiteit van de ministers hebben gezien.

Tot slot. Wij hebben over emoties gesproken en ik denk dat het duidelijk is dat wij vandaag niet kunnen concluderen dat de Betuweroute een fiasco is. In economische zin ben ik dit met minister Peijs eens. Ik woon in het gebied waar de Betuweroute doorheen gaat, en ik vind dat die op één punt absoluut wel een fiasco is, namelijk op het punt van de aantasting van het landschap en de natuurwaarden. Daarom wil ik juist daaruit lering trekken bij het recht op doortocht. Dat moet geëffectueerd

worden, maar wel op een manier die meer recht doet aan landschap, natuur en milieu dan men in 1839 kon bedenken. Ik ben nog niet toe aan ondubbelzinnige conclusies, dus ik ben benieuwd naar het antwoord van de regering in tweede termijn.

*N

De heer **Hoekzema** (VVD): Voorzitter. Ook ik dank beide ministers voor hun zeer uitgebreide antwoord. De minister van Buitenlandse Zaken gaf een zeer uitgebreid antwoord met een volkenrechtelijke inhoud, ondersteund door historische feiten. Het was een indrukwekkend betoog en ik kan er grotendeels mee instemmen. Ik maak uit zijn brief van 31 januari van dit jaar op dat minister-president Kok op de vraag van premier Dehaene om tot reactivering van de IJzeren Rijn over te gaan het recht op doortocht heeft erkend. Dit is voor mijn fractie een heel duidelijk uitgangspunt.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dat staat niet in die brief.

De heer **Hoekzema** (VVD): Ik lees dat er wel in en ik ben niet van plan om tot een nadere analyse van brieven over te gaan. Een belangrijk document in dezen is de brief van 31 januari; daar is letterlijk geen woord Frans bij.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Maar die is weer gebaseerd op de andere brief, dus het is mogelijk dat de formulering in de brief van 31 januari niet helemaal terecht is.

De heer **Hoekzema** (VVD): Ik heb die andere brief ook snel kunnen lezen; daaruit heb ik de conclusie kunnen trekken dat de minister van Buitenlandse Zaken kort en juist heeft weergegeven wat erin staat.

De minister heeft ook heel duidelijk toegezegd dat de regering na de uitspraak van het arbitragetribunaal snel overleg zal voeren met de regering van België over het "eeuwigdurende recht van doortocht", omdat het van belang is in het kader van het uit de wereld helpen van de historisch beladen situatie en alle emotionele aspecten ervan, opdat er ruimte ontstaat voor creatieve oplossingen.

Ik wil vervolgens nog op een ander heel belangrijk punt wijzen, een punt waarover de minister van Verkeer en Waterstaat heel nadrukkelijk heeft gesproken. In eerste termijn heb ik gevraagd wat er gebeurt als het arbitragetribunaal een uitspraak heeft gedaan. De minister zei dat dan de procedures beginnen voor de uitvoering, maar dat alle rechten van burgers en andere belanghebbenden blijven gelden. Dat betekent dat de gehele MER-procedure doorlopen zal worden, dat de Vogel- en Habitatrichtlijnen aan de orde komen en dat -- dat is heel erg belangrijk -- de inspraak-, beroeps- en bezwaarmogelijkheden volledig blijven bestaan. Ik ga ervan uit dat de opvatting van de minister in dezen correct is. Gelet op deze samenhang wil ik namens mijn fractie verklaren dat wij akkoord gaan met dit verdrag.

*N

De heer **Walsma** (CDA): Voorzitter. Wij hebben in de afgelopen periode heel veel materiaal onder ogen gekregen. Er zijn twee schriftelijke rondes geweest en wij hebben twee memories van antwoord mogen ontvangen. Naar aanleiding daarvan heb ik vanochtend nog een viertal vragen gesteld. Ik ben tevreden met de antwoorden op die vragen.

*N

Minister **Bot**: Mijnheer de voorzitter. Het juridische debat is doorgestaan. Ik zal met genoeg antwoord geven op de vragen die door professor Franken, een groot expert op het gebied van het civiele recht in Nederland, zijn gesteld. Ik zal trachten uit te leggen waarom de regering vindt dat het voorbeeld van de doortocht met een auto en de verbintenis die daaruit is voortgevloeid van andere aard is dan de volkenrechtelijke verbintenis die in dit verband twee staten zijn aangegaan voor een recht van doortocht. Tegenover de verbintenis tussen twee staten staat de civielrechtelijke verbintenis tussen een staat en een particulier bedrijf. Ik ben gepromoveerd op het volkenrecht en met name op het verdragenrecht. Ik ben van mening dat het hierbij om twee afzonderlijke onderwerpen gaat. Het een moet je los zien van het ander. Met andere woorden, op basis van artikel 12 van het Scheidingsverdrag blijft het recht op doortocht bestaan. Daarnaast is er de concessie en die concessie is een specifieke uitwerking geweest van dat recht op doortocht. De concessie is aan een bepaalde maatschappij verleend. Vervolgens is die door Nederland teruggekocht. Daarbij ging het om de eigendommen en de manier waarop de lijn was aangelegd, maar dat had geen betrekking op het basisrecht op doortocht. Ik heb in dit verband verwezen naar de onderhandelingen in 1839 en opgemerkt dat er tussen de twee landen grote ruzie was. Die ruzie betrof de vraag aan wie het stukje Limburg dat in België steekt zou gaan toebehoren. Er is een Belgisch Limburg en er is een Nederlands Limburg. België had natuurlijk graag gezien dat dat stukje Limburg van hen was. Dan zou het hele probleem van de doortocht er niet geweest zijn. De concessie die Nederland moest doen om dat stukje Limburg dat nog steeds van ons is te behouden, was dat het recht op doortocht moest verlenen. Op welke wijze daaraan uitvoering is gegeven, is vraag twee, maar er is het middel van de concessie gebruikt. Die concessie is weer teruggekocht, maar het recht van doortocht was er nog steeds. Alleen, er was een andere concessionaris. Het verschil waarop ik wees blijft echter bestaan. Kennelijk zijn de geachte afgevaardigde en ik het op dit punt niet eens. Ik heb een toezegging gedaan. Alle geachte afgevaardigden hebben daarover een vraag gesteld en over die toezegging zijn wij het eens.

De heer **Franken** (CDA): Mag ik toch even, zonder in een derde termijn te vervallen, persisteren bij datgene wat de minister en mij verdeeld houdt? Mij gaat het namelijk om de vraag wat het voorwerp is van die overeenkomst tussen

staten. Of er nu sprake is van een overeenkomst tussen personen of tussen staten maakt wat dat betreft geen verschil. Het gaat erom dat het een object van die overeenkomst is. In de overeenkomst met mijn garagehouder was dat de koop van een auto tegen een bepaalde prijs. Tussen de partijen België en Nederland was dat het recht om een concessie te mogen verlenen aan een particuliere maatschappij. Dat recht had Nederland, dat de soevereiniteit heeft over dat stuk grondgebied, en dat heeft het aan België overgedragen. Dit is mijn conclusie. Tot persistit!

Minister **Bot**: Ik persisteer dus in de andere conclusie. Ik zie in het voorbeeld van de heer Franken een eenmalige zaak. Hij zegt dat dat recht maar eenmaal uitgeoefend kan worden, maar dat is niet het geval. Het is onder die bepaalde omstandigheden aan die bepaalde maatschappij toegekend. Op zich kan België opnieuw vragen er, gezien dat recht van doortocht, in een andere vorm uitwerking aan te geven. Met andere woorden: het kan om een nieuwe auto vragen of om een auto in een andere kleur, omdat de vorige auto die teruggekocht is, niet beviel. Hij reed niet goed. Wij gaan nu als het ware een nieuwe auto optuigen en kijken onder welke voorwaarden die gebruikt kan worden. Wij gaan kijken of hij milieuzindelijk is, of hij vier wielen heeft en geen drie. Dan komt er een MER-procedure enzovoort. Zo moet je in mijn opvatting dat artikel zien.

Ik heb al toegezegd dat de uitkomst van het geheel moet zijn dat de Nederlandse regering gaarne bereid is om met België in goed nabuurschap en in alle vriendschap opnieuw te gaan praten over de gelding en de toepassing van dat eeuwigdurende recht. Ik heb ook gezegd dat uiteindelijk natuurlijk geen enkel recht echt eeuwigdurend is. Daarover gaan wij praten. Dat is belangrijk, als ik tenminste goed naar de geachte afgevaardigden van andere fracties heb geluisterd.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik stap even in de beeldspraak van collega Franken. Ik ben een minder eminente geleerde op het gebied van recht, maar het beeld dat hij schetste, vind ik mooi. Het is dus mogelijk dat het om een nieuwe auto gaat. Dat betekent dus dat je het recht van doortocht ook op andere wijze, langs een ander tracé kunt realiseren. Het recht van doortocht is geen enkel punt van discussie. Er kan wel sprake zijn van een andere auto die meer voldoet aan de eisen van deze tijd en die meer is aangepast aan wat wij nu nodig hebben. Je kunt dan op die manier het recht van doortocht blijven realiseren, waarbij je twee partijen nodig hebt om dat recht zijn gang te laten gaan.

Minister **Bot**: Daarmee komen wij weer op een juridische vraag. Artikel 5 van het IJzeren-Rijnverdrag stelt dat dit het historische tracé is. Het verdrag is nog steeds van toepassing. Mevrouw Peijs heeft uiteengezet dat inmiddels zeven verschillende tracés zijn besproken. Dat heeft België toegestaan. Men heeft gezegd: artikel 5 is nog van toepassing, het historische tracé bestaat nog, maar wij zijn bereid toe te staan dat u praat over andere tracés om milieuredenen, met het oog op omwonenden in nieuwe dorpen, enz. Wij zijn uiteindelijk uitgekomen op het historische tracé. Alle beroepsprocedures blijven van

toepassing. Het is ook in dit licht interessant om de brief van oud-premier Kok erbij te pakken. Hij schrijft over reactivering van het historische tracé, natuurlijk wel met toepassing van alle nationale bevoegdheden en Europese wetgeving.

Die brief staat niet op zichzelf. Als regering gaan wij er namelijk van uit dat het recht van doortocht bestaat. Alles wat Kok doet in die brief is dat bevestigen. Hij geeft daarin aan dat het historische tracé kan worden gereactiveerd, rekening houdend met de mogelijkheid van beroep van de burger en rekening houdend met milieuwetgeving, de Habitatrictlijn etc.

De heer **Eigeman** (PvdA): Deze interpretatie van de brief van minister-president Kok deel ik volstrekt. Ik wijs u er overigens dat hij dat beeld van die nieuwe auto wel degelijk in zijn hoofd had. In de brief staat namelijk: of welk tracé dan ook. Er kan dus ook over andere tracés gesproken worden. Voor mij is essentieel dat het recht van doortocht zoals het in het Scheidingsverdrag is geregeld, niet ter discussie is gesteld, maar dat de wijze waarop en de vormgeving wel degelijk een punt van discussie zijn. Op dit moment bepaalt de eigen keuze van de Nederlandse regering voor het historische tracé de discussie en niet het Scheidingsverdrag met het recht van doortocht.

Minister **Bot**: Nee, maar ik zeg er wel bij dat beide verdragen nog steeds gelden. België heeft inderdaad het recht om te eisen dat het historische tracé gereactiveerd wordt. Dat België er ook in heeft toegestemd dat wij nog eens zouden onderzoeken of er andere tracés mogelijk waren, is een andere kwestie.

De heer Van Raak heeft gezegd de brief van Kok niet zo overtuigend te vinden. Ik kan alleen maar herhalen dat die brief niet op zichzelf staat. In onze opinie kan die niet los worden gezien van het recht van doortocht. In zijn brief zegt Kok heel duidelijk: "Vanzelfsprekend is het reactiveren van het historische tracé op Nederlands grondgebied onderworpen aan..." etc. Als je zoiets schrijft als premier aan een premier aan een ander land, dan is het heel duidelijk wat je daarmee bedoelt. Dan bedoel je er niet mee dat je vindt dat het niet gereactiveerd kan worden. Ik vind een dergelijke briefwisseling tussen twee premiers waarbij ook het aspect van goeder trouw aan de orde is, heel overtuigend.

De heer Van der Lans kan ik zeggen dat de burgers hun recht behouden om alle procedures die gangbaar zijn in dezen, te volgen. Het was overigens aardig dat hij het voorbeeld van het gemeentebestuur noemde. Dat raakt ook precies wat ik bedoel met mijn opmerking dat je als goede burens vervolgens moet gaan spreken over het eeuwigdurende recht en over de gelding en de toepassing.

De heer **Eigeman** (PvdA): Mijn vraag is dan wel hoe dit zich verhoudt tot wat u in eerste termijn heeft gezegd over wat de inzet van de regering is nadat er afspraken zijn gemaakt met de burens. Daarnaast wijs ik erop dat ook de Nederlandse rechter rekening te houden heeft met internationale verdragen, dus ook met het arbitrageverdrag. Betekent dit dat de rechter dit zodanig bij zijn overwegingen moet betrekken dat uiteindelijk de burger op

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

grond van dat verdrag niet tegemoet kan worden gekomen?

Minister **Bot**: Dat zeg ik niet. Ik mag overigens aannemen dat ook een rechter bij zijn overwegingen een bindende uitspraak van een arbitragehof zal betrekken. Ik weet niet hoe dat betrokken zal worden, maar een verstandige rechter kijkt natuurlijk naar alle overwegingen, naar alle elementen en naar de interpretatie. Het gaat vaak om de vraag welke interpretatie je geeft aan een bepaalde wet- of regelgeving. Als het arbitragehof daar een bindende uitspraak over doet, neem ik aan dat de Nederlandse rechter daar rekening mee zal houden. Dat laat onverlet het recht van de burger om zich tot die rechter te wenden en alle beroepsprocedures te doorlopen. Wat de rechter verder doet, is de zaak van de rechter. Ik heb alleen maar gezegd dat ik, als ik rechter was, rekening zou houden niet alleen met de wetgeving, maar ook met de achtergrond van de wetgeving, de parlementaire discussie erover en wat een internationaal tribunaal daarover zegt. Ik neem aan dat de rechter dat ook doet.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik begrijp dat u niet in de overwegingen van de rechter kan treden. Hij moet er rekening mee houden, maar het bindt de rechter niet.

Minister **Bot**: Het bindt de rechter niet. De rechter is uitsluitend gebonden aan het Nederlandse recht, zoals ook in de brief van minister Kok duidelijk naar voren is gekomen.

Mijnheer de voorzitter. Ik ben hiermee wat mij betreft aan het einde van mijn antwoorden gekomen.

*N

Minister **Peijs**: Voorzitter. Als ik naar de heer Van Raak luister, dan heb ik het idee dat ik het niet duidelijk heb uitgelegd. Wat ik heb gezegd was kennelijk niet volstrekt duidelijk. Ik begrijp dat niet. Hij vraagt wat de rechten van burgers waard zijn.

Voorzitter. De rechten van burgers staan. Wij hebben dat de hele avond hier willen zeggen. Als burgers rechten hebben, dan worden deze hier nergens geschaad. We hebben de MER-procedure en de Tracéwet-procedure tot een bepaald moment precies volgens wet- en regelgeving doorgevoerd. Op een bepaald moment hebben we echter de procedure opgehouden. Ik heb al tegen de heer Hoekzema gezegd dat we de procedure daar straks weer oppakken. De procedure wordt vervolgens gepubliceerd. Dan volgt alle inspraak waar de burger recht op heeft. De burger gaat als het hem niet aanstaat, naar de rechter. Een ding is in alle tracéprocedures die ik in dit land zie, duidelijk. Dat is dat de burger daar precies de weg weet. Hij is heel mondig. Hij weet precies de rechter te vinden. Hij weet ook dat hij het over luchtkwaliteit moet hebben. De burger is ongelooflijk mondig. Ik heb daar grote bewondering voor. Die rechten staan. We moeten hier niet weggaan voordat dat duidelijk is. Er is aan die burger niets ontnomen. Ik zou die burger ook absoluut niets willen ontnemen.

De heer **Van Raak** (SP): De burger staat voor zijn rechten en als hij dat niet doet, dan wil mijn partij die burger graag

een handje helpen. Dat zit dus misschien wel goed. Maar is de minister het met mij eens dat het MER-tracé, dat al die rechten er niet toe kunnen leiden dat er geen IJzeren Rijn komt over het historische tracé? Dat ligt namelijk wel vast, ongeacht de procedures die we gaan volgen. Dat is een zeer ernstige beperking.

Minister **Peijs**: Ik hoor minister Bot naast mij zeggen: nee. Als de rechter zou zeggen dat hij een bepaalde procedure midden door de binnenstad van een stad niet zou goedkeuren, dan moet er een alternatief tracé komen. Als dat de uitspraak zou zijn van de rechter op een terecht bezwaar van een burger, dan heeft de rechter het laatste woord in dit land.

De heer **Van Raak** (SP): Als ik dus samen met alle bewoners van Weert naar de rechter ga, dan kan de rechter het historische tracé afkeuren.

Minister **Peijs**: Dat weet ik niet. Je kunt wel naar de rechter gaan en zeggen dat het je niet aanstaat, maar je moet wel gronden hebben. Die gronden zijn gebed in onze wet- en regelgeving. Als je goede gronden hebt en de rechter zegt dat een bepaald tracé niet kan en er komt nog een vervolg op wat er al gedaan is, dan heeft de burger alle recht om dat na te streven. We zien dan wel wat eruit komt. Wij weten natuurlijk niet wat er uit de arbitrage komt. Die kan een kostenverdeling aangeven. De arbitrage kan antwoord geven op een aantal vragen. Wij denken op grond van de verdragen dat wij ongeveer een idee hebben wat eruit kan komen, maar wij weten het niet.

Een andere vraag was of er over een week uitsluitel is. Ik heb er mijn koffiedik nog eens op nagezien, want wij hebben vele helderzienden in deze Kamer, maar ik weet het niet. Ik weet maar één ding. Dat is dat de uitspraak op 29 september klaar lag. Op 30 september hebben wij een debat gehad in de Tweede Kamer en toen was arbitrage nog ver weg, vanwege de procedures in het Nederlandse parlement. Nu zijn wij in de Eerste Kamer, dus er is nog steeds een procedure. Ik weet niet wanneer er wordt gestemd, want dat is aan de agenda van deze Kamer. Ook daar ligt een onzekerheid. Ik ben niet zo helderziend dat ik dat weet. Ik weet wel dat het klaar ligt, zodat het heel snel kan gaan, als deze Kamer een uitspraak heeft gedaan. Dat is het uiterste wat ik ervan kan zeggen.

De heer **Van Raak** (SP): Snelheid kan nooit kwaad. Als ik vandaag instem met de arbitrage en dus met dat historisch tracé, hoe je het ook wendt of keert, ben ik wel bang dat ik het de rechter onmogelijk maak om nog een uitspraak te doen tegen dat historisch tracé, als ik met de bewoners van Weert naar de rechter ga. Is de minister dat met mij eens of kan zij mij geruststellen?

Minister **Peijs**: Het historisch tracé zal de inzet zijn van uw procedure. Als ik tegen de rechter zeg dat dit niet kan, kan het niet. Als de rechter zegt dat u ongelijk hebt, kan het wel. Er staat heel duidelijk bij alles dat de Nederlandse en Europese wet- en regelgeving van toepassing zijn. Als het tracé niet voldoet aan de habitat- en de vogelrichtlijn en

aan alles wat wij in dit land zelf hebben verzonnen, bijvoorbeeld over luchtkwaliteit, moeten wij iets anders bedenken. Dat soort rechten van de burgers ter plaatse staan gewoon recht overeind.

Het spijt mij dat ik de heer Van Raak niet duidelijk heb kunnen uitleggen wat het verschil is tussen Brabant en Limburg. Ik ben Brabantse en hij is een Limburger, geloof ik. Het verschil is duidelijk. Dat hoef ik niet meer uit te leggen.

Voor alle zekerheid, de heer Van Geel heeft niet gezegd dat er geen LPG-treinen door de Brabantse steden zullen rijden, maar wij gaan dat binden aan een plafond. Ik heb Venlo beloofd dat de externe veiligheidsrisico's in juli 2007 binnen de norm blijven. Dezelfde plafonds gaan straks ook gelden voor Weert en Roermond. Er staat nergens dat er geen gevaarlijke stoffen door zullen rijden, maar dat is wel gebonden aan een plafond. Gewone goederentreinen kunnen wij Europees gezien niet eens tegenhouden, maar voor gevaarlijke stoffen zullen wij regulering op deze route hanteren.

Dan kom ik op de muur van 12 m voor 43 treinen. Ik kan er makkelijk over praten, want ik woon aan een drukbereden spoorlijn. Ik kan mij niet voorstellen dat iemand een muur van 12 m voor zijn neus wil hebben voor 43 treinen. Met alle respect, als zij dat kwamen aanbieden, zou ik ze onmiddellijk van het erf sturen en zeggen: scheer u weg, ik hoef geen muur van 12 m voor 43 treinen, want je hebt helemaal geen last van treinen, zoals ik uit ervaring weet. Ik denk dat wij daar gauw mee klaar zijn. Als zij dat wel willen, zijn wij voorzien van wallen en schermen en alles wat iedereen maar wil, maar ik zou ze niet willen.

De heer **Van Raak** (SP): Dat zijn wel de plannen voor Weert. Ik kom overigens uit Brabant.

Minister **Peijs**: Wij gaan er straks met al die mensen over praten in de tracéprocedures, maar een muur van 12 m voor 43 treinen, dat vind ik nogal wat.

De heer Van den Berg vraagt naar de tracéprocedure na de arbitrage. Die procedure wordt gewoon opgepakt waar wij gebleven zijn. Er wordt niets weggelaten. Alle inspraak blijft recht overeind staan.

De heer Van der Lans vraagt ook om zorgvuldigheid. De MER-procedure gaat niet over het tracé, maar over de milieueffecten. De Tracéwet gaat over het tracé. Alle varianten voor alternatieve tracés zijn niet in de MER-procedure meegenomen, maar in de tracéprocedure.

Tegen de heer Eigeman zeg ik dat het historische tracé nog geldt. Als je in de positie van de Belgische regering zou zijn, dan kun je je voorstellen dat zij vasthoudt aan het historische tracé dat vastligt in het verdrag. Zij zou onmiddellijk al haar rechten verspelen als zij over iets anders begon. Wij moeten ons daar niet over verbazen. Pas na de arbitrage zullen wij over de gelding en de uitvoering met de Belgen praten.

De heer **Eigeman** (PvdA): Er zijn twee redenen waarom ik dat begrijp als ik op de stoel van de Belgische regering zat. De eerste reden is van juridische aard. De tweede reden zijn de financiële consequenties als je dat historische tracé

loslaat. Ik zal daar nu niet verder op ingaan. Ik heb geprobeerd in mijn betoog in eerste termijn te zeggen dat ik een andere bestuurlijke weg had gekozen om dat probleem goed op tafel te krijgen. Je kunt een tegenpartij ook in die positie manoeuvreren: als je maar iets loslaat van je historische recht, is het voorbij. Volgens mij is dat heel erg ouderwets. Niet voor niets heb ik naar het Kanalenverdrag uit 1927 verwezen. Toen handelden wij op die manier. Nu moeten wij ons in internationaal opzicht anders gedragen.

Minister **Peijs**: Daarvoor heb je twee partijen nodig. Dat was niet mogelijk. De Belgen hebben vastgehouden aan het historische tracé. Wij kunnen niet anders dan constateren dat dit hun goed recht is. Als straks de arbitrage achter de rug is, als vaststaat dat dit hun goed recht is en wij dat erkend hebben, kun je weer om de tafel gaan zitten.

De heer Hoekzema kan ik zeggen dat er een gesprek zal zijn over gelding en gebruik. Over de vogelhabitat en de MER is al gesproken. Wij pakken de zaken weer op waar wij zijn gebleven.

De heer Walsma dank ik voor zijn samenvatting.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de regering voor haar antwoord. Is er behoefte aan stemming over het wetsvoorstel? Ik constateer dat dit het geval is. De stemming zal plaatsvinden op 10 mei 2005, bij de aanvang van de middagvergadering.

Sluiting 22.40 uur.